

МАРКЕС

О љубави
и дружим
демонима

МАРКЕС

О љубави
и дружил
делоница

МЕРИТ
LXVII

Gabrijel Garsija Markes

O LJUBAVI I DRUGIM DEMONIMA

bojana888

Posvećeno Karmen Balseijs,

okupanoj u suzama

„Čini se da vlasi rastu i oživjavaju mnogo
sporije od ostalih tela.”

Toma Akvinski
(*O celovitosti vaskrslih tela*, V; 80)

Dvadeset šesti oktobar 1949. nije bio dan nekih značajnijih zbivanja. Maestro Klemente Zabala, glavni urednik novina u kojima sam, kao reporter, započinjao spisateljsku karijeru, završio je jutarnju konferenciju sa dva-tri rutinska predloga. Nikome od urednika nije poverio konkretne zadatke. Posle nekoliko minuta, telefonom je doznao da je u toku prekopavanje, ekshumacija grobova u nekadašnjem samostanu Santa Klara. Ne očekujući neka senzacionalna otkrića, odredio je mene da obavim zadatak.

- Hajde, svrati tamo, osmotri malo, možda će od toga ispasti neka vajda!

Istorijski samostan redovnica Santa Klara, koji pre sto godina beše pretvoren u bolnicu, bio je prodat i na njegovim temeljima trebalo je da se gradi hotel sa pet zvezdica. Kapela znatne umetničke vrednosti nije bila zaštićena od zuba vremena, pa se krov, pokriven crepovima, urušio. Uprkos tome, u grobnicama su se još uvek nalazili posmrtni ostaci triju generacija biskupa, opatica i drugih uglednih ljudi. Valjalo je prvo isprazniti grobove, mošti onih čija je rodbina to zahtevala, izručiti ih zainteresovanima, a posmrtnu ostatku preostalih pokopati u zajedničku grobnicu.

Iznenadio me nemaran i grub postupak radnika. Rake su otvarali pijucima i ćuskijama, zatim su izvlačili natrule mrtvačke sanduke koji bi se raspali čim bi ih pokrenuli. Potom su odvajali kosti od prašnjavih ostataka odeće i odstranjivali beživotne vlasi. Što je mrtvac bio ugledniji, tim je posao grobara bio teži: morali su da prekopavaju po posmrtnim ostacima i da ih pažljivo pretresaju, kako bi eventualno pronašli i sačuvali drago kamenje i zlatni nakit mrtvaca.

Poslovođa, zidarski majstor, unosio je podatke sa svakog nadgrobnog spomenika u školsku svesku, izdvojene kosti skupljao u gomilice i na njih stavljao ceduljice sa imenima kako ne bi došlo do zamene. Kad sam ušao u crkvicu, prvo sam uočio dugi niz gomilica napabirčenih kostiju u koje je varvarsko oktobarsko sunce, čiji su se zraci probijali kroz rupe na krovu, ponovo unosilo malo topline. Identitet tih kostura obeležavali su samo komadići hartije sa njihovim imenima, ispisani olovkom. Iako je otada prošlo pola stoleća, još me potresa šok koji sam osetio pri pogledu na to stravično svedočanstvo o nagrizajućem učinku zuba vremena.

Tamo su, pored ostalih, bili sahranjeni: jedan potkralj Perua i njegova naložnica; don Toribio de Kaseres i Virtudes, biskup ove eparhije, nekoliko opatica, a takođe i nastojnica majka Josefa Miranda, i istaknuti umetnik don Kristobal de Eraso, koji je pola svog životnog veka posvetio izradi umetnički izrezbarene drvenarije. U jednoj od grobnica, prema natpisu na nadgrobnom spomeniku, bio je sahranjen drugi markiz od Kasalduera, don Ignasio de Alfaro i Duenjas. Međutim, kad su otvorili grobnicu, ispostavilo se da je prazna i da nikad dotad nije korišćena. A posmrtni ostaci donje Olalje de Mendosa, njegove supruge, pronađeni su u susednoj grobnici. Poslovođa tome nije pridavao nikakav značaj. Ne beše naime nikakva retkost da neki plemić, kreol, podigne sebi grobnicu, a da kasnije bude sahranjen na drugom mestu.

U trećoj kripti kraj glavnog oltara, na strani okrenutoj evangelijaru, očekivala me je poruka! Nadgrobna ploča raspala se u paramparčad pri prvom zamahu pijuka, a iz otvora se rasula, bakreno se presijavajući, bujica žive kose. Poslovođa je pokušavao, uz pomoć svojih radnika, da je nekako sačuva neoštećenu. Ali, što su žešće povlačili vlasi, utoliko se ta kosa više izduživala, a pramenovi postajali gušći. A onda, sa poslednjim čupercima kose još prirasle za lobanju, konačno se pojavila jedna dečja glavica. U grobnici jedino ostadoše još neke malene, rasute koščice. Na ugrađenoj, šalitrom razjedenoj nadgrobnoj ploči, moglo se pročitati samo jedno ime, bez prezimena: Sierva Marija de Todos los Angeles. Raširena po podu, ta griva kose prostirala se u dužinu od dvadeset i dva metra i jedanaest centimetara.

Zidarski majstor, nimalo impresioniran, objasnio mi je da ljudska kosa i posle smrti svakog meseca poraste za jedan centimetar. A ta dvadeset i dva metra bila su po njemu dobar prosek za proteklih dvesta godina. Ja, pak, to nisam doživeo kao posve običnu pojavu. Naime, još dok sam bio dete, moja baka mi je ispričala legendu o jednoj dvanaestogodišnjoj markizici koja je svoju grivu od kose povlačila za sobom kao neki nevestinski veo. Ona je umrla od ujeda besnog psa, a u selima u području Kariba smatrali su je za sveticu zbog mnogih čudesa koja su joj pripisivana. Pomisao da bi taj grob mogao biti njen, bila je za mene vest dana i podsticajni uzrok za ovu knjigu.

1.

Prve nedelje decembra jedan pepeljastosivi pas s belom belegom na čelu probijao se zakrčenim prolazima tržnice, rušio tezge s hranom, izazivao pometnju među Indiosima za ćepencima i obarao stolice za prodaju lozova. Uzgred, izujedao je četiri osobe koje su mu bile na putu. Trojica od njih behu crni robovi. Četvrta beše Sierva Marija de Todos los Anheles, jedina kćerka markiza od Kasalduera. Na tržnicu je došla u pratnji crne služavke, da bi kupila lančić sa zvončićima, za proslavu svog dvanaestog rođendana.

Bilo im je naloženo da idu dalje od portala De los Merkaderes. Služavka se ipak usudila da pođu sve do pokretnog mosta u četvrti Hetsemani. Zapravo, privukla ju je gungula u luci gde se održavala licitacija za prodaju tovara crnaca koji je upravo bio pristigao iz Gvineje. Brod, vlasništvo kompanije „Gaditana de Negros”, očekivan je već čitavu sedmicu, i to sa zebnjom, jer je na jedrenjaku došlo do neobjašnjivog pomora robova. Da bi se ta pošast prikrla, leševi su pobacani u more, ali bez tegova. Plima ih je podigla sa dna i otplavila do obale, gde su jednog jutra osvanuli, naduveni i deformisani - gomila plavičastocrvenih telesa. Galija se usidrila van zaliva, jer je vladao strah da bi mogla da izbije zaraza nekakve afričke kuge. Međutim, ispostavilo se da je do pomora došlo zbog trovanja zagađenim mesom.

U vreme kada je onaj pas jurcao tržnicom, preživeli robovi su zbog svog jasnog zdravstvenog stanja već bili budzašto prodati, pa su se činili pokušaji da se gubitak nadoknadi jednom jedinom robinjom. Ona je naime vredela koliko svi ostali robovi zajedno. Beše to zarobljenica iz Abisinije, sedam pedalja visoka, nalickana melasom od šećerne trske umesto običnim uljem, odista zapanjujuće, neviđene lepote. Imala je uzan nos, izduženu glavu, kose bademaste oči, besprekorne zube i izazovno držanje rimskog gladijatora. Njoj nisu bili utisnuli žig za raspoznavanje niti su saopštili njene godine i podatke o zdravlju: ponuđena je na prodaju jedino

zbog svoje lepote. Cena koju je guverner bio voljan da plati za nju, bez ikakvog cenkanja, bio je tovar zlata ravan njenoj težini.

Svakodnevno se događalo da psi litalice, jureći za mačkama, ili boreći se na ulicama sa lešinarima oko kakve strvine, nekoga ujed. A naročito u vreme gungule i okupljanja svetine kada bi flotila jedrenjaka, na plovidbi ka tržištima za prodaju roblja, usput pristajala i u luci Portobela. Četvoro ili petoro izujedanih u jednom istom danu nikome ne bi izazvali nesanicu. A ponajmanje zbog jedne ranice koja se Sierva Mariji jedva nazirala na levoj nozi. Služavka se, dakle, nije nimalo uznemirila. Sama je devojčici isprala ranicu limunom i sumporom i očistila mrlju od krvi sa poruba suknje. I više niko nije pomišljao na bilo šta drugo, sem na predstojeću proslavu dvanaestog rođendana male markize.

Bernarda Kabrera, detetova majka i žena bez titule markiza od Kasalduera, popila je tog jutra sredstvo za čišćenje: sedam zrnaca antimona rastvorenih u čaši vode, zašećerenoj ružičastim šećerom. Ponosna meleskinja iz staleža takozvane tezgarske aristokratije, velika zavodnica, pohlepna, puna života, imala je nezasitu utrobu koja je mogla da zadovolji seksualnu glad čitave jedne kasarne. Ali, posle svega nekoliko godina, zbog prekomerne upotrebe prevrelog meda i kakao tableta, ona je potpuno onemoćala. Ciganske oči su joj zgasnule, njena oštroumnost je presahla, stolica joj beše krvava i povraćala je žuč. Njeno telo, nekad nalik sireni, bilo je podbulo, boje bakra, kao u leševa tri dana izloženih suncu. Povremeno bi ispuštala smrdljive gasove uz bučne eksplozije koje bi prestrašile pse čuvar. Samo bi ponekad napuštala svoju sobu, a i tada bi trčkarala naokolo posve gola, ili ogrnuta samo ogrtačem od sargije, bez ičega ispod, tako da je izgledala još razgolićenije nego da je naga.

Sedam puta je morala u klozet pre no što se služavka sa Sierva Marijom vratila. Crnkinja ništa nije rekla o tome da je pas ujeo markizinu kćerku. Umesto toga, ispričala joj je o uzbuđenju u luci, izazvanom prodajom jedne ropkinje.

- Ako je odista takva lepotica kao što kažeš, onda verovatno potiče iz Abisinije - prokomentariša Bernarda. Da je bila u pitanju i sama kraljica od Sabe, nije mogla da poveruje da bi neko za nju mogao da plati onoliko zlata koliko je težila.

- Verovatno je otkup bio u zlatnim pezosima - zaključila Bernarda.

- Ne - odvrati služavka. - Plaćeno je za nju toliko zlata koliko je crnkinja vagala!

- Robinja od sedam pedalja visine ima u najmanju ruku pedeset četiri kilograma - odvrati Bernarda. - A ne postoji takva žena, bela ili crna, koja vredi pedeset i četiri kilograma zlata. Jedino ako bi kakila dijamante!

Bila je vičnija i prepredenija za kupovinu i prodaju robova od bilo koga, i ubeđena da guverner nije za Abisinku toliko platio, da bi je koristio za nešto tako prosto kao što je ispomoć u kuhinji. Upravo je o tome razmišljala kada začu prve petarde i zvuke svirala koji su oglašavali neku svečanost, a odmah potom i uznemireni lavež pasa u štenari. Ona se uputi u vrt sa pomorandžama, kako bi dokučila šta se to zbiva.

Njen muž, Ignasio de Alfaro i Duenjas, drugi markiz od Kasalduera i gospodar Dariena, koji se odmarao u svojoj ležaljci razapetoj između dva narandžina stabla, takođe je čuo tu svirku. Bio je to mrgodan čovek, neprijatne spoljašnosti, ljubičastobledog lika, zbog stalnog gubitka krvi koju su mu pili slepi miševi dok je spavao. Po kući je hodao u beduinskom ogrtaču s kapuljačom, i kapom s kićankom iz Toleda, koja ga je činila još ranjivijim. Kada ugleda svoju ženu onako голу, kakvu ju je Bog stvorio, preduhitri je pitanjem: - Kakva je to muzika?

- Ne znam - odvrati ona. - I kakav bi to praznik mogao biti?

Markiz nije umeo da joj odgovori. Po svemu sudeći bio je veoma uznemiren čim joj se uopšte obratio, a ona zasigurno nije osećala bolove, jer mu je odgovorila bez sarkazma. Začuđen takvim njenim ponašanjem, on se uspravi u ležaljci, kada se ponovo začu prasak petardi.

- Sveti Bože! - uzviknu on - Šta se to danas dešava?!

Njihov posed graničio se sa ludnicom „La Divina Pastora” u koju su smeštane žene. Uznemirene muzikom i praskanjem vatrometa, bolesnice su izašle na terasu koja je gledala prema vrtu s pomorandžama, i svaku eksploziju propraćale ovacijama. Markiz im doviknu pitanje kakvo je to slavlje, a one mu prekratiše nedoumicu. Beše sedmi decembar, praznik svetog biskupa Ambrozija, a ta svirka i kanonada behu upriličeni u čast Sierva Marije u boravištu robova. Markiz se lupi po čelu - Pa da - reče. - Koliko joj je sada godina?

- Dvanaest - odgovori Bernarda.

- Tek dvanaest! - odvrati on, ponovo se opruživši u ležaljci. - Kako sporo teče ovaj život!

Njegov posed je početkom veka predstavljao ponos grada. Sada je glavna zgrada bila mračna i oronula, a zbog polupraznih prostorija i delova pokućstva razbacanih tu i tamo, dobijao se utisak da se ukućani spremaju za selidbu. U salonima su još istrajavali mermerni podovi od crno-belih pločica, a visio je i poneki luster zaogrnut paučinom. Sobe koje su bile nastanjene, zbog debelih zidova i mnogih godina odsustva stanara, bile su za svih godišnjih doba hladnjikave, naročito u decembru, kada bi vetrovi fijukali kroz pukotine. Cela zgrada bila je prožeta mirisom plesni i truležom zapuštenosti i mraka. Jedini ostatak gospodstva i nekadašnjeg blagostanja nasleđenog od prvog markiza, behu pet lovačkih pasa, noćni čuvari zapuštenog poseda.

Prebivalište robova, odakle je dopirala galama sa proslave Sierva Marijinog rođendana, beše u vreme prvog markiza neka vrsta grada u gradu. Trajalo je tako sve dok je cvetala sumnjiva trgovina robljem i brašnom, koju je organizovala Bernarda. Ona je tim poslovima rukovodila nemarno, iz mlina za šećernu trsku u Mahatesu. Sada je ceo taj posed samo podsećao na nekadašnji sjaj. Bernarda je iskopnela zbog svog nezasitog poroka, pa je i ta naseobina robova spala na samo dve drvene barake pokrivene palminim lišćem. Behu to jedini ostaci nekadašnjeg bogatstva vlasnika.

Dominga de Adviento, razborita crnkinja koja je gvozdenom rukom upravljala markiževim domom sve do predvečerja svoje smrti, beše jedina čvrsta spona između ta dva sveta. Krupna i koščata, skoro vidovite inteligencije, ona je vaspitavala Sierva Mariju. Dominga de Adviento bila je pokrštena u katoličanstvo, ali se nije odrekla ni svoje joruba religije. Upraznjavala je istovremeno oba verska kulta, već prema okolnostima. Govorila je da joj je duša zdrava a savest čista, jer ono što jednoj od ovih dveju religija nedostaje, ona nalazi u drugoj. Zahvaljujući svom autoritetu, Dominga je bila jedina osoba koja je uspevala da posreduje između markiza i njegove supruge, pa su joj oboje bili naklonjeni. Jedino je Dominga uspevala da metlom rastera crnce koji su se odavali bludu

pederastije, ili one koje bi zaticala u praznim prostorijama u bludu sa nepodobnim ženama. Ali, otkako je ona preminula, robovi su se u vreme podnevne žege iskradali iz baraka i izležavali u nekim budžacima na podu, grebući dno lonca sa ostacima pirinča, ili su igrali karte, makuko i tarabilju, po hladovitim hodnicima. U tom sputanom svetu i miljeu niko nije bio slobodan sem Sierva Marije - jedino ona i jedino na tom mestu. Zbog toga je njen rođendan i proslavljan tamo, u njenom pravom domu i u krugu njene prave porodice.

Usred te preglasne muzike moglo se plesati jedino ćutke. Pored domaćih robova bila je tu i nekolicina drugih, iz otmenijih kuća. Oni su upotpunjavali svečanost kako su znali i umeli. Devojčica se pokazala u pravom svetlu. Plesala je otmenije i sa više žara od afričkih pridošlica, pevala je drugačijim glasom od njihovog i na raznim jezicima Afrike, ili podražavale glasove životinja i ptica i zbunjivala ih. Po nalogu Dominge de Adviento, mlade ropkinje su garom namazale Sierva Marijino lice i okačile joj ogrlice Santerije oko vrata, prekrivajući njima medaljone dobijene na krštenju. Počešljale su Marijinu kosu koja nikad nije bila skraćivana, a smetala bi joj pri hodu da je nisu svakodnevno uplitali u višestruke vitice.

Sierva Marija je već počela da stasava i da se rascvetava, poprimajući određene osobine oba roditelja. Doduše, veoma malo majčinih. A od oca je nasledila mršavo telo, nesavladivu stidljivost, bledu kožu, oči koje su bleštale tamnim plavetnilom, i grivu bujne kose koja se bakarno presijavala.

Budući da je bila tako sramežljiva, skoro se nije ni primećivala. Uplašena tom njenom čudnom osobinom, majka joj je okačila zvončić o ručni zglob kako bi je u polutama kuće lakše pronalazila.

Dva dana nakon svetkovine i skoro uzgred, služavka ispriča Bernardi da je Sierva Mariju ujeo neki pas. Pre odlaska na spavanje, posle svoje šeste vruće kupke s mirisavim sapunima, Bernarda je razmišljala o tom služavkinom saopštenju, ali ga je sasvim zaboravila kad se vratila u svoju spavaću sobu. Tek naredne noći joj ono ponovo pade na pamet, jer su psi čuvari, bez ikakvog razloga, lajali sve do svanuća, pa je pomislila da ih je obuzelo besnilo. Zato krenu sa svećnjakom u ruci do baraka u boravištu za robove, gde zateče Sierva Mariju kako spava u indijanskoj ležaljci koju je

nasledila od Dominge de Adviento. Pošto služavka Bernardi nije rekla gde je pas Mariju ujeo, ona joj svuče noćnu košulju i pregleda je od glave do pete, osvetljavajući svećnjakom i gomilu kose kojom je telo devojčice bilo obavijeno. Najzad je pronašla ujed: ogrebotinu na levoj potkolenici, prekrivenu skramom osušene krvi, i nekoliko jedva vidljivih ožiljaka na peti.

Pojava besnila u povesti grada nije bila retka, ali ni bezazlena. Najveću pažnju privukao je slučaj lutajućeg trgovca koji je obilazio sela s jednim olinjalim majmunom čiji su se maniri jedva razlikovali od ponašanja ljudi. U vreme engleske blokade s mora, ta životinja je pobesnela, ujela svog gospodara za obraz, a zatim pobjegla u obližnja brda. Nesrećni trgovac i vašarski telal ubijen je toljagama dok je bio pod dejstvom užasnih halucinacija. I mnogo godina nakon toga, majke su u stihovima oživljavale taj događaj, plašeći tom dogodovštinom svoju decu. Nisu prošle ni dve sedmice, a čitava horda stravičnih divljih mačaka provalila je iz okolnih šuma, usred bela dana, u grad. One su priredile pravi pokolj u svinjcima i kokošinjcima, a zatim su zavijajući i gušeći se od svog krvavog pira, upadale u katedralu gde su se održavale molepstvijske povodom uništenja engleske flotile koja je opsedala grad. Ipak, najgroznije drame nisu ni pominjane jer su se odigrale među crnim stanovništvom. Crnci su, naime, prikrivali žrtve besnila i u skrovištima odbeglih robova pokušavali da ih leče afričkom magijom.

Uprkos tolikim zastrašujućim slučajevima, ni belci ni crnci, pa ni Indiosi, nisu mnogo razmišljali o besnilu, niti pridavali značaj bilo kojoj drugoj bolji s dugim trajanjem inkubacije - sve dok se ne bi pojavili prvi kobni simptomi. I Bernarda Kabrera postupila je na isti način. Pomislila je da se grozomorne priče crnaca šire brže i dopiru dalje od prepričavanja hrišćana, i da bi i običan ujed psa mogao da naškodi njihovoj porodičnoj časti. Bila je toliko bezbrižna i sigurna u sebe, da tu zgodu nije ni pomenula svome mužu. Ni sama više nije razmišljala o tome sve do sledeće nedelje, kada je služavka sama otišla na pijacu i tamo ugledala truplo psa obešeno o jedno bademovo stablo. Bilo je to upozorenje ljudima da je taj pas lipsao od besnila. Bio je dovoljan samo jedan pogled pa da, po belom belegu na čelu i pepeljastosivom krznu, prepozna pseto koje je ujelo

Sierva Mariju. Bernarda se, međutim, nije zabrinula kada su joj to saopštili. A i zašto bi - rana je već bila zarasla, a od ožiljaka na peti više ne beše ni traga.

Decembar je počeo loše, ali su ubrzo nastupile večeri boje ametista i noći u kojima su vetrovi izvodili ludačke kovitlace. A zbog dobrih vesti koje su stizale iz Španije, Božić beše znatno veseliji nego ranijih godina. Samo, grad više nije bio onaj stari. Glavno tržište robova bilo je preseljeno u Havanu, a ovdašnji vlasnici rudnika i veleposednici radije su kupovali radnu snagu na engleskim Antilima, kao jeftinu, prokrijumčarenu robu. Grad je, dakle, sada imao dva obličja: onaj veseli, pun života, tokom šest meseci dok su jedrenjaci bili usidreni u luci, a u drugoj polovini godine onaj preobražen, pospan izgled, u očekivanju povratka brodova koji su bili isplovili iz luke.

O žrtvama koje je besni pas izujedao više se ništa nije čulo sve do početka januara, jedna Indijanka lutalica, koju su zvali Sagunta, zakuca na markiževa vrata u neprikosnoveno vreme popodnevnog odmora. Bila je veoma stara a lutala je naokolo po vrelom suncu bosa, oslanjajući se na svoj štap, uvijena od glave do pete nekim belim čaršavom. Bila je na lošem glasu, jer se govorkalo da skrnavi device, ali su je ipak poštovali zbog poznavanja tajnih postupaka Indiosa u lečenju beznadežnih boljki.

Markiz je nerado primi, stojeći u tremu, i prilično potraja dok je shvatio šta ona zapravo hoće. Bila je to veoma razborita žena, ali ujedno i strašno govorljiva. Toliko se raspričala o cilju svoje posete, da je markiz konačno izgubio strpljenje.

- Šta god da je u pitanju, reci mi to bez okolišanja - reče joj konačno.

- Preti nam epidemija besnila - reče Sagunta. - A jedino ja imam moć isceljenja koju mi je preneo sveti Hubertus, zaštitnik lovaca i spasilac zaraženih od besnila.

- Ja ne vidim nikakav povod za izbijanje takve pošasti - odvrati markiz. - Koliko znam, nije najavljena pojava ni kometa, ni eklipsa, a naši gresi nisu toliki da bi se Gospod morao pozabaviti s nama!

Sagunta mu nagovesti da će u martu doći do potpunog pomračenja Sunca. i opširno mu iznese pojedinosti o osobama koje

je besni pas izujedao one prve nedelje decembra. Dvojica su nestala, verovatno su ih njihovi bližnji sklonili da bi ih lečili magijom, a treća osoba je dve sedmice kasnije umrla od besnila. Postojao je i četvrti, koji nije bio ujedan, već samo poprskan penom besnog psa. Taj je bio na umoru u bolnici "Amor de Dios". Ovlašćeni službenik bio je u toku meseca izdao nalog da se bar stotina pasa lualica ubije, odnosno otruje. Naredne sedmice više neće biti nijednog pseta na ulicama grada.

- Kako bilo da bilo, ne znam kakve ja veze imam s tim - reče markiz. - A naročito ne u ovakvo nezgodno vreme za posete.

- Vašu kćerku je besni pas prvu ugrizao! - reče Sagunta.

- Da je to istina, ja bih to prvi saznao!

Bio je uveren da je devojčica potpuno zdrava i činilo mu se nemogućim da bi se Sierva Mariji moglo desiti nešto tako ozbiljno, a da on o tome ništa ne sazna. Zbog toga prekide razgovor i vrati se da okonča popodnevenu dremku.

Tog popodneva je ipak potražio Sierva Mariju u staništu robova. Ona je upravo pomagala pri dranju kože sa kunića. Njeno lice beše namazano garom, bila je bosa a na glavi je imala turban ropkinja. Markiz je upita da li je tačno da ju je ugrizao neki pas, a ona to poreknu, ne oklevajući ni časka. Međutim, Bernarda mu to još iste večeri potvrdi. Zbunjen, markiz je upita: - A zašto Sierva to poriče?

- Jer ona nikad i ni pod kojim uslovima ne govori istinu. Čak ni slučajno!

- Onda moramo nešto da preduzmemo - reče markiz. - To je bio besan pas!

- Desilo se upravo nešto suprotno - odvrati Bernarda. - Pas je morao da crkne jer je nju ujeo. To se dogodilo u decembru, a ova naša mala bezobraznica je i dalje zdrava i vesela!

Od tada su oboje osluškivali vesti o razmerama širenja besnila, pa su morali ponovo da raspravljaju o stvarima koje su im bile zajedničke, kao nekada, dok su se manje mrzeli. Za njega je stvar bila jasna. Oduvek je mislio da voli svoju kćerku, međutim, strah od besnila ga natera da prizna kako je iz nehaja sebe samo zavaravao. Bernarda, pak, takva pitanja savesti sebi uopšte nije postavljala. Ona je bila sigurna da ne voli Sierva Mariju, a da ni ova ne voli svoju majku. I smatrala je da je to u redu. Deo mržnje roditelja prema

kćerci poticao je otud što su u njoj otkrivali osobine koje je od njih nasledila. Bernarda je ipak bila spremna da, po potrebi, odigra scenu sa puno suza i pokaže bol ucveljene majke za kćerkom. Ali samo u slučaju da devojčinu smrt izazovu neki dostojanstveni uzroci.

- Sasvim je svejedno kakvi, samo da to ne bude neka pseća bolest! - objašnjavala je.

Markiz u tom trenutku shvati, kao u nekom božijem providenju, u čemu je smisao njegovog života.

- Naše dete neće umreti - reče odlučno. - Ali, ako joj je ipak suđeno da umre, neka to bude od takve boljke koju je za nju Bog predvideo!

U utorak se odvezao u bolnicu „Amor de Dios”, na brdu San Lazaro, da bi pogledao onog jadnika koji je umirao od besnila, a o kojem mu je Sagunta pričala. Nije mu palo na pamet da bi i njegove kočije, opervažene crnim florom, mogle biti simbol preteće nesreće. Godinama nije izlazio iz kuće, u stvari samo u slučaju nekih izuzetnih dogodovština, a svih minulih godina povod njegovim izlascima bila su samo velika smutna zbivanja.

Grad je čamio u vekovnoj obamrlosti, pa ipak je poneki meštalin uočio oronuli lik i izgubljeni pogled nepoznatog gospodina u crnom, koji je u kočiji ostavljao za sobom gradske zidine i hitao pravo ka brdu San Lazaro. U bolnici ga ugledaše leprozni bolesnici koji su ležali po podu od opeka i, smatrajući ga uljezom, preprečiše mu put, pružajući prema njemu ruke proseći milodare. A na odeljenju za zaražene besnilom, zavezan za direk, stajao je iscrpljen samrtnik.

Bio je to starac, melez, s kosom boje pamuka i kudrave brade. Polovina tela već mu je bila oduzeta, ali je drugu polovinu besnilo podjarilo tolikom snagom, da su morali da ga vežu, kako ne bi nasrnuo na zid i tako skončao. Starca je zaista napao onaj isti pas s belim belegom, koji je ugrizao Sierva Mariju. I zaista ga je poprskao svojom penom, ali ne po zdravoj koži, već po jednom hroničnom čiru na nozi. Ovi podaci nisu ni u kom pogledu umirili markiza, koji je, van sebe zbog žalosnog stanja samrtnika i bez trunke nade za Sierva Mariju, žurno napustio bolnicu.

Pri povratku u grad, na padini brda, on sretne nekog čoveka ugledne spoljašnosti koji je sedeo na kamenu kraj svog uginulog konja. Markiz naredi kočijašu da stane, i tek kada je čovek ustao, on

u njemu prepozna Abrenunsija de Sa Pereira Koa, uvažnog i protivrečnog fizikusa. Savršeno je ličio na kralja trefa. Nosio je šešir sa širokim obodom da bi se zaštitio od sunca, jahaće čizme i crni ogrtač obrazovanog slobodnjaka. On pozdravi markiza sa nimalo uobičajenom ceremonijalnošću. - Benedictus qui venit in nomine veritas.¹

Lekarevog konja je na uzbrdici, koju je kasom pokušavao da savlada, izdalo srce. Markizov kočijaš, Neptuno, htjede da rasedla konja, ali vlasnik ga u tome spreči.

- Šta će mi sedlo, kada nemam konja! Manite se toga, neka sedlo istrune zajedno sa konjem.

Pri penjanju u kočiju, kočijaš je morao da pomogne lekaru zbog njegove preterane gojaznosti, a markiz ga je udostojio mestom sa svoje desne strane. Lekar je razmišljao o svom uginulom konju.

- Čini mi se kao da sam izgubio polovinu sopstvenog života! - uzdahnuo je.

- Ništa se ne da lakše nadoknaditi no što je uginuli konj - reče markiz.

Doktor Abrenunsio živnu. - Ovaj at je bio drugačiji! Kada bih imao odgovarajuća sredstva, pokopao bih ga u osvećenoj zemlji. - On pogleda u markiza očekujući njegovu reakciju, pa nastavi: - U oktobru bi moj konj napunio stotu!

- Nijedan konj ne doživi tako duboku starost! - odvrati markiz.

- Ja to mogu da dokažem - tvrdoglavo će fizikus.

On je utorkom radio u bolnici „Amor de Dios”, posvećujući se leproznim bolesnicima i obolelim od nekih drugih boljki. Bio je sjajan učenik doktora Huana Mendesa Nieta, portugalskog Jevrejina, koji je zbog progona Jevreja u Španiji takođe izbegao na Karibe. Od svog učitelja fizikus je nasledio i loš glas da se bavi spiritizmom i drugim porocima, ali stručno znanje niko mu nije poricao. Njegova sporenja sa drugim lekarima koji mu nisu praštali neverovatne uspehe osporavajući pri tom primenjivanje neobičnih postupaka lečenja - bila su surova i beskrajna. Abrenunsio je pronašao lek koji je bilo dovoljno upotrebiti samo jednom godišnje, pa da se poboljša otpornost organizma i produži životni vek. Ali taj lek je u prva tri dana primene izazivao takve duševne poremećaje, da osim njega, niko nije smeo da ga koristi. Nekad je da bi smirio bolesnike svirao na

harfi, uz njihovo uzglavlje, i to kompozicije koje je u tu svrhu sam komponovao. On nije praktikovao hirurgiju, držeći je za nižerazrednu delatnost primerenu jedino berberima i učiteljima. Proricanje dana i časa smrti bolesnicima bila je njegova nesvakidašnja specijalnost. A dobar i loš glas o njemu poticali su iz istog izvora: govorkalo se, a niko to nije demantovao, da mu je uspelo da ponovo oživi jednog mrtvaca.

Uprkos proverenom iskustvu. Abrenunsio je bio potresen stanjem starca zaraženog besnilom. „Ljudsko telo nije u stanju da doživi starost koja mu je dosuđena”, umovao je. Markizu nije promakla nijedna reč doktorovog podrobnog i slikovitog izlaganja. Progovorio je tek kada ovaj više nije imao šta da kaže.

- A kako bi se tom jadniku moglo pomoći? - upita najzad.
- Trebalo bi ga ubiti! - odvrati Abrenunsio.

Markiz ga unezvereno pogleda.

- Tako bi barem trebalo da postupimo da smo dobri hrišćani - nastavi doktor. - I nemojte se čuditi, ima mnogo više dobrih hrišćana nego što mislite!

Podrazumevao je one siromašne hrišćane, svih boja, iz predgrađa i iz provincije, koji su bili spremni da svojim najbližima, zaraženim besnilom, sipaju otrov u hranu, kako bi im olakšali samrtne muke poslednjih dana. Krajem prošlog stoleća, cela jedna porodica kušala je zatrovanu supu, jer niko od njih nije imao srca da otruje samo petogodišnjeg dečaka. - Ljudi misle da mi lekari nemamo pojma o tim stvarima i takvim slučajevima - zaključio Abrenunsio. - Ali, nije to u pitanju. Samo nam nedostaje moralni autoritet da ih u tome podržimo. Umesto toga, sa samrtnicima postupamo onako kao što ste upravo imali prilike da vidite. Prizivamo svetog Hubertusa da ih zaštiti, a mi ih vezujemo za direk, i tako im otežavamo i produžavamo agoniju.

- A zar nema načina da im se pomogne? - upita markiz.

- Posle izbijanja prvih simptoma besnila, nema im spasa - reče lekar. Zatim mu je pričao o učenim spisima u kojima se besnilo svrstava među izlečive bolesti i preporučuju razni recepti za ozdravljenje takvih bolesnika: ljutić, cinober, mošus, živu, *anagallis flore purpureo*.

- Sve same koještarije - dodade. - Stvar je u tome što kod nekih besnilo izbije, a kod drugih ne, pa je onda lako tvrditi da su ih ovi medikamenti sačuvali od besnila.

On usmeri pogled na markiza, kako bi se uverio da je ovaj još budan, pa zaključí:

- Zbog čega vas ovo toliko interesuje?

- Naprosto saosećam s njima - slaga markiz.

Kroz prozor je posmatrao more uspavano popodnevnom dosadom i sa setom uočio da su se laste vratile. Vetrić još nije počeo da pirka. Gomila dece je pokušavala da kamenicama obori jednog pelikana koji je zalutao na močvarni sprud. Markiz je pratio njegove pokušaje da umakne, i najzad, ptica je uzletela i nestala među bleštavim kupolama utvrđenog grada. Kočije prođoše kroz gradska vrata „Media luna” i uđoše u nastanjenu četvrt. Probijajući se kroz četvrt zanatlija, Abrenunsio je usmeravao kočijaša u pravcu svog doma. A to nije bilo baš tako jednostavno. Neptuno već beše prevalio sedamdesetu, sem toga bio je nesiguran i kratkovid i navikao da konji sami pronađu put, jer su se bolje snalazili od njega. Kada su konačno stigli do doktorove kuće, Abrenunsio se sa praga oprostí od njih jednim Horacijevim stihom.

- Ja ne znam latinski - izvinjavao se markiz.

- To vam nije ni potrebno! - reče Abrenunsio. I to kaza, razume se, takođe na latinskom.

Markiz je bio toliko ophrvan onim što je čuo, da čim je stigao kući, učini najčudniju stvar u svom životu. Naredio je Neptunu da skloni mrtvog konja sa brda San Lazaro, da ga pokopa u posvećenoj zemlji, a da sledećeg jutra lekaru odvede jednog konja iz markiževe štale.

Posle trenutnog olakšanja izazvanog čišćenjem organizma antimonom, Bernarda je tri puta dnevno pribegavala blagim klistirima, ne bi li potisnula pečenje u svojoj utrobi, ili bi se šest puta okupala u vrućoj vodi mirisavim sapunima, kako bi smirila živce. Ništa nije preostalo od njene lepote koja ju je krasila dok je bila mlada, iz onih vremena kada je smišljala poslovne avanture i ostvarivala ih sa vidovitom sigurnošću. Bila je veoma uspešna u

svakom pogledu sve do one kobne večeri kada je upoznala Judu Iskariotskog, a otada poče da je prati nesreća.

Srela ga je sasvim slučajno, u vašarskoj areni gde se, golim rukama, maltene nag i bez ikakve zaštite, borio sa razjarenim bikom. Beše tako lep i hrabar, da nikako nije mogla da ga zaboravi. Nekoliko dana kasnije, ona ga ponovo ugleda na jednoj karnevalskoj priredbi, kumbiambi, na kojoj se pojavila maskirana u prosjakinju, okružena svojim ropkinjama, okićenim ogrlicama, narukvicama i mindušama od zlata i dragog kamenja, kakve obično nose markize. Usred kruga radoznalaca, Juda je plesao sa svima koje bi mu za to platile; bila je potrebna energična intervencija kako bi se obuzdala navala svih zainteresovanih dama. Bernarda ga upita koliko joj valja platiti za jedan ples. Ne prestajući da igra, Juda joj odgovori: - Pola reala!

Bernarda skide svoju obrazinu.

- Želela bih da znam kolika je tvoja cena doživotno! - reče mu ona.

Juda vide da ona, bez maske na licu, više ne liči na prosjakinju, niti ostavlja onaj utisak od malopre. On ostavi na cedilu svoju partnerku i priđe Bernardi, njišući se u hod, kako bi istakao svoje kvalitete.

- Pet stotina zlatnih pezosa - reče.

Ona ga odmeri pogledom iskusnog trgovca robljem. Beše on gorostas kože slične morskom psu, mišićavih grudi, uskih bedara, dugih nogu i nežnih ruku, koje nisu odavale kakvim se poslom bavi. Bernarda poče da ga merka: - Visok si osam pedalja!

- I tri cola - dodade on.

Bernarda mu naredi da sagne glavu, kako bi mogla da mu osmotri zube, i pri tom je isparenja amonijaka ispod njegovog pazuha ošamutiše. Zubi su mu bili savršeni, zdravi i pravilni.

- Tvoj gospodar mora da je poludeo ako misli da će te neko kupiti po ceni koja se plaća za konja - reče Bernarda.

- Ja sam slobodan i sam sebe prodajem - odvrati on i dodade, naglasivši – Senjora!

- Markiza - dopuni ga Bernarda.

On se nakloni pred njom kao neki dvorjanin, što joj preseče dah, i ona ga kupi za polovinu cene koju je bio zatražio. „Samo da bih

napasala oči” - objasnila je. Zauzvrat, i ona je umela da ceni njegov status slobodnjaka i dozvoljavala mu je da i dalje nastupa sa svojim bikom. Smestila ga je iza svojih odaja u jednu prostoriju koja je pripadala konjušaru, i od prve noći ga iščekivala naga i uz otključana vrata, sigurna da će on i nepozvan doći. Ali, morala je da pričeka dve sedmice, i zbog žara u utrobi nije bila u stanju mirno da usni.

U stvari, čim je saznao ko je ona i osmotrio njen dom iznutra, počeo je da se ponaša kao rob, uz dužno poštovanje. Ali, kada je Bernarda prestala da ga iščekuje i ponovo legala u spavaćici, navlačeći rezu na vrata, on uskoči kod nje kroz prozor. Razbudio ju je miris amonijaka koji je dopro do nje. Ona začu frktanje minotaura koji je u mraku tragao za njom, oseti razbuktali žar tela na sebi, provalničke ruke koje su grabile i kidale izrez njene noćne košulje, dok joj je dahtao na uvo: - Kurvo, kurvo!

- Od te noći, Bernarda je znala da vascelog života ništa drugo neće poželeti.

Ludela je za njim. Noću su odlazili na ples u predgrađa, u prostorije oskudno osvetljene svećama. On odeven kao pravi gospodin, u fraku i sa cilindrom, kupljenim po Bernardinom ukusu. Ona s početka donekle maskirana, a kasnije otkrivenog lica. Obasipala ga je zlatom, ogrlicama, prstenjem i narukvicama, i naložila da mu se zubi ukrase dijamantima. Pomislila je da će umreti kada je saznala da on spava sa svakom koja mu se nađe na putu. Ipak se na kraju zadovoljavala onim što bi joj dopalo. To se upravo dešavalo kada je Dominga de Adviento, u vreme popodnevene sieste, ušla u Bernardinu spavaću sobu, verujući da joj je gospodarica u mlinu za šećernu trsku. Na nesreću, zatekla je oboje nage na podu, iznenađene u ljubavnom zanosu. Robinja zastade na pragu, više začuđena nego zaprepašćena.

- Ne stoj tamo - viknu na nju Bernarda. - Gubi se ili dođi i povaljaj se zajedno sa nama.

Dominga de Adviento ode i zalupi vratima, što je Bernardi zazvučalo kao prasak šamara. Ona joj poruči da svrati uveče i zapreti joj užasnim kaznama ukoliko bi išta zucnula o onome što je videla. - Bez brige, belkinjo - reče robinja. - Možete da mi zabranite šta god vam je volja i ja ću se povinovati. - I još reče: - Zlo je jedino u tome, što ne možete da mi zabranite da imam sopstvene misli!

Čak i da je markiz o svemu bio obavešten, ponašao bi se kao da nema pojma o tim zbivanjima. Konačno, Sierva Marija je bila jedina osoba koja ga je povezivala sa ženom, ali ju je više smatrao njenom nego svojom kćerkom. Bernarda, pak, sa svoje strane, uopšte nije razmišljala o svojoj kćerci. Ona je dete potpuno potisla u zaborav, tako da je, posle dužeg odsustvovanja, odnosno boravka u mlinu za šećernu trsku, zamenila Siervu sa nekom drugom devojkom. Dozvala ju je, zagledala, ispitivala o njenom životu, ali nije uspela od nje da iščupa nijednu reč.

- Ista si kao tvoj otac - reče joj. - Pravo nedonošče!

U takvom raspoloženju bili su oboje i onoga dana kada se markiz vratio iz bolnice „Amor de Dios” i saopštio Bernardi svoju odluku da gvozdеноm rukom preuzme upravljanje nad kućom. Njegova odlučnost imala je u sebi nečeg frenetičnog i to Bernardi oduze moć govora.

Najpre je devojčici odredio spavaću sobu svoje babe, stare markize, iz koje ju je Bernarda svojevremeno iselila i naložila joj da spava sa robovima. Tu je, pod slojem prašine, počivao sjaj nekadašnje raskoši: kneževska postelja čiji je mesingani blesak služinčad pripisivala zlatu, mreža protiv Moskita sašivena od nevestinskog tila, bogato opervaženi pokrivači, umivaonik od alabastera s brojnim bočicama parfema i teglicama za pomade, koje su bile poređane u vojničkom poretku kraj ogledala za češljanje, prenosna klozetska šolja i pljuvaonica od porcelana. Sav taj nestvarni svet izmaštala je reumom ukočena starica i namenila ga kćerci koju nikada nije rodila, i unučici koju nije doživela da vidi.

Dok su robinje pokušavale da vaskrsnu tu spavaću sobu, markiz je bio zauzet nastojanjem da u kući sprovede svoju volju. Rasterao je robove koji su dremali u senci arkada i zapretio šibama i zatvorom onima koji vrše nuždu po budžacima, ili se u zatvorenim sobama odaju kocki. Ne behu to nikakva nova naređenja. Te pretnje su ostvarivane još mnogo strože dok je Bernarda komandovala po kući. O njihovom izvršenju brinula je Dominga de Adviento, a markiz je u javnosti koketirao svojom istorijskom izjavom: „U mojoj kući sprovodi se ono čemu se ja pokoravam.” Ali, kada je Bernarda postala zavisna od drogiranja kakaom, a Dominga de Adviento umrla, robovi su se ponovo ušunjali. Najpre žene sa malom decom, da bi se našle

oko lakših poslova, a potom i besposleni muškarci u potrazi za svežinom hladovitih koridora. Zaplašena avetima zapuštenog zamka, Bernarda ih je slala na ulice da tamo sebi isprose nešto za jelo. Kad je zapala u jednu od svojih kriza, ona odluči da sve robove, sem tri ili četiri, koji su bili neophodni za održavanje domaćinstva, oslobodi. Ali, markiz se tome usprotivio jednom nepromišljenom izjavom: - Ako već moraju da umru od gladi, onda je bolje da se to dogodi ovde, a ne negde napolju!

Otkad je pas ujeo Sierva Mariju, markiz se više nije pridržavao svojih ranijih odluka. Jednom robu, koga je cenio da ima najveći autoritet i koji je izgledao dovoljno poverljiv, preneo je punomoćja i dao mu uputstva čija je oštrina ozlojedila čak i Bernardu. Kada je pala noć i kuća po prvi put posle smrti Dominge de Adviento bila ponovo sređena, markiz zateče Sierva Mariju u baraci robinja, okruženu s pola tuceta mladih crnaca, koji su ležali svuda unaokolo u ležaljka razapetim na raznim visinama. On ih sve probudi, da bi im saopštio nova pravila kućnog reda.

- Od danas će devojčica da živi u kući, a ovde i posvuda neka se primi k znanju da ona ima samo jednu porodicu, a nju čine samo belci.

Devojčica se opirala kada htela da je ponese u spavaću sobu, pa je morao da joj objasni da svetom vlada zakon muškaraca. A kada joj je u bakinoj spavaćoj sobi skinuo lanenu podsuknju robinja i zamenio je noćnom košuljom, ona nije progovorila ni reči. Bernarda ih je posmatrala sa praga: markiz je sedeo na krevetu petljajući oko dugmadi noćne košulje koja nisu htela da prođu kroz rupice, a devojčica je stajala pred njim i netremice ga posmatrala. Bernarda nije mogla da se uzdrži - Zašto se ne biste venčali? - podrugivala se. A pošto markiz na to nije reagovao, ona produži: - To ne bi bio loš posao - izroditi plemenite kreolske gospođice sa tankim kokošjim nožicama i prodavati ih cirkusima.

Ali, i kod nje je došlo do neke promene. Uprkos divljem cerekanju, izraz njenog lica beše manje ogorčen, a iz njene prostote izvirala je trunka saosećanja, što markiz nije primećivao. Čim je osetio da je otišla, on reče svojoj kćerki: - Ona je prava krmača!

On pomisli da je primetio iskru interesovanja u devojčicinim očima: - Da li znaš šta je krmača? - upita je, željno iščekujući njen

odgovor. No, Sierva Marija mu ne ostvari želju. Dozvolila mu je da je stavi u krevet, da joj glavu položi na perjane jastuke, da je pokrije sve do kolena lanenim čaršavom koji je mirisao po kedrovini škrinje, a da mu nije podarila nijedan milostivi pogled. On oseti grižu savesti.

- Pomoliš li se pre spavanja?

Devojčica ga i ne pogleda. Naviknuta na ležaljku, ona skliznu među dušeke i zaspala, a da se nije ni pozdravila sa ocem. Markiz brižljivo navuče mrežu protiv moskita, kako je slepi miševi ne bi uznemiravali u toku sna. Beše već skoro deset sati, a hor umobolnih žena nepodnošljivo je odzvanjao praznom kućom posle isterivanja robova.

Markiz pusti pse sa lanca i oni se stušitiše ka bakinoj spavaćoj sobi gde su njuškali i grebali oko pukotina na vratima. On ih počeska po glavi vrhovima prstiju i smiri radosnom vešću: - To je Sierva, od večeras ponovo stanuje sa nama.

On odspava veoma malo i loše, zbog umobolnica koje su glasno pevale sve do dva sata u zoru. Pri prvom javljanju petlova ustade i pođe do sobe u kojoj je devojčica spavala. Međutim, ne zateče je tamo, već u šupi za robove. Robinja koja je spavala najbliže ulazu, uplašeno se trže.

- Sama je došla, senjor! - reče pre no što ju je išta upitao. - Ja je nisam čak ni primetila.

Markiz je znao da je to tačno. On upita koja je od njih pratila Sierva Mariju kada ju je pas ujeo. Jedina mulatkinja među njima, koja se zvala Karidad del Kobre, oglasi se drhteći od straha. Markiz je umiri.

- Brini se o njoj, kao da si ti Dominga de Adviento - reče joj.

On joj objasni koje su joj dužnosti. Upozorio ju je da Sierva Mariju ni trenutka ne ispušta iz vida i da se prema njoj ophodi s naklonošću i razumevanjem, ali bez grubosti. Najvažnije je da devojčica ne prolazi kroz bodljikavu ogradu koju je nameravao da podigne između staništa robova i ostalih delova kuće. Ujutro, posle buđenja, i uveče, pre odlaska na spavanje, Karidad del Kobre trebalo je, i nepozvana, svakodnevno da mu podnosi izveštaj.

- Vodi računa o tome šta činiš i kako ćeš to da izvedeš! - reče joj - Jer, ti ćeš biti jedina odgovorna za to da ova moja naređenja budu izvršena.

U sedam ujutru, pošto je zatvorio pse, markiz krenu do Abrenunsiove kuće. Lekar mu sam otvori vrata, pošto nije imao ni robove ni služinčad. Markiz ukori samog sebe zbog nesmotrenosti: - Zaista nije vreme za posetu - reče pravdajući se.

Pun zahvalnosti zbog konja kojeg su mu upravo doveli, lekar mu pokaza koliko ceni taj gest. On povede markiza kroz dvorište do šupe u kojoj se nekad nalazila kovačnica, od koje je preostalo samo kovačko ognjište. Predivni riđan dvogodac, izdvojen iz sredine na koju je navikao, nemirno se vrpeljio. Abrenunsio ga umirujuće potapša po glavi, dok mu je na uši, na latinskom. šaputao tanane reči milošte.

Markiz ispriča lekaru da je njegov uginuli konj pokopan u nekadašnjem povrtnjaku bolnice „Amor de Dios”, koji je u vreme epidemije kolere bio osvešten za groblje namenjeno bogatašima. Abrenunsio mu se zahvali, smatrajući to preteranim iskazivanjem dobrohotnosti. Dok su razgovarali, pade mu u oči da se markiz držao na odstojanju. A ovaj mu priznade da nikad nije imao dovoljno hrabrosti da se popne na konja.

- Ja se podjednako plašim konja kao i kokošaka - kaza markiz.

- To je odista šteta, jer je odsustvo sporazumevanja s konjima unazadilo čovečanstvo - reče Abrenunsio. - Kada bismo to nekako prevazišli, mogli bismo da stvorimo kentaura!

Unutrašnjost kuće, osvetljena sa dva prozora okrenutih prema moru, bila je uređena u sitničavom maniru okorelog neženje. Sve prostorije odisale su mirisom balzama, što je podsticalo na veru u delotvornost medicine. Tu se nalazio nesređen pisači sto i jedna vitrina puna porcelanskih tegli s latinskim natpisima. Čušnuta u jedan ugao i prekrivena zlatastom prašinom, stajala je medicinska harfa. Najveću pažnju privlačile su knjige, mnoge na latinskom i u ukrasnim povezima. Bile su smeštene u zastakljenim ormanima i po policama, ili su se, brižljivo naslagane, gomilale po podu. Lekar je prolazio između tih hrpa papira s lakoćom nekog nosoroga zatečenog u ružičnjaku. Markiz je bio zadivljen tolikim mnoštvom knjiga.

- Svo znanje sveta mora da je smešteno u ovoj sobi - prokomentarisao je.

- Knjige ničemu ne služe - reče Abrenunsio raspoloženo. - Čitav svoj život proveo sam u lečenju boljki koje su drugi lekari izazvali svojim medikamentima.

On podiže jednu usnulu mačku sa svoje velike naslonjače, kako bi markiz mogao da sedne. Ponudi mu biljni čaj koji je sam pripremio na gorioniku, pričajući usput o svojim medicinskim iskustvima, sve dok nije primetio da je markizovo interesovanje splaslo. A to se zbilo ovako: markiz se iznenada podigao, okrenuo lekaru leđa i usmerio pogled ka sivoj pučini. Najzad, još uvek tako okrenut, on skupi hrabrost i reče: - Uvaženi magistre - promrmlja.

Abrenunsio nije očekivao takvo oslovljavanje.

- Daa...?

- Uz strogo čuvanje lekarske tajne, i samo za vašu ličnu upotrebu, priznajem da je tačno ono što se govorka - reče markiz svečanim glasom. - Moju kćerku je ujeo besni pas.

On pogleda u lekara i zaključi da je ovaj o tome već obavešten.

- Meni je to poznato - reče Abrenunsio. - I pretpostavljam da ste zbog toga navratili u ove rane sate!

- Tako je - odvrati markiz. I on ponovi svoje pitanje postavljeno već u bolnici, kada je ugledao nesrećnog samrtnika: - Šta nam valja činiti?

Umesto surovog odgovora od prethodnog dana, Abrenunsio predloži da pregleda Sierva Mariju. Markiz je upravo to i želeo da ga zamoli. Pošto su se o tome dogovorili, popeše se u kočije koje su ih čekale pred vratima.

Kada su stigli u markižev dom, on zateče Bernardu pred stočićem za ulepšavanje. Češljala se bez nekog povoda, s koketnošću iz onih prohujalih godina kada su još bivali u zagrljaju, a uspomene na te dane markiz odavno odagnao iz sećanja. Bernardina soba odisala je prolećnim mirisima njenih sapuna. Ona ugleda muža u ogledalu i obrati mu se bez oštine u glasu: - A ko smo mi da možemo da poklanjamo konje? - Markiz to preču. On uze njenu kućnu haljinu sa neraspremljene postelje, prebaci je preko njenih ramena i grubo joj naredi: - Obucite se, stigao je lekar!

- Sačuvaj me, Bože! - uzviknu ona.

- Nije došao zbog vas, iako bi vam i te kako bio potreban - reče - Došao je zbog devojčice!

- To joj neće puno pomoći - odvrati ona. - Marija će umreti, a možda i neće. Treća mogućnost ne postoji. - Pa ipak, obuze je radoznalost: - Ko je taj lekar?

- Abrenunsio - reče markiz.

Bernarda se sva usplahiri. Radije bi umrla ovakva, usamljena i naga, nego da svoju čast položi u ruke jednog suludog Jevrejina. On beše kućni lekar njenih roditelja, a oni su ga odbacili, jer je razglašavao zdravstveno stanje svojih pacijenata, kako bi se hvalisao postavljenim dijagnozama. Markiz ostade uporan: - Čak i ako vam se to ne sviđa, a meni još manje, vi ste majka. Zbog te vaše svete obaveze, molim vas da prisustvujete, kao svedok, ovom pregledu.

- Što se mene tiče, možete učiniti šta vam je drago - reče Bernarda. - Ja sam za vas mrtva!

Suprotno očekivanju, devojčica se podvrgnu temeljnom pregledu bez otpora, radoznalo prateći lekarev rad. - Mi lekari vidimo posredstvom svojih ruku - reče Abrenunsio, a raspoložena devojčica mu se po prvi put osmehnu.

Dokazi o njenom zdravstvenom stanju bili su očevidni, jer je, uprkos svojoj mršavosti, imala skladno telo prekriveno skoro neprimetnim zlatasim maljama, što je nagoveštavalo početak rascvetavanja pupoljaka njenog devojaštva. Imala je savršene zube, oštroidan pogled, vitke noge, mudre ruke, i svaka vlas njene bujne kose bila je preludijum za dug život. Ona je odgovarala voljno i veoma staloženo tokom tog veštog saslušanja, i morali ste je dobro poznavati da biste shvatili da nijedan njen odgovor nije verodostojan. Tek kada je lekar otkrio sićušni ožiljak na gležnju, ona se uznemiri. Abrenunsio je vispreno preduhitri: - Da li si ti to pala?

Devojčica potvrdi i ne trepnuvši:

- Da, sa stoličice!

Lekar poče da razgovara sam sa sobom na latinskom. Markiz ga prekide:

- Recite mi to na španskom!

- To se nije ticalo vas - reče Abrenunsio. - Ja razmišljam na latinskom.

Sierva Marija se oduševila Abrenunsiovim pregledom, sve dok joj nije položio uvo na grudi da bi joj oslušnuo srce. Ono je kucalo

grozničavo, a grudi su joj bile prekrivene bledim kapljicama čiji je miris podsećao na luk.

Kada je završio sa pregledom, lekar nežno potapša devojčicu po obrazu.

- Ti si veoma hrabra! - pohvali je on.

Kada je ponovo ostao sam sa markizom, lekar mu reče da devojčica zna da ju je ujeo besan pas. Markiz ga nije shvatio.

- Ona vam je napričala mnoge laži, ali ne i tu! - odvratio je.

- Nije mi to ona rekla, dragi gospodine - nastavi lekar - već njeno srce: skakutalo je kao žabica u kavezu!

Markiz je nabrajao ostale Marijine laži, ali ne osuđujući ih, već sa izvesnim očinskim ponosom. - Možda će od nje postati pesnik - reče. Abrenunsio nije bio tog mišljenja, da je laž odlika umetnosti.

- Što je napisani tekst istinitiji, utoliko je poetičniji - tvrdio je.

Jedina pojedinost koju nije bio u stanju da objasni, beše miris luka kojim je odisao detetov znoj. Ali, pošto nije nalazio nikakvu međuzavisnost između određenih mirisa i besnila, on to smatraše za privremeno neobjašnjiv simptom. Karidad del Kobre je kasnije otkrila markizu da se Sierva Marija potajno bila podvrgla isceliteljskoj veštini robova. Oni su joj dali da žvaće smolu drveta manaje, a zatim su je zatvorili u ostavu gde je bio smešten luk, da bi tako otklonili crnu magiju kojom ju je pas unesrećio.

Abrenunsio nije prećutao ni najmanju pojedinost koja je bila u vezi sa pojavom i posledicama besnila. - Što ujed dublje prodre u meso i što je bliži mozgu, utoliko su i prvi napadi besnila žešći. - On se sećao jednog pacijenta koga je zadesila smrt od besnila posle pet godina, ali nije bilo izvesno da li je možda ipak podlegao nekoj nepoznatoj zarazi do koje je došlo posle ujeda besnog psa. To što je Siervina rana tako brzo zacelila, nije bilo od nekog značaja. Posle izvesnog vremena, naime, ožiljak je mogao ponovo da otekne, da se zagnoji i da provali. A konačna faza besnila mogla je da bude tako bolna i mučna, da bi svako radije poželeo brzu smrt. Zakon jedino dozvoljava da se takvi bolesnici smeste u bolnicu „Amor de Dios”, gde rade Senegalci, vični u postupanju s jereticima i pobesnelim umobolnicima. U protivnom, markiz bi morao sam da preuzme svu odgovornost i svoje dete zaveže za krevet, sve dok u mukama ne ispusti dušu.

- U dugoj povesti čovečanstva, nijedan hidrofobičar nije preživeo posledice besnila, da bi o toj boljci mogao da svedoči - zaključio lekar.

Markiz odluči da za njega nijedan krst neće biti pretežak, a da ga ne bi bio spreman poneti i podneti. Neka njegovo dete umre u svome domu. Lekar mu uputi pogled koji je u većoj meri izražavao samilost nego respekt.

- Od vas nisam drugo ni očekivao do ovoliku velikodušnost, moj gospodine! I uopšte ne sumnjam da je vaša duša dovoljno očeličena, pa će biti u stanju sve to da podnese.

Lekar ponovo naglasi da prognoza za sada nije nimalo zabrinjavajuća. Rana je bila dovoljno udaljena od glavne zone opasnosti i niko se nije sećao da je ikad krvarila. Prema svim postojećim znacima, Sierva Marija se neće razboleti od besnila.

- A šta nam valja činiti u međuvremenu? - upita markiz.

- U međuvremenu - odvrati Abrenunsio - omogućite joj da sluša muziku, napunite kuću cvećem, cvrkutanjem i pojem ptica, odvedite devojčicu da posmatra zalaske sunca sa morskog žala, pružite joj sve što može da je usreći!

Abrenunsio zaokruži šešikom po vazduhu i oprostio se od markiza uobičajenom izrekom na latinskom, ali ovog puta da bi markizu ukazao čast, i preveo: - Nikakva medicina nije u stanju da izleči ono, što osećanje sreće ne može da isceli!

2.

Nikada se nije saznalo zbog čega je markiz dospao u takvo stanje duhovne i telesne zapuštenosti, niti zbog čega je njegov brak bio tako loš. Naime, nakon što je postao udovac, nije bilo nikakvih prepreka da vodi smiren život. Mogao je da postane sve što je želeo, zahvaljujući bezgraničnoj moći prvog markiza, svoga oca, koji je bio vitez ordena Santijaga, veletrgovac robljem, gospodar nad životima i smrću, vojskovođa kamenog srca, a koga kralj, njegov gospodar, nije zaobilazio u počastima, niti prekorevao zbog nekih prestupa.

Ali, Ignasio, njegov jedini naslednik, nije ni za šta pokazivao bilo kakvog dara. Odrastao je sa očitim znacima duhovne zaostalosti, sve do sticanja muškosti ostao je nepismen, i nikoga nije voleo. Prve znake izvesne čilosti pokazao je oko svoje dvadesete, kada se

zaljubio u jednu štićenicu ludnice "La Divina Pastora", koju je bio spreman i da oženi. Ona ga je bila očarala svojom pesmom i vikom, uljuljkujući ga u dečачke snove. Zvala se Dulse Olivija. Bila je jedina kćerka dvorskog sedlara i stoga prinuđena da izuči veštinu izrade sedala, kako se ta dvestagodišnja porodična tradicija ne bi prekinula i ugasila. Tim prinudnim bavljenjem muškim pozivom i zanatom objašnjavan je poremećaj njenog uma. Njeno ludilo beše tako opako, da su je samo teškom mukom mogli odvratiti i sprečiti da se ne hrani sopstvenim izmetom. Ako bi se zanemarila takva zastranjivanja, bila bi idealna prilika za nekog maloumnog kreolskog markiza.

Dulse Olivija je bila živahnog duha i dobroćudne prirode, i teško bi neko mogao pretpostaviti da je bila umobolna, već prvom prilikom, kada ju je mladi Ignasio ugledao u metežu na terasi ludnice, njih dvoje su, tog istog dana, počeli međusobno da se sporazumevaju znacima. Pošto je ona bila vična u origamiju - veštini pravljenja raznih životinja od hartije - slala mu je poruke preko papirnatih lastavica. Da bi bio kadar da joj odgovara, on je naučio da čita i da piše, i to beše početak velike strasti koju niko nije bio spreman da shvati. Ozlojeđeni markiz otac primoravao je sina da zvanično porekne svoje namere.

- Ne samo da je sve to istina - odvratio je Ignasio - već mi je dozvolila čak i da je držim za ruku! - A suočen s činjenicom da je ona umobolna, ovako se pravdao: - Nijedan ludak nije lud ako shvatimo razloge za takvo njegovo stanje.

Stari markiz protera sina na jednu od svojih hacijendi, sa mandatom vlasnika i gospodara, ali Ignasio se nije ponizio da ta svoja prava i koristi. Beše to za njega prava smrt, iako je i dalje s mukom životario. Ignasio se smrtno plašio svih životinja, sem kokošaka. A onda je na imanju osmotrio jednu kokoš iz neposredne blizine. Zamislio je veliku kao krava i ustanovio da je to čudovište strahotnije od bilo čega drugog što po kopnu ili u vodi plaši ljude. Te noći ga obli hladan znoj, a avetinjska tišina u stajama razbudi ga u zoru, i on očajnički počeo da se bori za vazduh. Lovački pas, koji je nepomično stražario pred Ignasiovom ložnicom, uznemiravao ga je više od svih drugih opasnosti koje su mu pretile. „Moj život je sazdan od strahova i užasa!”, zaključio je. U takvom progonstvu, markiz je stekao osobine koje su ga i kasnije odlikovale: mračan izgled lica,

koncentracija, usredsređeno razmišljanje, uzdržan nastup, mlitavi pokreti, otegnut način govora i sklonost ka mistici, što ga je sve skupa predodređivalo za boravak u manastirskoj ćeliji.

Posle godinu dana provedenih u izgnanstvu, probudi ga neki šum, sličan nabujaloj reci. Taj zvuk poticao je od stoke, koja je posve tiho, u noći obasjanoj punim mesecom, počela da napušta svoja staništa na hacijendi. Bez buke, životinje su rušile sve što bi im se isprečilo na njihovom putu preko livada, polja šećerne trske, gudura i močvara. Na čelu su stupala krupna goveda, jahaći i tovarni konji, iza njih svinje, ovce, pernata živina. Beše to stravična povorka koja se izgubi prekrivena plaštom noći. Čak su i ptice letačice, uključujući i golubove, odlazile pešice. Ujutru je još samo verni lovački pas ostao na gospodarevom pragu pred spavaćom sobom. Beše to početak jednog skoro ljudskog prijateljstva koje je ovog lovačkog psa i sve njegove potomke povezao sa markizom.

Sam na napuštenom imanju, zahvaćen užasom, mladi markiz je odustao od ostvarenja svoje ljubavne veze i podlegao namerama svoga oca. A ovaj se nije zadovoljio time što mu se sin odrekao ljubavi, već mu je odredio, jednom klauzulom u testamentu, da mora da se oženi naslednicom izvesnog španskog plemića. I tako se dogodilo da se mladi markiz venčao sa donja Olaljom de Mendosa. Svadba je bila raskošna a nevesta lepa, mnogostruko i veoma obdarena, ali je on nije ni dotakao, pa je ostala i nadalje devica, jer nije hteo da joj ukaže čak ni tu milost da mu ona rodi dete. A markiz je i nadalje živeo onako kao od samog rođenja: kao pravo ništavilo i okoreli neženja.

Donja Olalja de Mendosa uvela ga je među svet. Ona povede mladog markiza na svečanu misu, prvenstveno da bi bila viđena, a ne da bi udovoljila uobičajenom protokolu. Na sebi je imala lepršavu špansku odoru sa puno blistavih velova i prebačeni uštirkani ogrtač od čipaka kakav nose belkinje iz Kastilje. Pratila ju je svita crnih ropkinja, koje su bile odevene u svilu i okićene zlatnim nakitom. Umesto u kućnim papučicama, u kojima su u crkvu dolazile čak i najekstravagantnije kaćiperke, ona se pojavila u kožnim čizmicama od korduana, s visokim sarama obloženim biserima.

Za razliku od druge gospode koja je nosila starinske perike i kitila se smaragdnom dugmadima, markiz se oblačio u pamučno

odelo, a glavu je pokrивao mekom beretkom. Međutim, na javne skupove odlazio je nevoljno, jer nikako nije uspevaо da prevaziđe svoju odbojnost prema učešću u društvenom životu.

Donja Olalja je u Segoviji bila učenica Domenika Skarlatija i završila nauku s pohvalama, stekavši uverenje da u školama i manastirima može da predaje muziku i pevanje. Iz Segovije je donela klavikord, rastavljen na delove, koji je zatim sama sklopila, i razne gudačke instrumente na kojima je majstorski svirala i poučavala svoje učenike. Od iskušenica je sastavila kamerni orkestar, koji je novim kompozicijama iz Italije, Francuske i Španije doprinosio prijatnoj, pa i svečanoj atmosferi u kući. Za taj orkestar govorilo se da je nadahnut poezijom svetoga Duha.

Sam markiz nije imao dara za muziku. Parafraziraću jedan francuski slogan: govorkalo se da on ima ruke umetnika, a sluh tobdžije. Ali, čim su instrumenti bili raspakovani, smesta je bacio oko na jedan italijanski, teorbu, s dvostrukim rezonatorom, brojnim strunama i veoma jasnim, prodornim zvukom. Donja Olalja je imala ambiciju da njen suprug nauči da odsvira basove podjednako vešto kao ona sama. Provodili su prepodneva u vrtu, pod krošnjama drveća, nevešto ali uporno svirajući vežbe; ona strpljivo i s ljubavlju, a on s tvrdoglavošću kamenoresca, sve dok se madrigal pokajnički ne bi povinovao njegovim nedarovitim prstima.

Muzika je poboljšala njihove bračne odnose i harmoniju do te mere, da se donja Olalja usudila i na presudni korak. Jedne olujne noći, hineći strah koji zapravo nije osećala, ona pođe do ložnice svoga muža koga dotad nije bila ni takla. - Ja imam pravo na ovu polovinu postelje - reče mu ona. - I došla sam da to svoje pravo i ostvarim!

No, on ostade leden. Uverena da će ubeđivanjem ili silom biti u stanju da ga privoli, ona je i nadalje istrajavala da postigne svoj cilj. Sudbina im, međutim, nije bila naklonjena. Devetog novembra, dok su pod narandžinim krošnjama svirali u duetu, a vazduh beše prozračan i nebo jasno i bez oblačka, iznenada ih zaslepi munja i prodrma užasna grmljavina. Donju Olalju je udarac groma usmrtio na licu mesta.

- Nikada se više neću oženiti - zakleo se Ignasio.

Ali, pre nego što je prošlo godinu dana, on se tajno venča sa Bernardom Kabrera, kćerkom čoveka koji je u vreme markiževog oca bio nadzornik imanja, a kasnije ostvario sebi egzistenciju kao bakalini. Upoznao se sa Bernardom kada je ona, po nalogu svoga oca, donela u palatu usoljene haringe i crne maslinke, koje je donja Olalja obožavala. A kada mu je umrla žena, te namirnice je preuzimao markiz. Jednog popodneva, kada ga je Bernarda zatekla u ležaljci u vrtu, ona mu pročita sudbinu sa levog dlana. Markiz je do te mere bio impresioniran uverljivošću njenog gatanja, da ju je molio da i nadalje navraća u vreme popodnevnog odmora, čak i kada ništa nije nameravao od nje da kupi. Prodoše dva meseca, a da on ništa određeno nije preduzeo da bi je ipak osvojio. Ona to učini umesto njega. Na prepad ga zaskoči u ležaljci, pritegnu ga peševima njegovog beduinskog ogrtača i vodili su ljubav dok markiz nije iznemogao.

Zatim ga ona ponovo učini čilim s takvom strastvenošću i žarom, koje on u svojoj samoći, upražnjavajući samo privid zadovoljavanja, nije mogao ni da zamisli. I tako on neslavno izgubi svoju nevinost. Njemu su bile pedeset i dve godine a njoj dvadeset i tri, ali ta velika razlika u godinama nije bila ono najkobnije.

Oni su u vreme popodnevnog odmora i dalje vodili ljubav, žestoko ali bez iskrenih osećanja, u anđeoskoj senci narandžinih stabala. Umobolnice su ih sa terasa bodrile bezobraznim pesmicama i proslavljale njihove orgazme gromoglasnim pljeskanjem. Pre no što je markiz postao svestan opasnosti koja mu preti, Bernarda ga trže iz njegove ošamućenosti vešću da je u drugom mesecu trudnoće. Ona ga podseti da nije nikakva crnkinja, već kćerka hispaniziranog Indiosa i belkinje iz Kastilje, prema tome njena čast može da bude zakrpljena jedino iglom zvaničnog braka. On ju je zavaravao sve dok njen otac ne zakuca na vrata u vreme popodnevnog odmora, sa starinskom puškom ostragušom o ramenu. Govorio je tiho i uzdržano i, ne gledajući markizu u oči, predade mu oružje.

- Znete li šta je ovo, gospodine markiže? - upita ga.

Markiz, sa oružjem u ruci, nije znao šta mu valja činiti.

- Koliko ja znam, ovo je, čini mi se, puška ostraguša - reče i upita iskreno začuđen: - U koju svrhu je vi koristite?

- Za odbranu od gusara, gospodine - reče Indios, i dalje ga ne gledajući u oči. - A sada sam je poneo kako bi mi vaše gospodstvo učinilo tu milost da me ubije, pre nego što ja vas usmrtime.

Najzad ga pogleda u oči. Imao je žalosne, bezizražajne sitne oči, ali je markiz shvatio i ono što one nisu govorile. On mu vrati ostragušu i pozove ga u kuću ne bi li se sporazumeli. Sveštenik obližnje crkve venča ljubavni par dva dana kasnije, u prisustvu nevestinih roditelja i svedoka. A tada, odnekuda, iskrenu Sagunta i vencima koji donose sreću okiti mladence.

Jednoga jutra kasne jeseni, u znaku Strelca, kao sedmomesečno nedonošče, jedva nekako ugleda svetlost dana Sierva Marija de Todos los Anheles. Podsećala je na bezbojnog punoglavca i zamalo da bude ugušena pupčanom vrpcom što joj se obmotala oko vrata.

- Devojčica - reče babica. - Ali neće ostati u životu.

Tada se Dominga de Adviento zareče svom paganskom svecu da devojčica do svoje udaje neće kratiti kosu, ukoliko joj on podari život. Tek što je to izrekla, a novorođenče poče da kmeči. Dominga de Adviento pobedonosno uzviknu: - Evo, rodila nam se svetica! - Ali, kada je ugledao već okupanu i povijenu kćerkicu, markiz se ne složi s njenom vidovitošću.

- Ona će postati kurva - reče. - Ukoliko joj Bog podari život i zdravlje.

Devojčica, kćerka plemića i plebejke, proživela je detinjstvo kao izopštenica. Nakon što ju je samo jedan jedini put podojila, majka omrznu dete i, zbog straha da bi je mogla ubiti, ne htede je zadržati uza se. Sierva Mariju je dojila Dominga de Adviento koja je malu dala pokrstiti u hrišćansku veru, ali je posveti i Olokunu, joruba božanstvu neodređenog pola s takvim užasnim licem, da se Olokun javljao ljudima samo u snovima, a i tada bi uvek imao obrazinu. Izgnana u prebivalište robova, Sierva Marija nauči da pleše još pre no što je progovorila, nauči istovremeno tri afrička jezika, naviknu se da našte ispija petlovu krv i da se, neprimećeno i nečujno, među hrišćanima kreće kao neko bestelesno biće. Dominga de Adviento okružila ju je veselom dvorskom svitom crnih ropkinja, uslužnih meleskinja, indioskih služavki koje su je kupale u običnoj vodi, i osvežavale verbenama iz Jemalje, a njenu bujnu kosu, koja je

petogodišnjoj devojčici dopirala do pasa, negovali kao ružin grm. Robinje su joj postupno stavljale ogrlice raznih božanstava; na kraju ih je ukupno bilo šesnaest.

Bernarda je čvrstom rukom već bila preuzela vođenje domaćinstva, dok je markiz i dalje vegetirao u vrtu. Ona se najpre trudila da imovinu koju je njen muž poklanjao ponovo preuzme i počne da je eksploatiše. Pri tome se pozivala na privilegije prvog markiza i koristila se njima. Ovaj je svojevremeno dobio licensno pravo za kupoprodaju pet hiljada robova i to za period od osam godina, a preuzeo je obavezu da za svakog od njih uveze po dve bačve brašna. Zahvaljujući svom veoma veštom prevarantstvu i podmitljivosti carinika, ne samo da je uspeo da uveze ugovoreno brašno, već i da dodatno prokrijumčari i proda još tri hiljade robova, što ga je učinilo najuspešnijim poslovnim čovekom stoleća.

Bernarda je, pak, rešila da brašnom a ne robovima ostvari unosne poslove. Ipak, najveći uspeh postizala je neverovatnom sposobnošću ubeđivanja. Jednom jedinom licencom na uvoz hiljadu robova u toku četiri godine, a uz njih i po tri bačve brašna za svakog pojedinačno, ona ostvari najveći podvig svog života: prodade hiljadu crnaca po ugovoru, ali umesto tri hiljade bačvi brašna uveze dvanaest hiljada. Beše to najveći krijumčarski poduhvat stoleća.

Najviše vremena provodila je u mlinu za trsku kraj Mahatesa, odakle je centralistički upravljala svojim poslovima jer je reka Rio Grande de la Magdalena, kojom se odvijala sva trgovina sa unutrašnjošću potkraljevstva, bila blizu. Do markiza bi doprla poneka vest o njenom uspešnom poslovanju, ali mu ona nije polagala nikakve račune. A za to vreme, provedeno u mlinu, Bernarda je, čak i pre no što su je obuzele zdravstvene krize, bila nalik jednom od zatvorenih lovačkih pasa. Dominga de Adviento je to izrazila mnogo slikovitije: „Ona je visoko digla dupe!”

Sierva Marija je posle smrti svoje dadilje po prvi put dobila odgovarajuće mesto u kući. Za nju je pripremljena prekrasna spavaća soba u kojoj se odmarala prva markiza. Angažovan je kućni učitelj koji ju je obučavao evropskom španskom jeziku i pružao joj znanja iz aritmetike i prirodnih nauka. Pokušavao je da je nauči čitanju i pisanju. Ali, ona se tome usprotivi jer, kao što je govorila, ne razume slova. Jedna svetovna učiteljica pokušavaše da joj omili

muziku. Devojčica je pokazivala interesovanje i imala je sluha, ali ne i strpljenja da nauči da svira na nekom instrumentu. Učiteljica sa žaljenjem odustade od podučavanja i na rastanku reče markizu: - Ne da vaše dete ni za šta nije sposobno, već kao da nije iz ovoga sveta!

Bernarda je pokušavala da zatomi svoju srdžbu, ali se uskoro pokazalo da krivica nije bila do njih dve, već da je to stanje bilo ukorenjeno u njihovoj prirodi. Bernarda je živela u smrtnom strahu otkako je kod svoje kćeri otkrila izvesne volšebne crte. Tresla se i pri samoj pomisli na trenutak kada će, pogledavši iza sebe, susresti tajanstvene oči krhkog bića koje stoji pred njom uvijeno u mirisave velove, sa vijorećom grivom što je već dosezala do kolena. „Dete!”, viknula bi na nju, „zabranjujem ti da me tako posmatraš!” A dok je bivala usredsređena na svoje poslove, osetila bi na potiljku šištavi dah zmije koja vreba, i užasnuto bi poskočila. „Dete!”, viknula bi, „kucaj pre no što uđeš!”

Devojčica poveća Bernardin strah litanijom na joruba jeziku. Noću je bivalo još gore, jer bi se Bernarda iznenada budila sa osećanjem da ju je neko dodirnuo, a devojčica bi stajala kraj njenih nogu, posmatrajući je kako spava. Pokušaj sa zvončićima na detetovoj ruci pokazao se uzaludnim jer se nisu oglašavali, pošto se Sierva Marija kretala veoma oprezno. „Ovo biće je belkinja samo po boji”, govorila je majka. To je bilo utoliko tačnije, što je devojčica sebi smislila čak i afričko ime, koje je naizмениčno koristila, uporedo sa svojim - Marija Mandinga.

Jednog ranog jutra došlo je do krize u njihovim odnosima. Bernarda se probudila izbezumljena od žeđi posle drogiranja kakaom i pri dnu posude za vodu ugleda potopljenu lutku Sierva Marije. Za nju to ne beše samo obična lutka koja pluta po vodi, već nešto kobno: mrtva lutka.

Ubeđena da je u pitanju neka afrička vradžbina Sierva Marije uperena protiv nje, Bernarda odluči da za obe nema mesta u kući. Markiz pokuša stidljivo da posreduje, ali ga ona grubo prekide: „Ili ona, ili ja!”

Sierva Marija se, pak, vratila u kolibe ropkinja i ostajala tamo čak i kad bi joj majka boravila u mlinu za šećernu trsku, devojčica je tamo bila izopštena od samog rođenja, pa je ostala nepismena. Bernarda, međutim, od toga nije imala nikakve vajde. Pokušavala je

da zadrži Judu Iskariotskog ponašanjem sličnim njegovim, ali su joj se u naredne dve godine poslovi, na čak i vlastiti život, izmakli iz ruku. Maskirala je Judu kao nubijskog pirata, kao herc-keca, ili kao kralja Melhiora i vodila sa sobom u predgrađa, naročito u vreme kada bi jedrenjaci stigli u luku, a grad se našao u šestomesečnom prazničnom i raspojasanom raspoloženju. Izvan gradskih zidina bile bi improvizovane taverne i bordeli za pristigle trgovce koji su dolazili iz Lime, Portobela, Havane i Verakruza i međusobno konkurisali robom i tkaninama dopremljenim sa svih strana dotad otkrivenog sveta. Jedne noći, pijan od terevenke u nekoj točionici pića za robove sa galija, Juda se pojavi pred Bernardom, tajanstveno se ponašajući.

- Zatvori oči i otvori usta - reče joj.

Ona se povinova, a on joj stavi na jezik parče magične čokolade iz Oaksake. Bernarda prepoznade ukus i ispljunu, jer je još od detinjstva osećala odvratnost prema kakau. Juda je ubedi da je to sveta namirnica koja čini život radosnijim, povećava snagu, poboljšava raspoloženje i podstiče seksualni nagon.

Bernarda se gromoglasno nasmeja.

- Ako bi to zaista bilo tako, redovnice iz Santa Klare morale bi da budu pravi bikovi za rasplod!

Već je bila zavisna od prevrelog meda i u tome je uživala, zajedno sa svojim školskim drugaricama, još pre udaje. I dalje se njime drogirala u vrućem vazduhu mlina za šećernu trsku, i to ne samo posredstvom jezika, već i svim ostalim čulima. Od Jude je naučila da žvaće duvan i lišće koke umočeno u pepeo jarumo drveta, kao što su to činili Indiosi Siera Nevade. U tavernama je okusila i indijsku konoplju, terpentini sa Kipra, pejetu iz Real de Katorse i, bar jednom, opijum nabavljen od filipinskih trgovaca sa jedrenjaka iz Manile. Ipak, nije se oglušila o Judinu preporuku u korist kakaa. Kada je sve pošlo naopako, ona spoznade vrednosti kakaa i dade mu prvenstvo nad svim ostalim drogama. Juda postade kradljivac, svodnik, povremeno i muška kurva, i to bez ikakve potrebe, jer mu ništa nije nedostajalo. Jedne kobne noći, zbog neke svađe za kartaškim stolom, golim rukama se suprotstavio trojici veslača flote, koji ga, pred Bernardom, ubiše stolicama.

Bernarda se skloni u mlin za šećernu trsku. Markižev brod nastavio je da pluta bez kormila, a što već tada nije pretrpeo brodolom, moglo se pripisati jedino vičnoj ruci Dominge de Adviento. Ona je otada sama vaspitavala i Sierva Mariju, u skladu sa pravilima i zahtevima njenih božanstava. Markiz jedva da je išta saznao o duševnom slomu svoje žene. Iz mlina za šećernu trsku dopirale su glasine da Bernarda vegetira u stanju delirijuma, da razgovara sama sa sobom i odabira najzgodnije robove, da bi ih u takozvanim rimskim noćima delila sa svojim nekadašnjim školskim drugaricama. Imovina koju je uspela da povrati sada je ponovo iščezla, i ona je postala zavisna od vreća sa kakaom i uživanja u prevrelom medu, čije je zalihe skrivala na pristupačna ali skrovita mesta, kako ne bi gubila dragoceno vreme kad bi je spopala potreba za drogom. Jedini oslonac koji joj je preostao behu dva vrča od ilovače napunjena krupnim novčanicama i velikim zlatnicima koje je u vreme berićetnih godina zakopala ispod svog kreveta. Ona je bila u tako lošem i jadnom stanju, da je čak ni muž nije prepoznao kada se, posle pune tri godine, poslednji put vratila iz Mahatesa, neposredno pre no što je pas ujeo Sierva Mariju.

Opasnost da kod Marije izbije besnilo izgleda da je bila prošla sredinom marta. Markiz, zahvalan sudbini, zavetovaše se da će ispraviti greške iz prošlosti i pokuša da osvoji srce svoje kćeri u skladu sa preporukama za usrećivanje koje je zagovarao Abrenunsio. On joj je posvećivao sve svoje vreme. Hteo je da nauči kako da je vešto očešlja i oplete vitice. Pokušavao je da je pouči vladanju prave belkinje. Pokušavao je da, umesto nje, ponovo oživi svoje neostvarene snove plemića kreola i da je odvikne od konzumiranja dotad najomiljenijih jela: mariniranog leguana i kivanog kengurovog mesa s povrćem. Markiz je zaista sve preduzimao, ali se nije upitao hoće li je na taj način stvarno usrećiti.

Abrenunsio je i dalje posećivao njihov dom. Nije mu bilo lako da se sporazumeva s markizom, ali ga je zainteresovala njegova bezbrižnost u zastrašenom predvorju sveta kojim je vladala inkvizicija. Tako su im prolazili vrući letnji meseci. Abrenunsio bi pričao pod rascvetalim narandžinim krošnjama, iako njegove reči nisu nailazile na očekivani odjek kod markiza koji je lenčario u

ležaljci, hiljadu trista morskih milja udaljen od svog kralja koji nikad ne beše čuo za njega. U toku jedne od tih poseta, prekide ih u razgovoru Bernarda svojom očajnom kuknjavom.

Abrenunsio se uznemiri. Markiz se pravio gluv, ali sledeći jauk beše tako žalostiv da više nije mogao da ga ignoriše.

- Ko god da tako kuka, valja mu pomoći - reče Abrenunsio.
- To je moja žena iz drugog braka - odgovori mu markiz.
- E, pa, njena jetra je razorena - konstatova lekar.
- Otkud vi to znate?
- Jer stenje otvorenih ustiju - odvrati lekar.

Bez markiževe dozvole, on gurnu vrata i u polumraku sobe pokuša da pronađe Bernardu, ali ona ne ležaše u svome krevetu. Lekar izusti njeno ime, ali ne dobi odgovor. Zatim raskrili prozore i u metalnoj popodnevnoj svetlosti ugleda голу Bernardu opruženu na podu u vidu krsta, sa raširenim rukama, okruženu aurom smrtonosnih nadimanja. Njena koža je imala boju akutne žutice. Iznenadena svetlošću koja je prodirala kroz otvoren prozor, ona podiže glavu i zaslepljena ne prepoznade lekara. A njemu je bio dovoljan samo jedan pogled da bi shvatio njenu dalju sudbinu.

- Ptica smrti te priziva, kćeri moja - reče.

On joj objasni da još nije kasno da se preduzmu mere za njeno izbacivanje ako bi se smesta podvrgla kuri pročišćavanja krvi. Bernarda ga prepoznade, uspravi se koliko je mogla i poče da ga grdi. Abrenunsio ne obrati pažnju na njene psovke dok je ponovo zatvarao prozor. Pre no što je napustio kuću, on se još jednom zaustavi kraj markiževe ležaljke i dopuni svoju prognozu.

- Gospođa markiza će umreti najkasnije do petnaestog septembra, ukoliko se pre toga ne obesi o neku gredu.

Markiz reče ravnodušno:

- Nevolja je u tome što je petnaesti septembar još tako daleko!

On produži s terapijom usrećivanja Sierva Marije. Sa brda San Lazaro posmatrali su daleke smrtonosne močvare na istoku, a u pravcu zapada ogromno crveno sunce kako polako tone u plamteći okean. Ona ga upita šta se to nalazi sa druge strane morske pučine, a on joj odgovori: „Svet.” Pri svakom naporu on je nailazio na neočekivan, pozitivan devojčicin odjek. Jednog popodneva oni na

horizontu ugledaše flotilu galija koja se, raširenih jedara, približavala luci.

Grad se beše izmenio. Otac i kći zabavljali su se posmatranjem pozorišta marioneta, divili se veštinama gutača vatre i uveseljavali bezbrojnim novotarijama vašara koji se tog aprila, s dobrim predznakom, održavao u luci. Sierva Marija u ta dva meseca nauči o navikama i životu belaca više nego ikad. U nastojanju da od nje načini drugu osobu, preobrazio se i sam markiz i to u tolikoj meri da se nije promenilo samo njegovo ponašanje, već se preinačilo njegovo celokupno biće.

Kuću je napunio mnoštvom igračaka: plesačicama na navijanje, muzičkim kutijama i mehaničkim časovnicima, a sve te igračke su bile nabavljene po vašarima širom Evrope. Markiz je skinuo prašinu sa svog italijanskog gudačkog instrumenta, teorbe, zategnuo strune i štimovao ga sa takvom istrajnošću koja se mogla objasniti jedino ljubavlju. Ponovo je pratio sebe dok je pevao melodije iz svoje mladosti, lepim glasom ali lošeg sluha, kojima ni godine ni smutna sećanja nisu mogli da naude. Tih dana Sierva Marija ga upita da li je tačno ono što se u pesmi kaže, naime, da je ljubav svemoguća.

- To je istina - odvrati on - ali je za tvoje dobro ako u to ne poveruješ!

Presrećan zbog takvih dobrih obrta, markiz poče da razmišlja o putovanju u Sevilju, kako bi se Sierva Marija oporavila od pritajenog jada i upotpunila svoje gospodsko vaspitanje. Datum polaska i usputne stanice na putovanju već su bili utvrđeni, kada ga Karidad del Kobre probudi usred popodnevnog dremke surovom vešću: - Senyor, moja jedna malena sada se ponaša kao pas!

Abrenunsio, koji je bio hitno pozvan, opovrgnu sujeverje koje je vladalo u narodu, da zaraženi besnilom na kraju poprimaju osobine životinje koja ih je ujela. On utvrdi da devojčica ima povišenu temperaturu, pa iako se smatralo da je vrućica boljka po sebi a ne simptom nekog drugog oboljenja, lekar to ovog puta ne prihvati. On objasni zabrinutom ocu da devojčica nije zaštićena od drugih bolesti, jer ujed besnog psa, bio on zaista besan ili ne, ne pruža nikakav imunitet. Kako god bilo, preostaje samo jedno: sačekati! I markiz ga upita: - Da li je to sve što možete da mi kažete?

- Medicinska nauka mi ne omogućava da vam kažem išta više! - odvrati lekar sa istom gorčinom u glasu. - Međutim, ako nemate poverenja u mene, onda vam preostaje još samo jedna mogućnost: uzdajte se u Boga!

Markiz ga ne shvati:

- Mogao bih se zakleti da vi uopšte ne verujete u Boga!?

Pri odlasku, lekar se i ne osvrnu:

- Bio bih srećan, senjor, kada bih to mogao!

Markiz se nije uzdao u Boga, već u svakoga ko bi mu pružio izvesnu nadu. U gradu je bilo još tri izučena lekara, šest apoteka, jedanaest berbera koji su bolesnicima puštali krv i bezbroj nadržilekara i iscelitelja volšebnika, iako je inkvizicija u poslednjih pedeset godina njih hiljadu trista bila osudila na razne kazne, a šestoro dala spaliti na lomači. Jedan mladi lekar iz Salamanke otvori Marijin već zaceljeni ožiljak i stavi joj na ranu kaustične flastere, ne bi li time odstranio njene nečiste telesne sokove. Jedan drugi pokuša to isto, privijajući joj pijavice na leđa. Neki nadržilekar joj ispra ranu njenom sopstvenom mokraćom, a drugi odredi da pije svoj urin. U toku naredne dve sedmice devojčica se dva puta dnevno kupala u vodi prepariranoj raznim travkama i dva puta dnevno bila podvrgnuta klistiranju, a uzimanjem nekih ogavnih i smrtonosnih koještarija bila dovedena na ivicu agonije.

Temperatura joj je spala, ali se niko nije usuđivao da tvrdi da je opasnost od izbijanja besnila minula. Sierva Marija je imala osećaj da je na samrti. U početku je sve podnosila nesalomivim ponosom, ali se posle dvonedeljne torture na njenom gležnju pojavio užaren otok, koža joj se od obloga slačice i flastera stavljenih na bešiku zapalila, a želudac brideo od gorušice. Jadnica je prošla kroz sto muka: konvulzije, nesvestice, grčeve, delirijume, crevne i tegobe s bešikom, a od bolova i besa valjala se, urlajući, po podu. Čak su je i najsrčaniji iscelitelji prepustili njenoj sudbini, uvereni da je devojčica ili poludela, ili je opsednuta demonima. Markiz je već bio izgubio svaku nadu, kada se Sagunta pojavi s ključem svetoga Hubertusa.

I tada beše kraj. Sagunta odbaci svoju lanenu plahtu i namaza se lekovitim uljima Indiosa, a zatim svoje telo poče da trlja o devojčino. Sierva Marija, iako potpuno iznemogla, branila se i rukama i nogama, pa je Sagunta morala da primeni silu. Bernarda u

svojoj sobi začu divlje urlike. Ona dotrča ne bi li saznala šta se to dešava. Zateče Sierva Mariju kako se valja po podu mlatarajući rukama oko sebe, a preko nje nagu Saguntu zaogrnutu grivom Marijine bakarne kose, urlajući molitve upućene svetom Hubertusu. Bernarda ih obe išiba gajtanima ležaljke. U prvi mah one su, zgrčene, nepomično ležale na podu, iznenađene neočekivanim prepadom, a onda ih Bernarda stade juriti sve dok joj ne ponestade daha.

Biskup eparhije don Toribio de Kaseres i Virtudes, zbog nedostojnog ponašanja i ispada Sierva Marije, pozva markiza u audijenciju bez bližeg navođenja razloga, datuma ili časa za prijem, što se smatralo znakom najveće hitnosti. Markiz, da bi prekratio nedoumicu, pojavi se u biskupskom dvoru još istoga dana, bez posebne najave.

Biskup je preuzeo dužnost kada se markiz već bio povukao iz javnog života, pa su se do tada samo retko viđali. Bio je inače čovek slabog zdravlja i zbog svoje preterane gojaznosti upućen na tuđu pomoć, pri tom i izmožden teškom astmom, što je stavljalo na probu njegovu veru u Boga. U vreme svetkovanja brojnih državnih praznika nije se pojavljivao u javnosti, što je bilo skoro nedopustivo, a kada bi, veoma retko, ipak zašao među pastvu, držao se na odstojanju, što ga je postupno učinilo skoro nestvarnim bićem.

Markiz je biskupa video nekoliko puta, ali samo izdaleka i uvek okruženog drugim ljudima. Pa ipak, ostala mu je u sećanju jedna svečana misa na koju su biskupa, u nosiljci i sa svim znacima njegovog biskupskog dostojanstva, doneli istaknuti zvaničnici. Zbog svoje ogromne telesine i kabaste odežde, na prvi pogled izgledao je kao usamljeni kolos. Ali, njegovo lice bez brade i bora i osobene zelene oči, zračili su lepotom koja nije odavala godine. Zahvaljujući visoko uzdignutoj nosiljci okruživao ga je magični, skoro papski nimbus, a oni koji su ga bolje poznavali, pripisivali su to njegovoj mudrosti i svesti o sopstvenoj moći.

Dvor u kojem je stanovao beše najstariji u gradu. Na dva oronula sprata nalazile su se ogromne prostorije, od kojih biskup nije koristio ni polovinu jedne jedine. Čak i na impozantnoj fasadi od obrađenog kamena i na masivnom drvenom portalu bili su vidni znaci zapuštenosti.

Markiza je na glavnom ulazu dočekaao jedan đakon, Indios. Pošto je podelio škrte milodare grupicama prosjaka koji su kraj ulaza na kolenima puzali oko njega, markiz kroči u hladoviti polumrak zgrade, upravo u trenutku kada su zazvonila zvona sa katedrale, što su označila četvrti sat popodneva, a u njegovoj utrobi ti su gromoglasni metalni zvuci skoro bolno odjeknuli. Središnji koridor beše tako mračan, da je đakona sledio ne razaznavajući bilo šta oko sebe i morao je da vodi računa o svakom koraku da se ne bi sudario sa neprikladno postavljenim statuama i svakakvom starudijom koje je bilo posvuda. Na kraju hodnika nalazilo se malo predvorje koje je bilo nešto bolje osvetljeno odozgo, iz svetlarnika. Đakon se zaustavi, pozva markiza da sedne i tu sačeka, a on se izgubi kroz jedna neupadljiva vrata. Markiz stajaše posmatrajući na glavnom zidu uljanu sliku koja je prikazivala mladog vojnika u paradnoj uniformi kraljevog zastavnika. Tek kada mu pođe za rukom da dešifruje mesinganu pločicu na okviru, postade mu jasno da je to portret mladog biskupa.

Đakon otvori vrata da ga pozove da uđe, ali markiz nije morao da se pokrene sa mesta da bi ugledao biskupa četrdeset godina starijeg od lika što ga je predstavljala slika. Iako iznuren astmom i izmučen vrućinom, bio je znatno krupniji i impozantniji no što su ga ljudi opisivali. Znoj je sa njega lio u potocima i on se veoma sporo njihao u svojoj filipinskoj stolici za ljuljanje, jedva je pokretao lepezu od palminog lišća, a bio se nagnuo napred da bi lakše mogao da diše. Imao je na sebi proste sandale i ogrtač od grubog platna sa izbledelim mrljama od čestog pranja sapunom. Na prvi pogled se moglo zaključiti da je sirotinjski izgled njegove pojave bio prirodan. Najupadljiviji je, međutim, bio otvoren, bezazlen pogled njegovih očiju, što se moglo pripisati jedino čistoti duše. Čim ugleda markiza u vratima, smesta prestade da se ljulja i učini prijateljski pokret lepezom u njegovom pravcu.

- Uđi, Ignasio, ovo je tvoj dom - reče.

Markiz obrisa znojave šake o pantalone, prođe kroz vrata i nađe se na otvorenom, na terasi pod svodom od žutog zvonastog cveća i viseće paprati. On ugleda tornjeve svih crkava, crvene krovove najotmenijih kuća, od vrućine zamrle golubarnike, vojničke utvrde što

su se ocrtavale na fonu prozirnog neba i užarenog mora. Biskup namerno ispruži svoju vojničku ruku i markiz je poljubi u prsten.

Zbog astme, biskup je teško i šišteći disao, a njegove rečenice behu prekidane šumnim, nedoličnim uzdasima i hrapavim, kratkim kašljanjem. Sve to ipak nije išlo na uštrb njegove blagorečivosti. On smesta započne da čavrlja o svakodnevnim sitnicama.

Markiz, koji je sedeo ispred njega, beše zahvalan zbog tog ohrabrujućeg uvoda koji je ispao tako sadržajan i toliko se otegao, da ih usred razgovora prekide zvonjava od pet sati. To nije bio samo zvuk, nego potres koji je popodnevenu jaru doveo do titranja, a nebo ispunio prestrašenim golubovima.

- Ovo je stvarno strašno - izusti biskup. - Izbijanje svakog sata odzvanja mi u utrobi kao zemljotres.

Ova rečenica zapanji markiza, jer upravo to isto beše pomislio pri oglašavanju zvona u četiri sata. Biskupu se ta podudarnost učini sasvim prirodnom.

- Misli ne pripadaju nikome - reče. On kažiprstom ocrta nekoliko krugova u vazduhu i zaključi: - One lebde naokolo kao anđeli!

Jedna redovnica ih posluži seckanim voćem zalivenim teškim vinom u jednom vrču i posudom kipuće vode koja ispuni vazduh mirisom medikamenata. Zatvorenih očiju biskup udisaše tu paru i kada se povratio od inhaliranja, bio je sasvim drugi čovek koji je suvereno vladao svojim autoritetom.

- Naložili smo ti da dođeš - obrati se on markizu - jer znamo da ti je Božja pomoć potrebna, ali da ti to nećeš da priznaš!

Biskupov glas izgubio je zvučanje orgulja i njegove oči su povratile svoj ovozemaljski sjaj. Markiz naskap popi pola čaše vina, kako bi se pribrao.

- Vaša svetost verovatno zna da me je snašla najveća nesreća koja može da zadesi neko ljudsko stvorenje - progovori on s razoružavajućom pokorom. - Prestao sam da verujem u Boga!

- To nam je poznato, sine moj - odvrati biskup bez vidnog iznenađenja. - O tome smo već odavno obavešteni.

On to izreče sa skoro veselim prizvukom, jer je i sam bio izgubio veru u Boga kao dvadesetogodišnjak, kada je kao kraljev zastavnik učestvovao u jednoj bici u Maroku.

- Beše to trenutna izvesnost da je Bog prestao da postoji - objasni on. Užasnut, otad se odao životu ispunjenom molitvom i kajanjem.

- Sve dok mi se Bog nije smilovao i ukazao put koji mi valja slediti - zaključí biskup.

- Nije toliko bitno što si sam izgubio veru, već činjenica da Bog i dalje o tebi vodi računa. I u to ne bi trebalo da sumnjaš, jer nas je on u svojoj bezgraničnoj brizi prosvetlio, da ti podarimo to olakšanje!

- Pokušavao sam da prebolim svoju nesreću, ne otkrivajući je nikome - progovori markiz.

- Ali to ti nije uspelo - odvrati biskup. - Gromoglasno je razglášena tajna da se tvoja kćerka u sablažnjivim grčevima valja po podu, urlajući magične reči kojima su je naučile obožavateljke paganskih idola. Zar to nisu neporecivi, očigledni znaci opsednutosti đavolom?

Markiz se zgranu.

- Šta time hoćete da kažete?

- Da među brojne lukavosti Nečastivog spada da se uvlači u telo nedužnog bića u vidu neke strašne boljke. A kada đavolu to konačno uspe, nikakva ovozemaljska sila više nije u stanju da ga odande istera.

Markiz mu objasni medicinske aspekte ujeda besnog psa, ali je biskup stalno nalazio neka objašnjenja koja su potkrepljivala njegova tvrđenja i stanovište. Konačno upita markiza ono što je i sam i te kako dobro znao.

- Znaš li ti ko je Abrenunsio?

- On je prvi lekar koji je pregledao devojčicu!

- E, upravo sam to hteo da čujem iz tvojih usta! - odvrati biskup. On pozvoni zvoncetom koje mu je bilo pri ruci i namah se, kao duh iz boce, tu stvori neki tridesetogodišnji sveštenik. Biskup ga predstavi kao oca Kajetana Delauru i zamoli ga da sedne. Taj padre je imao na sebi halju za ovakve vrele dane i iste sandale kao i sam biskup. Bio je bled i zračio je nekom snažnom energijom. Imao je živahne oči i crnu kosu sa sedim pramenom preko čela. Njegovo ubrzano disanje i grozničave, nemirne ruke, nisu govorili u prilog tome da je taj čovek naročito srećan.

- Šta znamo o Abrenunsiju? - upita ga biskup.

Padre Delaura nije dugo razmišljao.

- Abrenunsio de Sa Pereira Kao - progovori naglašavajući slogove i okrećući se markizu: - Da li ste primetili da poslednji deo njegovog prezimena na portugalskom znači pas?

- Zapravo se ne zna - produži Delaura - da li je to doktorovo pravo ime. Prema podacima Svete inkvizicije, on je portugalski Jevrejin koji je prognan sa Iberijskog poluostrva, a ovde je dobio zaštitu zahvalnog guvernera koga je izlečio od kile mošnica i isceljujućim vodama Turbaka.

Delaura je zatim pomenuo Abrenunsijeve magijske recepture, govorio o njegovoj navici da predskazuje dan nastupanja smrti pacijenata, o njegovim tobožnjim pederastičkim sklonostima, o njegovoj slobodoumnoj lektiri, o lekarevom bezbožničkom životu. Ali, jedini stvarni prestup koji mu je pripisivan, beše tvrđenje da je jednog krojača - krpu iz Hetesmane, vaskrsao iz mrtvih. Verodostojni svedoci su tvrdili da je ovaj već ležao u kovčegu, u mrtvačkoj košulji, kada mu je Abrenunsio naredio da ustane iz groba. Na doktorovu sreću, u život vraćeni krojač pred Svetom inkvizicijom je izjavio da nijednog trenutka nije bio izgubio svest.

- On ga je time spasao spaljivanja na lomači - prokomentarisao Delaura. A onda je govorio i o konju koji je lipsao na brdu San Lazaro, a bio pokopan u posvećenoj zemlji.

- Voleo ga je kao da je ljudsko stvorenje - objasni markiz.

- To predstavlja uvredu naše vere, gospodine markiže - odvrati Delaura. - Konji stari sto godina nisu normalna Božja stvorenja.

Markiza uznemiri činjenica što je jedna bezazlena šala dospela u arhivske spise Svete inkvizicije. On stidljivo pokuša da opravda lekara: - Abrenunsio je oštar na jeziku, ali skromno smatram da je to daleko od svake jeresi.

Ova diskusija bi dobila na žestini i oteгла bi se u beskonačnost, da je biskup nije ponovo usmerio u željenom pravcu.

- Šta god lekari tvrdili, besnilo kod ljudi izgleda da je još jedna u nizu ratnih varki našeg neprijatelja!

Markiz ne shvataše. Ova biskupova izjava beše tako dramatična, kao da je neki nagoveštaj izdržavanja kazne u plamenu pakla.

- Na sreću, Bog nam je podario sredstva za spas duše tog deteta, iako je njeno telo već nepovratno izgubljeno! - zaključio biskup.

Nastupajuća noć spuštala se na zemlju kao mora. Markiz ugleda prvu zvezdu na nebu boje sleza i pomisli na svoju kćerku. Zamisli je samu u toj zapuštenoj kući kako, nadrilekarima zahvaljujući, vuče za sobom obogaljenu nogu. I upita sa urođenom skromnošću: - Šta mi valja činiti?

Biskup ga pouči i sve mu objasni, tačku po tačku. Ovlasti ga da se u svakom pogledu može pozvati na njega, a pre svega u samostanu Santa Klara, kuda bi devojčicu valjalo što pre odvesti.

- Predaj je u naše ruke, Bog će se postarati za sve ostalo - zaključio biskup.

Markiz je na rastanku bio zabrinutiji nego pri dolasku. Kroz prozor kočije posmatrao je sumorne ulice, decu koja su se gola brčkala po barama, otpatke koje su za sobom ostavili jastrebovi kokošari. Kada su skrenuli za ugao, on ugleda more na istom mestu kao i uvek, i obuze ga neodlučnost.

Kad se oglasiše zvona za večernje, on uđe u mračnu zgradu i, po prvi put od smrti donje Olalje, pomoli se povišenim glasom: „Anđeo Gospodnji donese Mariji poruku!”

U tami, strune teorbe odjeknuše kao iz dubine kakvog bazena. Pipajući i sledeći zvuke instrumenta markiz se probi do sobe svoje kćerke. Ona sedeše na stolici u belo haljinici, pred stočićem za ulepšavanje, sa raspuštenom grivom kose što dopirala do poda, svirajući jednostavnu vežbicu koju je od oca bila naučila. On nije mogao da poveruje da je to ono isto stvorenje koje su nemilosrdni nadrilekari bili tako izmoždili. Ona beše sva jadna kada ju je u podne napustio, pa mora biti da se dogodilo neko čudo. Ali, iluzija potraja kratko. Sierva Marija primeti njegovo prisustvo, prestade da svira i ponovo utonu u svoj jad.

Cele te noći markiz ostade kraj nje. Pomogao joj je nespretno, kao da joj je očuh, da obavi ustaljeni ritual pred spavanje. Naopako joj navuče spavaćicu i devojčica je morala ponovo da je svlači, kako bi je ovoga puta obukla kako treba.

Beše to prvi put da ju je video голу - pupoljke njenih dojki, nežne malje - ali ga zaboše njena rebra što se oštro isticahu pod kožom.

Zapaljeni gležanj bio je užareno crven. On joj pomaže da se bolje namesti u postelji, dok je devojčica jedva čujno stenjala od bolova, i pri tom je bio skoro uveren da pomaže samrtnici.

Po prvi put od kada je izgubio veru u Boga, markiz oseti potrebu da se pomoli. On pođe u kućnu kapelu i pokuša svim svojim silama da prizove Boga koji ga je napustio, ali uzalud. Bezbožnost pruža veći otpor od vere, jer je ukorenjena u čulima. Valjda zbog svežine koja nastupa pre svitanja, devojčica se više puta zakašlja i on pođe u njenu spavaću sobu. U prolazu primeti da su Bernardina vrata odškrinuta. Nešto ga je nateralo da s njom podeli svoja strahovanja, pa odgurnu vrata. Ležala je na stomaku, na podu i užasno hrkala. Markiz se, s rukom na kvaci, zaustavi na pragu, ne budeći je. On izgovori u prazno: „Tvoj život za njezin!” Ali se odmah ispravi: „Naš, moj i tvoj usrani život za njen. Đavo da nas nosi!”

Devojčica je spavala. Markiz je posmatrao kako leži, nepomično i iscrpljeno, i upita se da li bi više voleo da je vidi mrtvu nego izloženu mukama koje izaziva besnilo. On brižljivo namesti mrežu protiv moskita, da slepi miševi ne bi mogli da joj sišu krv, namesti pokrivač da više ne bi kašljala i ostade da bdi kraj kreveta, obuzet novim, ushićenim osećanjem da je voli tako predano kako nikad nikog na svetu nije voleo. Zatim, ne posavetovavši se s Bogom niti sa bilo kim drugim, on donese odluku života. U četiri sata u zoru, čim Sierva Marija otvori oči, ona ga ugleda kraj svog uzglavlja.

- Vreme je da pođemo - reče markiz.

Ona ustade, ne zahtevajući nikakva dodatna objašnjenja. Markiz joj pomože da se obuče i to u skladu s njegovim namerama. U škrinji potraži par somotskih papuča, kako joj koža čizmica trenjem ne bi povećavala bol. Bez velike muke pronađe i svečanu haljinu koja je pripadala njegovoj majci dok je još bila mlada devojka. Bila je već pohabana od zuba vremena i izbledela, ali očigledno samo jednom nošena. Bezmaloposle jednog veka, markiz je navuče Sierva Mariji preko magijskih ogrlica i njenog medaljona što ga je dobila na krštenju. Haljina joj beše malo tesna, ali je to na određen način isticalo otmenu starost toalete. On joj stavi i šešir koji je takođe našao u škrinji, čije šarene pantljike, pak, nisu bile u skladu sa haljinom. Pa ipak, šešir joj je pristajao.

Najzad joj dade i kuferče u koje je bio spakovao noćnu košulju i jedan gusti metalni češalj, kojim su mogle da se iščešljavaju larve vaški, i maleni bakin molitvenik u zlatnom povezu s koricama od sedefa.

Beše Cvetna nedelja i markiz odvede Sierva Mariju na jutarnju misu. Ona spremno prihvati posvećenu palminu grančicu, a da pri tom nije bila svesna čemu taj obred služi. Posle izlaska iz crkve, iz kočije su posmatrali rađanje sunca; markiz sedeći pozadi, sa kuferčetom na kolenima, a ona, nezainteresovano na klupici, sučelice, gledajući kako ispred prozora promiču poslednje ulice koje je imala prilike da vidi u svom mlađanom dvanaestogodišnjem životu. Ona ne pokazivaše bilo kakvu radoznalost u vezi sa tako ranim putovanjem ili svojom čudnom odećom dopunjenom šešikom koji priliči prostitutki. Posle dužeg ćutanja, markiz je upita: - Da li ti znaš nešto o Bogu?

Devojčica odmahnu glavom.

Na horizontu sevnuše daleke munje i začu se potmula grmljavina, nebo beše mračno a more valovito. Na izlasku iz jedne krivine, pred njima se ukaza samostan Santa Klara, beo i usamljen, sa tri sprata i plavičastim žaluzinama. Uzdizao se nad morskim žalom prekrivenim otpacima. Markiz kažiprstom upre u zgradu. - Eno ga! - reče. A onda usmeri prst na levu stranu: - Sa prozora ćeš stalno moći da posmatraš more. - Pošto ga devojčica nije slušala, on joj dade jedino objašnjenje koje je ikad dao u vezi sa njenom daljom sudbinom: - Provešćeš nekoliko dana kod opatica u samostanu Santa Klara!

Pošto je bila Cvetna nedelja, na ulaznim vratima beše više prosjaka nego obično. Nekoliko leproznih bolesnika, koji su se s njima prepirali oko ostataka hrane, takođe se stušiše na markiza, pružajući prema njemu svoje dlanove. On im razdeli skromne milodare, po jedan novčić svakome. Vratarka ga ugleda u crnom korotnom odelu, osmotri dete odeveno u plemićku odoru i prokrči sebi put da ih pozdravi. Markiz joj objasni da Sierva Mariju dovodi po biskupovom nalogu. Procenjujući način kojim je to izgovorio, vratarka ni časka nije posumnjala u verodostojnost markiževih reči. Ona odmeri devojčicu od glave do pete i skide joj šešir.

- Nošenje šešira je ovde zabranjeno! - reče.

Vratarka zadrža šešir i markiz htjede da joj preda i kuferčić, ali ona odbi da ga primi:

- Ovde joj ničega neće nedostajati!

Siervine labavo učvršćene pletenice se raspletoše i vlasi maltene dodirnuše tlo. Vratarka posumnja da je to njena prava kosa. Markiz je uzalud pokušavao da joj kosu ponovo pričvrsti. Devojčica odgurnu oca i sama, bez tuđe pomoći, vešto namesti punđu, uz veliko vratarkino čuđenje.

- Moraće da je odseče! - reče.

- U pitanju je zavet dat Svetoj Bogorodici, da je neće skraćivati sve do dana svog venčanja - objasni joj markiz.

Vratarka prihvati ovo obrazloženje. Ona uze devojčicu za ruku, ne pruživši ocu priliku da se od nje oprost i dozvoli joj da prođe kroz pokretna vrata. Pošto je Sierva Mariju bolelo gležanj pri hodu, ona skide levu papuču. Markiz je gledao za njom kako se, hramljući na levu nogu, s papučom u ruci, udaljava. Uzalud očekivaše, makar jedan samilosni gest, da se osvrne i nasmeši mu se. Njegova poslednja uspomena na Siervu beše prizor kako ona, vukući za sobom bolnu nogu, nestaje na kraju zasvođenog hodnika u zdanju namenjenom zauvek zatočenima.

3.

Samostan Santa Klara beše četvrtasta građevina na morskoj obali, sa mnoštvom prozora istih dimenzija na sva tri sprata, i zasvođenom galerijom koja se protezala oko zapuštenog ali bujnog i hladovitog vrta. Jedna popločana staza vodila je do nasada banana i divlje paprati, a jedna vitka palma, u potrazi za svetlošću, nadržastala je manastirske zidine. U vrtu se uzdizalo i jedno gorostasno stablo sa čijih su grana visile girlande vanile i cvasti orhideja. Pod tim drvetom nalazio se bazenčić stajaće vode, sa ivicama izjedanim rđom, po kojima su zatočeni papagaji izvodili svoje akrobatske veštine.

Vrt je zdanje samostana delio na dva krila, desno se nalazila trospratnica za zauvek zatočene, do kojih jedva da je dopirala tutnjava talasa sa strmih grebena, pa ih nije ometala u časovima molitvi i pri pevanju psalama. Ovo krilo bilo je povezano sa kapelom

jednim vratašcima kako redovnice iz klauzure ne bi morale da prolaze javnim manastirskim dvorištem i središnjim delom crkve do galerije odakle su slušale misu i pevale iza jedne rešetke kroz koju su mogle da gledaju, ali ne i da budu viđene. Sve rezbarije od plemenitog drveta, koje su krasile i ostale prostorije u samostanu, izradio je jedan španski umetnik koji je polovinu svog životnog veka bio posvetio samostanu i time stekao pravo da bude sahranjen u jednoj od niša kraj glavnog oltara. Tako je on sada počivao, stešnjen ispod mramornih pločica, zajedno sa nekoliko opatica i biskupa, i nekim drugim uglednim ljudima sahranjivanim tu tokom skoro dva veka.

Kada je Sierva Marija dospela u samostan, bilo je osamdeset dve španske redovnice u klauzuri, sa svojim služavkama, i trideset i šest kreolki koje su poticale iz otmenih porodica potkraljevstva. Pošto su se sve zavetovale na čedan život, u siromaštvu i ćutnji, jedinu mogućnost opštenja sa spoljnim svetom predstavljali bi susreti sa posetiocima u za to određenoj prostoriji. Ona beše odeljena od posetilaca drvenom rešetkom kroz koju je doduše prodirao glas, ali ne i svetlost. Ta prostorija nalazila se kraj ulaznih vrata i njeno korišćenje je bilo ograničeno; redovnice su morale da se pridržavaju strogih pravila uz stalno prisustvo jedne opatice koja je vodila računa o sadržaju razgovora.

S leve strane vrta nalazile su se prostorije za podučavanje i radionice za veliki broj iskušnica i učitelja. Tamo je bila smeštena i zgrada za poslugu sa ogromnom kuhinjom, ognjištima i prostorijom za klanje stoke, kao i jedna velika pečenjara. Iza tih zgrada prostiralo se dvorište, stalno zagađeno pomijama, gde je bilo smešteno nekoliko porodica robova, a dalje su se ređale staje, tor za koze, obor za svinje, košnice za pčele i povrtnjak, u kojem se gajilo sve što je bilo neophodno za blago-utrobije.

Na samom kraju tog kompleksa nalazila se, prilično udaljena, jedna sporedna zgrada koja je šezdeset i osam godina služila inkviziciji kao zatvor, a i sada se u te svrhe koristila za disciplinovanje buntovnih redovnica. U poslednju ćeliju ove postaje zaborava zatočena je Sierva Marija, devedeset i tri dana nakon što ju je pas ujeo, ali bez ikakvog znaka pojave besnila.

Vratarka, koja devojčicu beše povela za ruku, sreće na kraju hodnika jednu iskušenicu na putu prema kuhinji, te je zamoli da odvede Sierva Mariju do nastojnice. Iskušénica pomisli da ne bi bilo razborito ovako nežno i lepo odeveno devojčice izložiti metežu u kuhinji, pa zamoli Sierva Mariju da sedne na jednu od kamenih klupa u vrtu, dok ona kasnije ne dođe po nju. No, ona je na Mariju potpuno zaboravila.

Dve iskušénice, koje su potom naišle, zainteresovale se za ogrlice i prstenje Sierva Marije, pa je upitaše ko je i odakle je. Ona im ne odgovori. Upitaše je da li zna španski, ali kao da su oslovljavale nekog mrtvaca.

- Ona je gluvonema - reče mlađa iskušénica.

- Ili je Nemica - odvrati ona druga.

Mlađa poče da se ophodi prema Sierva Mariji kao da ova ne vlada svojim čulima. Ona odmota pleténice zadenute na devojčinom potiljku i izmeri ih šakom. „Dugačke su četiri pedlja”, reče u uverenju da je devojčica ne čuje. Zatim poče da raspliče pleténice, ali joj Sierva Marija zapreti pogledom. Iskušénica izdrža taj pogled i isplazi joj jezik.

- Ti imaš demonske oči - reče.

Ona joj skide jedan prsten ne nailazeći na otpor. Ali kada druga redovnica pokuša da skine Sierva Mariji njene ogrlice, devojčica se izmigolji kao zmija i hitro i smišljeno je ujede za ruku, a iskušénica otrča da ispere krv.

Kada se hor redovnica spremao da intonira molepstvijske trećeg časa, Sierva Marija se upravo bila podigla da se napije vode iz malog veštačkog jezerceta. Uplašeno se trže i, ne utolivši žeđ, vrati se na klupu. Ali ponovo ustade kada shvati da je u pitanju pojanje redovnica. Spretnim pokretom ruke ona skloni sloj trulog lišća ustranu i napi se ustajale vode sve dok ne stiša žeđ, ne vodeći računa o plutajućim larvama insekata. Onda se izmokri, čučnuvši iza jednog drveta, naoružana štapom, kako bi mogla da se odbrani od nasrtljivih životinja i pokvarenih muškaraca - kako ju je poučila Dominga de Adviento.

Nemalo zatim naiđoše dve crne robinje koje uočise Marijine mađijske ogrlice, pa je osloviše na joruba jeziku. Devojčica im radosno odgovori na istom dijalektu. Pošto niko nije znao zbog čega

i koga ona tu čeka, robinje povedoše Sierva Mariju sa sobom u bučnu kuhinju gde je služinčad ushićeno dočeka. Tada neko primeti ranu na njenom gležnju, pa je upitaše šta joj se to dogodilo. „To me je mati posekla nožem”, odgovorila im je, a onima koje su je pitale kako se zove, ona kaza svoje crnačko ime: Marija Mandinga.

Devojčica se odmah snašla u toj sredini. Pomagala je pri klanju jednog jarca koji se opirao smrti. Ona mu iskopa oči i odseče muda, jer su joj najviše prijali. Igrala je sa odraslima i decom diabolio u dvorištu, i sve ih pobedila. Pevala je na jezicima joruba, kongo i mandinga, i čak i oni koji je nisu razumeli ushićeno je slušale. Za ručak devojčica pojede jelo pripremljeno od jarčevih muda i očiju, koje je izdinstala na svinjskoj masti sa puno ljutih začina.

U tom času već su svi u samostanu saznali za njeno prisustvo, izuzev nastojnice Josefe Mirande. Beše to suvonjava, džangrizava žena uskih vidika, što je bilo svojstveno njenoj porodici. Ona je odrasla u Burgosu, u senci Svete inkvizicije, ali njena težnja za komandovanjem i strogost njenih predrasuda poticali su iznutra, i to od vankada. Imala je uza se dve sposobne pomoćnice, vikarke, ali su one bile izlišne, jer se ona bez ičije pomoći o svemu sama brinula.

Još odavno, sto godina pre njenog rođenja, buknila je omraza protiv lokalnih crkvenih vlasti. Prvi povod, kao što je uobičajeno kod svih sporova u povesti, beše neznatna razlika u mišljenjima o pitanjima koja su se ticala novčanih problema i prava nadležnosti, iskrsla između redovnica i franjevačkog biskupa. Pošto on nije odustajao od svojih zahteva, one su dobile podršku civilnih vlasti, što je bio početak rata koji su, od tada, vodili svi protiv svih.

Uz pristanak nekih drugih opština, koje je uspeo da pridobije, biskup je pokušao da manastir izglatni zabranom za redovnice, a izdade i dekret *Cessatio a Divinis*, kojim je, do daljeg, bilo zabranjeno održavanje službe Božje u gradu. Meštani se podeliše, a civilne i crkvene vlasti, oslanjajući se na suprotstavljene tabore, počеше da ratuju međusobno. Uprkos tome, klarise su,² i posle šest meseci opsade, i nadalje bile žive i nesavladane. To im je uspevalo jer su koristile tajni tunel kroz koji su ih njihove pristalice snabdevale hranom. Kada je to otkriveno, franjevci, uz podršku novog guvernera, savladaše otpor samostana Santa Klara i rasteraše redovnice.

Potraja dvadeset godina dok se duhovi smiriše a opljačkani manastir bio vraćen redovnicama. Međutim, i čitav vek kasnije, nastojnica Josefa Miranda još uvek je u sebi gajila zapretenu srdžbu. Ona ju je usađivala iskušenicama, podgrevala je, više u svojoj utrobi nego u srcu, i svu krivicu prebacivala na biskupa De Kasares i Virtudesa i sve one koji su bili u nekakvoj vezi s njim. Njena reakcija je, dakle, bila predvidiva kada joj je javljeno da, po nalogu biskupa, markiz od Kasalduera dovodi svoju dvanaestogodišnju kćerku, sa smrtonosnim simptomima opsednutosti demonima, u njen manastir. Ona je postavila samo jedno pitanje: „Da li takav nekakav markiz uopšte postoji?“, i to pitanje je bilo dvostruko otrovno: najpre, njime je vređala i samog biskupa, a zatim, dovodila je u pitanje legitimitet kreolskog plemstva koje je ona smatrala za „budžaklijsko“.

Sve do podneva ona nije uspela da pronađe Sierva Mariju u samostanu. Vratarka je prenela jednoj od vikarki da joj je neki čovek u crnini, u rano jutro, predao na čuvanje jednu riđokosu, raskošno odevenu devojčicu, ali da o njoj ništa nije uspela da sazna, jer su prosjaci upravo počeli svoju svađu oko supe od manioke koja im je podeljena na Cveti. Kao dokaz za ovu svoju tvrdnju, ona predade vratarki šešir sa šarenim trakama. Ova ga pokaza nastojnici kada su bile krenule u potragu za devojčicom, i nastojnica se uopšte nije dvoumila u donošenju ocene o kvalitetima osobe koja ga je nosila. Uze ga vrhovima prstiju i s gađenjem ga posmatraše u ispruženoj ruci.

- Jedna lepa malena senjorita markiza, sa šeširom devojčure - reče. - Nečastivi zna šta čini!

Oko devet sati toga jutra nastojnica je prolazila kraj lokutorijuma, prostorije za razgovor sa posetiocima, a zatim se zadržala u vrtu, u svađi sa zidarima oko cene izvedenih radova na vodovodu, ali nije videla devojčicu koja je sedela na kamenoj klupi. Ni druge redovnice, koje su takođe tuda prolazile, nisu je primetile. One dve iskušeniце koje su joj bile skinule prsten, zaklinjale su se da je nisu videle kada su, posle otpevanih hvalospeva, tuda prošle.

Nastojnica se upravo odmarala kada začu milozvučnu pesmu otpevanu nepoznatim glasom, koja odzvanjaše celim samostanom. Ona povuče uže što je visilo kraj njene postelje i bilo povezano sa

jednim zvončetom, i smesta se u njenoj sobi pojavi jedna iskušénica. Nastojnica je upita ko to tako lepo peva.

- Devojčica - reče iskušénica.

Još pospana, nastojnica promrmlja: „Kakav divan glas!”, ali se smesta trže i uspravi:

- Kakva je to devojčica?

- Ne znam - reče iskušénica. - Neka koja od jutros u zadnjem dvorištu izaziva pravi metež.

- Svevišnji Bože! - uzviknu nastojnica.

Ona skoči sa postelje, jurnu brzim hodom kroz samostan i stiže, sledeći onaj glas, do dvorišta za služinčad. Sierva Marija je sedela na jednoj klupici i pevala usred gomile očarane služinčadi a griva njene kose prekrivaše tlo. Čim ugleda nastojnicu, ona prestade da peva. Nastojnica podiže krst koji je nosila oko vrata.

- Ave Marija, prečista! - reče.

- Bezgrešno začeta - odvратиše ostali.

Nastojnica je preteći mahala krstom u pravcu Sierva Marije, kao nekom ratnom sekirom. „Vade retro”³ vikala je. Služinčad ustuknu i devojčica se nađe sama pred njom na oprezu, ukočenog pogleda.

- Izrode nečastivog - vikala je nastojnica. - Učinila si sebe nevidljivom, da bi nas namagarčila!

Nije im uspelo da od Sierva Marije izvuku niti jednu reč. Jedna iskušénica htela da je uhvati za ruku i odvede, ali joj to nastojnica, užasnuta, zabrani. „Ne dodiruj je”, vikala je. A onda, obraćajući se svima: - Niko da je nije dodirnuo!

Konačno su Sierva Mariju morale da odvuku na silu, a ona se branila, ritajući se nogama i ujedajući kao pas, sve dok nisu uspele da je strpaju u onu zadnju ćeliju zatvorske zgrade. Uz put primetiše da se oneredila, pa su joj u štali sprali izmet kofama vode.

- Ima toliko samostana u gradu, a biskup upravo nama šalje ovo ogavno govno! - požali se nastojnica.

Ćelija beše prostrana, ispucalih zidova, a visoki kameni svod izrovan termitima. Kraj jedinih vrata nalazio se veliki prozor koji je dopirao do poda, sa rešetkama od drveta, a jedna gvozdена poluga onemogućavala je otvaranje prozorskih krila. Na stražnjem zidu, prema moru, bio je još jedan visoki prozor sa drvenom rešetkom. Ležaj se sastojao od ozidanog postolja na kojem se nalazila

slamarica, istanjena i ofucana dugotrajnom upotrebom. Tu su bili i kamena klupa i stalak za pisanje, koji je ujedno služio i kao oltar, ali i kao umivaonik, a iznad, na zidu, jedan okačeni usamljeni krst. Sierva Mariju ostaviše u ćeliji mokru od glave do pete. Drhtala je, ali više od straha, dok je na nju motrila čuvarica, poučena da pobedonosno izvojuje hiljadugodišnju bitku sa nečastivim.

Sierva Marija sede na ležaj, ispitujući pogledom gvozdene šipke kojima su bila osigurana vrata, i u tom položaju je zateče služavka koja joj oko pet sati popodne donese tanjir sa hranom. Ona ostade nepomična. Služavka pokuša da joj skine ogrlice, ali je Sierva Marija dohvati za ručni zglob i primora da odustane. U manastirskim spisima, koji su od te večeri uredno vođeni o Siervinom ponašanju, mogla se pročitati služavkina izjava kako ju je neka strašna vanzemaljska sila skolila.

Devojčica ostade nepomična i kada su se vrata ćelije zalupila i začulo zveckanje lanca i okretanje ključa kojim je zaključavan lokot sa spoljne strane. Ona pogleda šta su joj to doneli za jelo: nekoliko tankih režnjeva dimljenog mesa, kolačić od manioke i šoljicu čokolade. Ona zagriže kolačić, poče da žvaće, pa ga ispljunu. Onda leže na leđa. Čula je romorenje mora, nadolaženje plime i prvu aprilsku grmljavinu koja se sve više približavala. Rano sledećeg jutra, kada joj je donela doručak, služavka zateče devojčicu kako spava na slamarici koju je zubima i noktima svu bila raščupala.

U vreme ručka ona voljno pođe sa pratiljom do trpezarije redovnica koje još nisu bile dale zavet da će živeti u klauzuri i odreći se opštenja sa spoljnim svetom. Beše to dugačka sala sa visokim svodom i velikim prozorima kroz koje je dopirao jarki odsjaj mora, a čulo se i udaranje talasa o hridine, i to iz velike blizine. Dvadeset uglavnom mladih iskušeniica sedelo je uz dva grubo istesana stola. Imale su na sebi odore od jednostavnog etamina i do glave kratko ošišanu kosu. Bile su vesele i brbljive, i nisu skrivale svoje uzbuđenje zbog prilike da svoj, inače kasarnski obed, obave u prisustvu jedne besnilom obuzete osobe.

Sierva Marija je sedela u blizini glavnih ulaznih vrata, između dve rasejane čuvarke i jedva da je nešto okusila. I njoj su bili obukli odoru iskušeniica, ostavivši joj njene papuče koje su još uvek bile mokre. U toku jela niko je nije ni pogledao, ali su je po završetku

obeda okružile iskušénice koje su poželele da osmotre njen nakit. Jedna od njih pokuša da joj skine ogrlicu. No, Sierva Marija se žestoko opirala. Jednu od nadzornica koja pokuša da je savlada, ona besno odgurnu. Zatim skoči na sto, poče da juri po njemu s kraja na kraj, uz dreku, kao da je odista sišla s uma. Razbivši sve što joj se isprečilo na putu, najzad skoči kroz prozor i u trku ošteti pergole u atrijumu, uznemiri pčele, poruši drvene zidove staja i ograde obora. Pčele se raspršiše na sve strane, a životinje, urlajući i u panici, upadoše čak i u spavaonice krila u kojem su obitavale redovnice u klauzuri.

Od tada, sve što je Sierva Marija činila bilo je pripisivano njenom demonskom divljanju. Nekoliko iskušénica izjavilo je u zapisnik da devojčica leti uz pomoć providnih krila koja proizvode avetinjsko zujanje. Bila su potrebna dva dana i buljuk robova da bi se razbežala stoka pohvatala, da se pčele ponovo privole košnicama a samostan dovede u red. Govorkalo se da su svinje otrovne, da pijaća voda izaziva vizije i priviđenja, i da se jedna prestrašena kokoš visoko vinula nad krovove i nestala na horizontu. Ali, u zaprepašćenju klarisa beše puno protivurečnih osećanja i, uprkos zgražanju nastojnice i straha koji je poneku redovnicu zahvatio, ćelija Sierva Marije postade stecište opšte znatiželje.

U klauzuri je od poslednje večernje službe i oglašavanja zvona u sedam sati, pa do prvih jutarnjih molepstvija i rane mise u šest izjutra, vladala noćna tišina. Lampe su morale biti ugašene, a svetlo je bilo dozvoljeno jedino u onim malobrojnim ćelijama čije su redovnice za to imale posebno odobrenje. Život u samostanu, uprkos svemu, nikad nije bio tako slobodan i neobuzdan kao od kada je Sierva Marija stupila pod njegov krov. Po hodnicima su promicale senke tamo-amo, čulo se prigušeno mrmljanje i vladala pritajena vreva. U ćelijama, gde bi se to ponajmanje očekivalo, kartalo se španskim kartama ili kockalo prepariranim kockicama, potajno se i pijuckalo, a i krišom pušio duvan smotan u cigarete, što je Josefa Miranda redovnicama u klauzuri zabranjivala. Devojčica opsednuta đavolom u njihovom samostanu - imala je draž sasvim osobene avanture.

Čak i najbigotnije među redovnicama iskradale su se posle oglašavanja večernjeg zvona iz trakta klauzure i odlazile, u grupama

po dve ili tri, do Sierva Marije da bi s njom porazgovarale. Ona je isprva bila veoma osorna, ali se ubrzo izveštala da se prema njima ophodi u skladu sa trenutnom situacijom i raspoloženjem redovnica. Često se od nje zahtevalo da od nečastivog zatraži ispunjenje neostvarenih usluga i želja. Sierva Marija je oponašala zvuke sa onoga sveta, govor pogubljenih, glasove izroda nečastivog, a mnoge su istinski verovala da te njene ujdurme imaju stvarnog osnova, i takve izjave su potom ulazile u samostanske spise o njoj. Jedne kobne noći u ćeliju Sierva Marije upade buljuk maskiranih redovnica.

Svezaše je i oteše joj magijske ogrlice. Bio je to neslavan poduhvat. Prilikom zbrzanog bega, predvodnica prepada se spotače na mračnom stepeništu i pretrpi prelom lobanje. Njene pratilje nisu imale ni trenutka spokoja sve dok devojčici nisu vratile sve opljačkane ogrlice. Posle tog događaja niko više nije uznemiravao noćnu tišinu Marijine ćelije.

Za markiza Kasalduera behu to dani tuge i žalosti. Trebalo mu je više vremena da svoju kćerku smesti u samostan nego što je sada imao za ispaštanje te svoje prenagljene odluke. Upao je tako u depresiju od koje se više nikada nije oporavio. Satima je pokajnički obilazio oko samostana i pitao se iza kojeg od mnogobrojnih prozora Sierva Marija misli na njega. Kada je stigao kući, u dvorištu zateče Bernardu koja je tu šetkala ponadavši se prvoj noćnoj svežini. Bojazan da će ga nešto upitati o Sierva Mariji ga zgrozi, ali ga ona i ne pogleda.

On pusti pse sa lanca i opruži se u ležaljci sa željom da se više nikad ne probudi. Ali, san mu ne htede na oči. Period pasatskih vetrova je prošao i noć beše užareno vrela. Gamad svih vrsta i čitavi oblaci krvožednih komaraca, pomamljeni vrućinom, doleteše iz močvara i u spavaćim sobama morao se paliti stajnjak da bi ih se ljudi otarasili. Svi postadoše bezvoljni. Prvi pljuskovi kiše očekivani su podjednako željno kao što će, šest meseci kasnije, svi ponovo priželjkivati da se nebo razvedri.

Tek što je jutro počelo da sviće, markiz se uputi ka Abrenunsijevom domu. Pre no što je tamo seo, već unapred je osetio ogromno olakšanje što će s njim moći da podeli svoju bol. Bez ikakvog okolišenja on pređe na stvar.

- Odveo sam devojčicu u Santa Klaru i tamo je ostavio!

Abrenunsio ga nije shvatio, a markiz iskoristi njegovu zbuđenost da bi mu naneo sledeći nenadani udarac: - Oni će tamo da joj isteraju zle duhove!

Lekar duboko uzdahnu i reče savršeno mirno:

- Ispričajte mi sve.

Markiz mu potom ispriča o svojoj poseti biskupu, o potrebi za molitvom, o svojoj slepoj i nepokolebljivoj odlučnosti, o neprospavanoj noći. Beše to kapitulacija jednog hrišćanina starog kova koji nije prećutao baš ništa od svojih dotadašnjih grehova i prestupa.

- Ubeđen sam da je to bila Božja zapoved i volja - zaključio.

- Želite time da kažete da ste se ponovo vratili veri - reče Abrenunsio.

- Čovek nikada ne prestaje u potpunosti da veruje u Boga. Sumnja nas i nadalje razdire.

Abrenunsio ga je shvatio. Oduvek je smatrao da gubitak vere ostavlja neizgladive ožiljke tamo gde se vera bila ugnezдила, i da taj ožiljak onemogućava zaborav. Ipak mu se učini nezamislivim da neko sopstvenu kćerku izlaže kažnjavanju i mukama egzorcizma.

- U tom pogledu ne postoji neka veća razlika u poređenju sa vradžbinama crnaca. I što je još gore: crnci se zadovoljavaju prinošenjem žrtava svojim bogovima žrtvujući kokoške, dok se inkvizicija izživljava čerečenjem nevinih u komorama za mučenje, ili ih u javnoj predstavi žive spaljuje - zaključio Abrenunsio.

Prisustvo monsinjora Kajetana Delaure onom susretu kod biskupa smatrao je mračnim predznakom. - On je pravi dželat - reče bez okolišanja. A zatim se upusti u učeno predavanje o obredima spaljivanja na lomači umobolnika koji su bili likvidirani kao tobožnji opasni, besomučni ludaci ili jeretici.

- Čini mi se da bi bilo prikladnije i u duhu hrišćanstva ubiti devojčicu, nego je na taj način živu sahraniti - dovrši lekar.

Markiz se prekrsti. Abrenunsio je posmatrao tog drhturećeg čoveka koji je u svojoj komotnoj odeći delovao kao avet. U markiževim očima on ponovo ugleda svice neodlučnosti, tu njegovu urođenu osobinu.

- Izvedite odande svoju kćerku - reče.

- Upravo sam to namerio, otkako sam bio svedok njenog ulaska u onaj trakt namenjem doživotno zatočenima - odvрати markiz. - Ali, nisam u stanju da smognem snage da se suprotstavim Božjoj volji.

- Priberite se, možda će vam Bog jednog dana zbog toga biti zahvalan.

Te iste noći, markiz zatraži prijem kod biskupa. Svojeručno je napisao molbu rogozbatnim, razvučenim načinom izražavanja, dečjim rukopisom, i lično odnese svoje pisanije vrataru, kako bi bio siguran da će ono dospeti u prave ruke.

U ponedeljak javiše biskupu da je Sierva Marija spremna da se podvrgne isterivanju đavola. Bio je završio svoju večeru na terasi sa žutim zvonastim cvetovima, i toj vesti nije poklanjao posebnu pažnju. Jeo je malo, ali tako tugaljivo, da je taj ritual mogao da se oduži i puna tri sata. Padre Kajetano Delaura sedeo je sučelice i čitao im zvučnim glasom i pomalo teatralnim stilom. No, to je bilo u skladu sa knjigama koje je sam odabirao, po sopstvenom ukusu i vrednovanju.

Stara palata bila je isuviše prostrana za biskupa. On se zadovoljavao prostorijom za prijeme, ložnicom i otvorenom terasom gde se odmarao i jeo sam, sve dok ne bi nastupila kišna sezona. U susednom krilu zgrade nalazila se biblioteka biskupije, koju je Delaura utemeljio, obogatio i njome maestralno rukovodio, a koja je u svoje vreme važila za jednu od najboljih u Americi. Ostatak zgrade sastojao se od jedanaest zatvorenih prostorija, sa nagomilanim starudijama iz poslednja dva stoleća.

Pored opatice koja je dvorila biskupa u toku obeda, jedino je Kajetano Delaura imao pristup u biskupovo prebivalište u vreme dok je ovaj jeo, ne zbog nekih ličnih vrlina ili privilegija, već da bi udovoljio zadatku: da čita biskupu. On nije imao neko određeno zvanje i nikakvu drugu titulu sem bibliotekarske, ali je, zbog njegove bliskosti sa biskupom, smatran za vikara i nije moglo ni da se zamisli da bi biskup doneo neku značajniju odluku bez prethodnog savetovanja s njim. Delaura je imao sopstvenu ćeliju u jednoj od susednih kuća, koja je hodnikom bila povezana sa palatom. U toj zgradi su se nalazile i kancelarije službenika biskupije i pola tuceta redovnica koje su brinule o biskupovom domaćinstvu. Pravi Delaurin dom bila je, pak, biblioteka, gde je on svakodnevno provodio oko

četrnaest časova u radu i čitanju. Tu se nalazio i jedan poljski krevet na kojem je mogao da odspava kada bi ga skolio umor.

Tog istorijskog popodneva beše neobično da je Delaura grešio u čitanju, i to u nekoliko navrata. Još čudnije beše da je omaškom preskočio jednu stranicu i, ne primetivši propust, nastavio da čita. Biskup ga je posmatrao kroz svoje malene alhemijske naočare. Kada je Delaura prešao na sledeću stranicu, biskup ga, smešeći se, prekide: - O čemu to razmišljaš?

Delaura se uplašeno trže.

- Mora biti da je to od vrućine! - reče. - A zašto pitate?

Biskup ga pogleda u oči. - Verovatno da tu ima još nečeg sem što te muči vrućina.

I ponovi istim tonom:

- Na šta si upravo bio pomislio?

- Na devojčicu - odvrati Delaura.

On tim rečima ne dodade nikakvo objašnjenje jer, od markiževe posete, za njih dvojicu nije postojala nikakva druga devojčica na svetu. Puno su pričali o Sierva Mariji.

Zajedno su se prisećali slučajeva ljudi opsednutih zlim dusima i prelistali hronike o svetim isterivačima đavola. Delaura uzdahnu: - Sanjao sam o njoj!

- Kako si mogao da sanjaš o nekome koga nikad nisi video? - upita biskup.

- U snu mi se pojavila dvanaestogodišnja kreolska markizica, sa grivom kose koja se kao plašt neke kraljice vukao po tlu. I, koja bi to druga mogla da bude? .

Biskup nije bio čovek sklon nebeskim priviđenjima, niti je verovao u čuda ili volšebništvo. Njegovo je carstvo bilo od ovoga sveta. On stoga skeptično odmahnu glavom i produži da jede. Delaura usredsređeno nastavi s čitanjem. Pošto je biskup završio sa večerom, Delaura mu pomože da se premesti u stolicu za ljuljanje. Udobno se namestivši, biskup reče: - Pa, neka ti bude! Ispričaj mi sada svoj san.

San je bio veoma jednostavan. Delaura je sanjao kako Sierva Marija sedi pred prozorom kroz koji se nazirao zasneženi predeo i sa grozda, koji je držala u krilu, otkida zrno po zrno i stavlja ih u usta. Na mesto zrna koje bi otkinula, smesta bi novo izraslo na peteljci. Taj

san je očigledno nagoveštavao da devojčica već godinama sedi kraj nekog prozora i pokušava da dokrajči taj grozd, ali se nije žurila, jer je bila svesna da joj poslednje zrno donosi smrt.

- Najčudnija pojednost je ta da je prozor, kroz koji je posmatrala krajolik, bio upravo onaj prozor iz Salamanke, one zime kada je sneg neprekidno padao tri dana, a jaganjci se gušili pod tim snežnim pokrovom.

Biskup je bio dirnut. I suviše je dobro poznavao i voleo Kajetana Delauru, a da ne bi ozbiljno shvatio njegove snove. Mesto koje je ovaj zauzima u eparhiji i u njegovom ličnom vrednovanju, Delaura je izvojevao svojim mnogobrojnim talentima i prijateljskim načinom ophođenja. Biskup sklopi oči da odremucka predviđena tri minuta svoje večernje sijeste. U međuvremenu Delaura je večerao za istim stolom, pre no što bi zajedno izgovorili molitvu pred počinak, nije još bio završio sa jelom, kada se biskup uspravi u svojoj stolici za ljuljanje i izgovori presudnu odluku svog života: - Preuzmi ti ovaj slučaj!

Izustio je to i ne otvarajući oči i odmah zatim nastavi da hrče kao lav. Delaura dovrši večeru i premesti se na svoje uobičajeno mesto pod cvetnim puzavicama. Tada biskup otvori oči: - Nisi mi odgovorio! - reče.

- Pomislio sam da ste to izrekli u snu!

- Sada sam budan i ponavljam: prepuštam tebi odluku o sudbini tog deteta!

- Ovo je najčudnija stvar koja mi se ikad dogodila - reče Delaura.

- Da li to znači da odbijaš moj predlog?

- Ja nikad nisam isterivao đavola, oče. Ne posedujem ni karakter, ni naobrazbu, niti znanja koja bi me za to osposobljavala. Osim toga, znamo da mi je Bog odredio drugu putanju.

To je bilo tačno. Biskupovim zauzimanjem, Delaura se nalazio na spisku od tri kandidata za zvanje kustosa sefardskog fonda u vaticanskoj biblioteci. Međutim, to su po prvi put pomenuli u ovom razgovoru, iako su obojica to znali.

- To je razlog više - reče biskup. - Slučaj devojčice koji bi se dobro završio mogao bi da bude onaj pravi adut koji nam nedostaje.

Delaura je bio svestan svoje nespretnosti u ophođenju prema ženama. Činilo mu se da su one obdarene samo njima svojstvenom snagom rasuđivanja i, zahvaljujući njoj, bile u stanju da prebrode sve opasnosti realnog života. I sama pomisao na susret čak i sa takvim nezaštićenim stvorenjem kao što beše Sierva Marija, ledio je znoj po njegovim dlanovima.

- Ne, senjor, ne osećam se sposobnim za to!

- Ne samo da si sposoban, već u izvesnoj meri poseduješ ono što bi svakom drugom nedostajalo: nadahnuće.

Beše to i suviše krupna reč a da ne bi bila i poslednja, biskup ga nije primoravao da se toga odmah prihvati, već mu ostavi izvesno vreme za razmišljanje, dok ne prođu dani posta Velike nedelje, koja je upravo započinjala.

- Pođi i pogledaj tu devojčicu - reče Delauri. - Temeljno prouči slučaj i obavesti me o svemu.

I tako se dogodi da je Kajetano Aleino del Espiritu Santo Delaura i Eskudero, u dobi od svojih trideset i šest godina, ušao u život Sierva Marije, a takođe i u anale grada. Bio je biskupov učenik na njegovoj znamenitoj katedri za teologiju u Salamanci, gde je studije završio s najboljim uspehom u svojoj klasi. Bio je ubeđen da je njegov otac neposredni potomak pesnika Garsilaso de la Vege, kome je Delaura ukazivao maltene religiozno poštovanje, i to svoje poreklo s ponosom isticao. Njegova majka beše kreolka rođena u San Martinu de Loba, u provinciji Mompoks, a sa roditeljima se kasnije iselila u Španiju. Delaura je mislio da od nje ništa nije nasledio, sve dok nije stigao u carstvo Nove Granade, gde je spoznao svoju nasleđenu čežnju za postojbinom.

Već pri prvom razgovoru u Salamanci, biskup De Kaseres i Virtudes postade svestan onih mladićevih retkih vrednosti koje su hrišćanstvu tih vremena služile na čast. Beše to jednog ledenog februarskog jutra, kroz prozor su se nazirala zasnežena polja a u daljini drvored jablanova kraj reke. Taj zimski krajolik davao je okvir jednom snu mladog teologa, za čijim je ostvarivanjem čeznuo do kraja života.

Oni su, naravno, ćaskali o knjigama i biskup prosto nije mogao da poveruje da ih je mladi Delaura već bio pročitao u tolikom broju. Njegov učenik mu je govorio o Garsilasou. Učitelj priznade da ga baš

ne poznaje najbolje, ali da ga pamti kao paganskog poetu koji u svom celokupnom stvaralaštvu Boga nije više od dva puta pomenuo.

- Ne baš tako retko - reče Delaura. - Pozivanje na Boga, međutim, u vreme renesanse nije bilo uobičajeno ni kod dobrih katolika.

Onoga dana kada je dao svoj prvi sveštenečki zavet Bogu, učitelj ga pozva da pođe s njim u nesigurno carstvo Jukatana, gde je upravo bio proizveden za biskupa. Delauri, koji je život poznavao samo iz knjiga, učini se daleki svet njegove majke kao snoviđenje koje za njega nikad neće postati stvarnost. Teško mu je padalo da zamisli onu nenasnosnu vrućinu, večiti smrad truleži isparenja močvara, dok su se ovde iz snega iskopavala telašca smrznutih jaganjaca. Biskupu, koji je učestvovao u ratnim sukobima u Africi, svakako je bilo mnogo lakše da sve to sebi predstavi.

- Ja sam čuo da su svi naši sveštenici u Americi ushićeni od sreće - reče Delaura.

- A poneki se i obesi - odvrati biskup. - To je carstvo koje je ugroženo sodomijom, jeresima i ljudožderstvom.

I bez oklevanja dodade: - Kao u crnoj Africi.

Pa ipak, on je verovao da ta zemlja ima veliku privlačnu moć. Tamo su bili na ceni ratnici koji podjednako dobro mogu da ostvaruju i dostignuća hrišćanske civilizacije, a mogli bi da drže propovedi i u pustinji. Delaura, pak, koji je imao dvadeset i tri godine, pomišljao je da mu je već predodređena budućnost s desne strane Svetog Duha, kome je požrtvovano služio.

- Celog svog života sanjario sam o tome da postanem glavni bibliotekar - reče. - Jedino sam za to sposoban.

On je bio konkurisao za jedno mesto u Toledu, koje bi bilo odskočna tačka za ostvarenje tog sna, i bio je siguran da će u tome uspeti. Ali, njegov učitelj je tvrdoglavo istrajavao: - Lakše je postati bibliotekar kao svetac u Jukatenu, nego kao velikomučenik u Toledu.

Delaura mu odvrati bez lažne skromnosti:

- Ako mi Gospod priušti tu milost, ne bih želeo da postanem svetac, već anđeo.

O predlogu svog učitelja još se nije bio konačno izjasnio, kada mu stiže poziv da krene u Toledo. On se ipak odluči za Jukatana. No, tamo nikad nisu stigli. Posle sedamdeset provedenih dana na

uzburkanoj pučini, doživeše brodolom u kanalu De los Vientos, a spasao ih je jedan konvoj, takođe oštećen olujom, koji ih iskrca u luci Santa Marija la Antigua i tamo ih prepusti njihovoj sudbini. U tom mestu ostadoše duže od godinu dana, uzalud iščekujući da im flotila galija donese poštu. Konačno, De Kaseres privremeno bi postavljen na mesto iznenada preminulog biskupa te oblasti. Kada je Delaura, sa broda koji ih je dovezao do njihovog novog odredišta, ugledao nepreglednu džunglu Uraba, iskusio je nostalgiju koja je njegovu majku u tmurnim zimskim danima mučila u Toledu. Čarobni zalasci sunca, fantastične ptice, osobeni miris truleži šuma mangro drveća, budili su u njemu draga sećanja na prošlost koju nije ni doživeo.

- Jedino je Sveti Duh bio u stanju da sve tako podesi da me dovede u domovinu moje majke - izusti.

Dvanaest godina kasnije, biskup je odustao od svog sna o Jukatanu. Bilo mu je već sedamdeset i tri godine, ozbiljno je bolovao od astme i bio uveren da više nikada neće ugledati sneg u Salamanci. U to vreme, kada je Sierva Marija dospela u samostan, bio je odlučio da napusti svoje zvanje, čim svome učeniku osigura odlazak u Rim.

Sledećeg dana Kajetano Delaura pođe u samostan Santa Klaru. Uprkos vrućini imao je na sebi mantiju od grube vune i nosio posudu sa svetom vodicom i kovčežić sa posvećenim uljima za pomazanje - prva priručna oružja u bici protiv sotone. Majka nastojnica nikad dotad nije videla Delauru, ali su priče o njegovoj inteligenciji i moći, uprkos zavetu ćutanja, ipak dospele u klauzuru. Kada ga je nastojnica u šest sati ujutru dočekala u lokutorijumu, bila je zadivljena Delaurinim mladalačkim nastupom, isposničkim bledilom, metalnim odzvanjanjem glasa i tajanstvenim pramenom sede kose. Uprkos svim njegovim vrlinama, nije zaboravljala da je on biskupov izaslanik. Delauri se pak učinilo čudnim jedino gromoglasno kukurikanje petlova.

- Ima ih samo šest, ali kukuriču kao da ih je stotinu - reče nastojnica. - Osim toga, i jedna svinja je progovorila, a jedna koza ojarila trojke. - I dodade s posebnim naglaskom: - A sve se to događa otkako nas je biskup usrećio tim otrovnim poklonom!

Podjednako sumnjivim učinio joj se i vrt u kojem je cveće tako bujno cvalo da je prizor izgledao volšebno. Dok su tuda prolazili, ona upozori Delauru na cvetove neverovatnih boja i veličina i da poneki preterano mirišu. U svemu što je bilo sasvim obično, ona je otkrivala natprirodne osobine. Delaura je pri svakoj njenoj izgovorenoj reči osećao da je ona snažnija ličnost od njega, pa požuri da upotrebi i svoje oružje.

- Mi ne tvrdimo da je devojčica opsednuta zlim dusima. Samo pretpostavljamo da postoje razlozi da se u to posumnja.

- Ono što mi doživljavamo, dovoljno govori za sebe - reče nastojnica.

- Budite oprezni - odvrati Delaura. - Ponekad đavolu pripisujemo ono što ne razumemo, a gubimo iz vida da bi to moglo da bude i Božja rabota!

Na drugom spratu je vladala tišina. Na jednoj strani hodnika nalazile su se prazne ćelije, preko dana zaključane katancima, a nasuprot njima bili su otvoreni prozori okrenuti prema bleštavoj pučini. Iskušeniice nisu dizale glave sa svog posla a, u stvari, sva njihova pažnja bila je usmerena na nastojnicu i njenog posetioca, koji su krenuli ka zatvoru.

Pre no što su stigli do kraja hodnika, gde se nalazila ćelija Sierva Marije, oni prođuše kraj ćelije Martine Laborde, nekadašnje opatice, koja beše osuđena na doživotni zatvor jer je dve sestre redovnice zaklala nožem. Razloge koji su je naveli na to nedelo nikad nije obznanila. Već jedanaest godina je bila zatočena, i poznatija po svojim pokušajima bekstva nego zbog počinjenog zločina. Nije bila spremna da prihvati da je njeno doživotno zatočenje istovetno jarmu života redovnica u klauzuri. U tome je bila tako dosledna, da je odbila da svoju kaznu ispašta kao služavka u traktu za doživotno zatočene. Njena nepogrešiva opsesija, kojoj je robovala s podjednakim žarom kao i svojoj veri, bila je da ponovo bude na slobodi, pa makar i po cenu nekog novog ubistva.

Delaura nije mogao da se odupre detinjastoj znatiželji da kroz gvozdene rešetke zaviri u ćeliju. Martina mu je bila okrenuta leđima. Kada oseti da je posmatraju, ona se okrete prema vratima i Delaura smesta oseti snažno zračenje njene aure. Uznemirena, sestra nastojnica ga odgurnu od prozora ćelije.

- Budite na oprezu - reče. - Ovo stvorenje je na sve spremno.
- Zar je tako opasna?
- Ona je više nego zla - odvratila nastojnica. - Da je po meni, već bi odavno bila na slobodi. Ona je i suviše velik izvor skrivene opasnosti u ovom samostanu.

Kada čuvarica otvori vrata, iz ćelije Sierva Marije dopre zadržavajući truleži. Devojčica je ležala poleduške na kamenom ležaju bez slamarice, ruku i nogu vezanih kožnim remenjem. Izgledalo je kao da je mrtva, ali su njene oči svetlele odsjajem mora. Ugledavši je, Delaura utvrdi da je potpuno istovetna sa njegovim snoviđenjem. On stade da drhti i obli ga hladan znoj. Zatim sklopi oči i tiho počeo da se moli svim žarom svoje vere, što mu povratilo prisebnost.

- Čak da ovo jedno stvorenje i nije opsednuto zlim dušama, ovaj ambijent na to prosto podstiče - reče.

Nastojnica odvratila: - Ne zaslužujemo takvu pohvalu!

Naime, oni su sve bili preduzeli da ćelija bude u dobrom stanju, ali Sierva Marija se postarala da je pretvori u pravi svinjac.

- Naš rat nije usmeren protiv nje, već protiv đavola koji je ušao u nju - reče Delaura.

Uđe na vrhovima prstiju, kako ne bi nagazio u otpatke i poprska ćeliju svetom vodicom mrmljajući ritualne reči. Nastojnica se zgrozi zbog velikih mrlja koje je voda ostavljala po zidovima.

- To je krv! - povikala.

Delaura joj prebaci zbog lakomislenosti takvog zaključka. - Voda ne mora da podseća na krv samo zato što je crvena. A kada bi se to i dogodilo, to ne bi trebalo da se pripisuje đavolu. Bilo bi ispravnije pomišljati na čudo, a tu moć poseduje jedino Bog.

Mrlje, međutim, ne behu ni jedno ni drugo, jer kada su se na okrečenom zidu osušile, više nisu bile crvene, već jarko zelene. Nastojnicu obli crvenilo. Klarise, kao ni ostale žene toga doba, nisu imale nikakvo akademsko obrazovanje. Ali nastojnica je poticala iz porodice veoma istaknutih teologa i velikih jeretika, u kojoj su, svi, od same mladosti, bili vični sholastičkoj borbi mišljenja.

- U najmanju ruku - odvratila ona - demonima ne bi trebalo osporavati moć da preinače boju krvi.

- Ništa nije korisnije od sumnje u pravom času - smesta uzvratila Delaura i upre pogled u nju: - Proučite svetog Augustina.

- Temeljno sam ga pročitala - odvrati nastojnica.
- Onda ga pročitajte ponovo - reče Delaura.

Pre no što se posvetio devojčici, ljubazno je zamolio čuvaru da napusti ćeliju. A potom, znatno manje uljudno, obrati se i nastojnici: - Molim, ovo važi i za vas!

- Na vašu odgovornost - odvrati ona.
- Biskup je najviša instanca!
- Ne morate na to da me podsećate - odvrati nastojnica sarkastično. - Znamo mi dobro da jedino vi imate pravo da zastupate Boga.

Delaura joj prepusti zadovoljstvo da njena reč bude poslednja. On sede na ivicu ležaja i pregleda devojčicu brižljivošću lekara. Još uvek je drhtao, ali se više nije preznojavao.

Osmotrena izbliza, Sierva Marija je imala svuda po telu ogrebotine i modre mrlje, a koža joj je od remenja bila podlivena krvlju. Najuzasnija, pak, beše rana na gležnju koja je, otkako je bila podvrgnuta tretmanima nadrilekara, plamtila i bila zapaljena.

Dok je pregledao Sierva Mariju, Delaura joj reče da nije dovedena ovamo radi mučenja, već zbog sumnje da joj je zao duh ušao u telo kako bi je lišio duše. A njemu je bila potrebna njena pomoć, ne bi li utvrdio istinu. Ali, bilo je nemoguće ustanoviti da li ga devojčica sluša i shvata li da njegove usrdne molbe potiču iz srca.

Posle obavljenog pregleda Delaura zatraži da mu se donese kovčežić sa lekovima, ali spreči nadležnu redovnicu da uđe u ćeliju. Devojčici balzomom premaza rane i pokuša blagim duvanjem da ublaži bol njenog izranavljenog tela, čudeći se pri tome kako hrabro podnosi te muke. Sierva Marija nije odgovarala ni na jedno od njegovih pitanja, nije obraćala pažnju na njegove savete i ni na šta se nije žalila.

Beše to obeshrabrujući početak, i taj osećaj nelagodnosti uznemiravao je Delauru i u oazi mira njegove biblioteke. To je bila najveća prostorija biskupske palate, bez ijednog prozora, a uza zidove behu poređani ormani od mahagonija u kojima su se, u urednom nizu, nalazile mnogobrojne knjige. Sredinu je zapremao veliki sto sa pomorskim kartama, astrolabom, instrumentom za posmatranje zvezda, i drugim spravama za navigaciju, uz to i globus koji su kartografi, shodno otkrivanju novih svetova, iscrtali rukom

unetim dopunama i korekturama. Po strani se nalazio rustikalni radni sto na kojem su bili smešteni mastionica, džepni nožić, ćureće pero za pisanje i pesak za sušenje mastila, kao i vaza sa uvelim karanfilom. Cela prostorija je bila u polumraku i odisala mirisom nagomilanog papira, ali je tu vladala svežina i tišina kao u nekoj šumi.

U dnu sale, na jednom suženom prostoru, stajao je orman koji se zatvarao povlačenjem drvenih ploča. Beše to zatvor za zabranjene knjige koje su od strane Svete inkvizicije „zbog svog profanog i izazovnog sadržaja i izmišljenih priča” bile stavljene na indeks. Niko nije imao pristup do tih knjiga, izuzev Kajetana Delaure, i to zahvaljujući papinoj dozvoli da istražuje ponore zabranjenih spisa.

To mesto, koje je godinama koristio kao luku spokoja, pretvorilo se u pakao nakon što je Delaura upoznao Sierva Mariju. Više se tu nije sastajao sa svojim crkvenim i svetovnim prijateljima koji su s njim razmenjivali uzvišene ideje i priređivali sholastičke turnire, literarna nadmetanja i muzičke večeri. Njegova strast ograničila se sada samo na otkrivanje marifetluka nečastivog. O tome je čitao i razmišljao pet dana i pet noći, pre nego što je ponovo otišao u samostan. U ponedeljak, kada ga ugleda kako čvrstim korakom odlazi, biskup ga upita kako se oseća.

- Nadahnut Svetim Duhom - odvrati Delaura.

Bio je obukao mantil od grubog pamuka u kojem se osećao snažan kao drvoseča, dok mu je duša bila očeličena i zaštićena od malodušnosti. To mu je i te kako bilo potrebno! Nadzornica na njegov pozdrav odgovori gundajući, Sierva Marija ga dočeka namrgođeno, a on je u ćeliji otežano disao zbog posvuda razbacanih ostataka hrane i izmeta po podu. Na oltaru, kraj kandila sa večnim plamenom, stajao je nedirnut ručak. Delaura uze tanjir i ponudi devojčicu kašikom crnog pasulja pripremljenog na istopljenom buteru. Sierva Marija okrete glavu. Pokušavao je u više navrata da je nahrani, ali je njena reakcija stalno bila ista. Stoga Delaura stavi kašiku s pasuljem sebi u usta.

Ali, zbog njenog odvratnog ukusa, zalogaj proguta nesažvakan, sa izrazom gađenja.

- U pravu si - reče. - Ovo je grozno.

Devojčica mu ne poklanjaše nikakvu pažnju. Kada je skrenuo pogled na upaljeni gležanj, koža joj se naježi a oči ovlažiše. On pomisli da ju je pridobio, i poče da je teši mrmljajući ohrabrujuće reči.

Devojčica nekoliko puta savi prste kao da hoće da proveri jesu li još čitavi i opruži noge neosetljive od vezivanja. Zatim po prvi put pogleda u Delauru, odmeri ga, proceni i skoči na njega snagom divlje zveri. Čuvarka priskoči i pomože da je savladaju i ponovo vežu. Pre no što je napustio ćeliju, Delaura izvuče brojanicu od sandalovine iz džepa i stavi je Sierva Mariji preko njenih magijskih ogrlica.

Biskup se zabrinu kada ga ugleda ogrebanog lica i sa ranom od ujeda na ruci, a i sam pogled na izranavljenog duhovnika ga zabole. Još više ga, međutim, zabrinu Delaurina reakcija. Naime, on se svojim ranama dičio kao nekim ratnim trofejima i šaleći se nipodaštavao opasnost da bi mogao da dobije besnilo. Biskupov lekar, pak, smatrao je da je stroga terapija neophodna, pošto je spadao među one koji su pomračenje Sunca, predviđeno za sledeći ponedeljak, smatrali nagoveštajem užasnih katastrofa.

Martina Laborde, ubica redovnica ne naiđe ni na kakav otpor Sierva Marije. Ona se, kao slučajno, na vrhovima prstiju približila ćeliji i ugledala ju je ruku i nogu vezanih za krevet. Devojčica je bila na oprezu, ukočeno i pažljivo posmatrajući Martinu, sve dok joj se ova ne nasmeši. Na to joj i Marija uzvratila osmehom i pokloni joj svoje poverenje. Činilo se kao da su duh i duša Dominge de Adviento ispunili ćeliju.

Martina joj ispriča ko je i zbog čega mora ostatak života da provodi u zatvoru, iako je, od silnog dokazivanja svoje nevinosti, u potpunosti bila izgubila glas. Kada je upitala Sierva Mariju o razlozima njenog zatočenja, ova je bila u stanju jedino da ponovi ono što je saznala od svog islednika: - Opsednuta sam đavolom.

Martina to prihvati, smatrajući da devojčica ili laže, ili su je obmanuli. Ona ne beše svesna da je jedna od malobrojnih belkinja kojoj je devojčica rekla istinu. Martina pokaza Sierva Mariji uzorke svoje veštine vezenja, a devojčica je zamoli da je oslobodi, kako bi i sama mogla u tome da se okuša. Tada joj pokaza i makaze koje je, osim drugog pribora za vez, imala u džepu svoga ogrtača.

- Hoćeš da ti odvežem remenje - reče joj. - Ali te upozoravam: ne pokušavaj da mi naudiš, jer sam u stanju da te ubijem!

Sierva Marija nije sumnjala u Martininu odlučnost. Pošto je bila odvezana, ona nauči lekciju vezenja s takom lakoćom i darom s kakvima beše naučila i da svira na teorbi. Pre no što ju je napustila, Martina obeća da će izdejstvovati dozvolu da u ponedjeljak zajedno posmatraju pomračenje Sunca.

U petak se laste u praskozorje oprostiše od grada, prelećući ga u širokom luku i pri tom poprskaje ulice i krovove svojim odvratnim izmetom boje indiga. Nije se moglo ni jesti ni spavati, sve dok podnevno sunce nije osušilo tu pogan, a noćni povetarac očistio vazduh. Ali, užas žitelja nije splasnuo. Još se nikad nije dogodilo da se laste usred leta iskake a da smrad njihovog izmeta ljudima oteža život.

U samostanu se, naravno, niko nije dvoumio: svi su Sierva Mariji pripisivali i moć da je kadra da izmeni ponašanje ptica selica. Delaura oseti tu neprijateljsku atmosferu u vazduhu kada je u nedelju, posle mise, sa korpicom peciva kupljenog na ulazu, prolazio vrtom. Sierva Marija delovala je potpuno odsutno, ali je još uvek oko vrata imala onu brojanicu. No, ona mu ne uzvрати na pozdrav i ne udostoji ga pogleda. On sede kraj nje i sa uživanjem poče da žvaće kolačić sa sirom iz korpice. Punih ustiju izusti: - Ovo izvanredno prija!

Drugu polovinu peciva gurnu Sierva Mariji pred usta. Ona ga izbeže, ali se ne okrenu prema zidu kao što je uobičavala, već mu dade mig da ih čuvarica posmatra. On učini energičan pokret prema vratima: - Gubite se! - naredi.

Kada se nadzornica udaljila, devojčica htjede da utoli glad polovinom kolačića, ali smesta ispljunu zalogaj. - Ovo ima ukus lastavičjeg izmeta - reče.

Nemalo zatim, njeno raspoloženje se bitno izmenilo. Bila je predusretljiva pri vidanju rana koje su je pekle na leđima i po prvi put pokloni svoju pažnju Delauri kada je primetila da na ruci ima povez. S bezazlenošću koja nije bila hinjena, ona ga upita šta ga je to zadesilo.

- Ujelo me jedno malo pobesnelo pseto sa lakat dugim repom - reče Delaura.

Sierva Marija požele da pogleda ranu. Delaura skide zavoj, a ona kažiprstom nežno dotače modrocrvenu zapaljenu ranu, poput užarenog ugljevlja, i po prvi put se nasmeja: - Gora sam od kuge!

Delaura joj ne odgovori izrekom iz Jevanđelja, već rečima Garsilasoa:

- Možeš na to da se odvažiš kada je u pitanju onaj ko to može da podnese.

Uznemiren nagoveštajima da se u njegovom životu događa nešto nečuvano i nepovratno, on ode. Pri izlasku iz ćelije nadzornica ga po nalogu nastojnice upozori da je zabranjeno unositi namirnice sa ulice, jer postoji opasnost da im neko pošalje zatrovanu hranu, kao što je to bio slučaj u vreme opsade. Delaura slaga da je korpicu uneo uz biskupovu dozvolu i izrazi svoje negodovanje zbog loše hrane koja se daje zatvorenici, imajući u vidu da je samostan poznat po svojoj dobroj kuhinji.

U toku večere čitao je biskupu s novim elanom. Kao obično, pred spavanje se pomolio zajedno s njim, zatvorenih očiju, kako bi usredsređenije mogao da misli na Sierva Mariju. Ranije no inače povukao se u biblioteku, s njom u mislima, i što ga je više zaokupljala, utoliko beše veća njegova želja da o njoj razmišlja. Recitovao je glasno Garsilasoove ljubavne sonete, strahujući od sumnje da u svakom stihu postoji neki skriveni nagoveštaj veze sa njegovim životom. Nije uspevao da zaspi. Kada osvanu jutro, on klonu na pisači sto, čelom oslonjen na knjigu koju nije dočitao. Ophrvan svojim snatrenjima, Delaura postade svestan zvukova triju noćnih misli koji su dopirali iz obližnje kapele i nagoveštavali jutarnju misu novoga dana.

- Bog neka te čuva, Marija de Todos los Angeles - izusti kroz san. Sopstveni glas ga razbudi i on ugleda Sierva Mariju u samostanskoj halji i sa vijorećom grivom kose rasutom po ramenima kako odbacuje uveli karanfil i stavlja kitu sveže procvalih gardenija u vazu na stolu. Užarenim glasom Delaura izgovori Garsilasoove stihove: - *Zbog tebe sam se rodio, za tebe živim, zbog tebe ću umreti i umreću za te!* - Sierva Marija se smeškala ne gledajući u njega. Da bi bio siguran da nije u pitanju prikaza, on sklopi oči. Kad ih je ponovo otvorio, varljiva slika je nestala, ali je biblioteka bila isiunjena mirisom gardenija.

4.

Biskup pozva padra Kajetana Delauru da zajedno posmatraju pomračenje Sunca pod venjakom od žutih zvonolikih cvetova, sa jedinog mesta u kući odakle se pružao pogled na nebo nad morem. Pelikani su raširenih krila nepomično lebdeli u vazduhu kao da ih je smrt zadesila u letu. Biskup se lenjo hladio lepezom, ležeći u svojoj ležaljci, pošto je upravo završavao svoj popodnevi odmor. Kraj njega, ljuljao se Delaura u stolici za ljuljanje ispletеноj od pruća. Obojica su se blaženo osećali, pijuckali vodu sa aromom tamarinde i upirali pogled preko krovova od opeke ka prostranom nebu bez oblačka. Ubrzo posle dva sata počе da se smrkava, kokoši se popeše na svoje prečage i sve zvezde odjednom zasijaše. Neprirodna jeza prože svet. Biskup začu lepet zakasnelih golubova koji su, po mraku, naslepo tragali za svojim golubarnikom.

- Bog je velik! - uzdahnu. - To osećaju čak i životinje!

Opatica koja je dvorila biskupa donese mu svetiljku i garom zatamnjena stakla, kako bi mogli da posmatraju Sunce. Biskup se uspravi u ležaljci u nameri da prati pomračenje kroz staklo.

- Valja ga posmatrati samo jednim okom - reče i pokuša da priguši pištanje svog daha. - U protivnom se izlažete opasnosti da izgubite oba.

Delaura je još držao staklo u ruci i nije posmatrao pomračenje. Posle dužeg ćutanja biskup ga pogledom potraži u polumraku i utvrdi da Delaurine svetlucajuće oči uopšte nisu upravljene na zadržujuću pojavu lažne noći.

- O čemu razmišljaš? - upita ga.

Delaura ne odgovori. On je sada i sam posmatrao Sunce i video ga kao poslednju četvrt opadajućeg Meseca, ali ta svetlost mu je, uprkos zatamnjenog stakla, povređivala mrežnjaču. Ipak, on nastavi da posmatra pomračenje.

- Ti još uvek misliš na devojčicu - ponovi biskup.

Kajetano se uplaši, iako je biskup i inače, češće no što bi to bilo normalno, pogađao njegove misli. - Pomislio sam da bi obični svet mogao ovo pomračenje Sunca da dovede u vezu sa mučnim stanjem devojčice.

Biskup odmahnu glavom, ne skidajući pogled sa nebeskog svoda.

- No, ko zna, možda i s pravom - reče. - Nije baš lako proniknuti u sve namere Gospodnje!

- Ova pojava bila je još pre hiljadu godina proučena i predviđena od strane asirskih astronoma - odvrati Delaura.

- Ovo je odgovor pravog jezuite - prokomentarisala biskup.

Delaura, onako rasejan, nastavi da posmatra Sunce, bez zatamnjenog stakla. U dva sata i dvanaest minuta, ono je ličilo na savršeno okruglu tamnu ploču. I, odjednom, usred bela dana, zavlada noćni mrak. Kada je pomračenje prestalo, petlovi počеше da kukuriču, kao da je ponovo zarudela zora.

Biskup se protegnu u ležaljci, zevnu i zahvali Bogu na podarenom novom danu.

Delaura, međutim, nije prekidao nit pređašnjeg razgovora.

- Uz svo poštovanje, oče, ja ne verujem da je to stvorenje opsednuto đavolom!

Ova izjava ozbiljno uznemiri biskupa.

- Zašto mi to govoriš?

- Mislim da je ona samo strašno zbunjena - odvrati Delaura.

- Imamo brojne dokaze! Ili ti možda i ne čitaš spise koje nam dostavljaju iz samostana?

Delaura je zapravo veoma temeljno proučio te spise koji su, u stvari, pružali verodostojniju sliku o mentalitetu nastojnice nego o ponašanju Sierva Marije. Na svim mestima, na kojima se devojčica od jutra svoga dolaska zadržavala, obavljani su rituali isterivanja đavola, a to je učinjeno i sa svim onim što je bila dotakla. Svi koji su sa njom došli u vezu, morali su da poste i da se podvrgnu očišćenju. Iskušenica koja joj je prvog dana ukrala prsten, osuđena je da obavlja teške radove u povrtnjaku. Govorilo se da je Sierva Marija sopstvenim rukama zaklala jednog jarca i zatim mu pojela muda i oči začinjene začинима ljutim kao živi oganj. Ona se šepuri svojim jezičkim znanjima i talentom koji joj omogućavaju da se sa bilo kojim afričkim plemenom bolje sporazumeva no što to one same međusobno uspevaju, a u stanju je da razgovara čak i sa svim životinjskim vrstama. Onoga jutra kada je stigla u samostan, jedanaest pripitomljenih papagaja, koji su punih dvadeset godina

ukrašavali vrt, uginuli su bez ikakvog povoda. Demonskim pevanjem, ona je služinčad podvrgla svom uticaju, a uz to je oponašala i čudovišne glasove. Znajući da nastojnica traga za njom, učinila se nevidljivom da je ne bi pronašla.

- No - reče Delaura - ja mislim da su sve te pojave što se nama čine demonskim, zapravo navike crnaca koje devojčica, napuštena od roditelja, samo oponaša.

- Budi na oprezu! - upozoravao ga je biskup - neprijatelj ume bolje i veštije da se koristi našom inteligencijom nego našim zabludama.

- Učinili bismo mu, ipak, najveću uslugu ako bismo pribegli isterivanju đavola iz zdravog stvorenja - primeti Delaura.

Biskup se razljuti.

- Treba li to tako da shvatim da postaješ neposlušan?

- Trebalo bi da shvatite, oče, da ja i nadalje dozvoljavam sebi da gajim izvesne sumnje. Međutim, ja se i dalje skrušeno povinujem - odvrati Delaura.

I, on ponovo ode do samostana, ne uspevši da ubedi biskupa. Preko levog oka imao je povez za jedno oko, koji je, prema uputstvima lekara, trebalo da nosi sve dok mu sa oštećene mrežnjače ne iščezne sjajna slika Sunca.

Kada mu nadzornica otključa Sierva Marijinu ćeliju, Delauri srce tako silovito zalupa u grudima da se jedva održao na nogama. U nameri da proveriti kakvog je raspoloženja toga jutro, upita devojčicu da li je posmatrala pomračenje. I stvarno, ona je gledala pomračenje sa terase. No, nije joj bilo jasno zbog čega on mora da nosi povez, jer je ona nezaštićenih očiju gledala u Sunce, a to joj nije naudilo. Ispričala mu je da su redovnice na kolenima posmatrale pomračenje i da je čitav samostan bio paralisiran, sve dok, usred dana, petlovi nisu zakukurikali. Njoj se, međutim, nije učinilo da taj događaj ima odlike nečeg vanzemaljskog.

- Videla sam ono što se svake noći može ugledati - zaključi.

Delauri se nešto kod nje učinilo drugačijim, ali nije bio u stanju da bliže odredi suštinu te promene. Najupadljiviji znak novine beše dašak neke tuge, nije se prevario. Čim je započeo sa medicinskom negom, ona ga pogleda prestrašenim očima i drhtavim glasom reče:
- Ja ću umreti!

Delaura se naježi.

- Ko ti je to rekao?

- Martina - odgovori devojka.

- Jesi li je videla?

Sierva Marija mu ispriča da ju je Martina dva puta posetila u ćeliji da bi je poučila vezenju, i da su zajedno posmatrale pomračenje Sunca. Reče mu još da je Martina dobra i pažljiva i da im je nastojnica dozvolila da obuku održavaju na terasi, odakle se mogu posmatrati more i zalasci sunca.

- Ah, tako - reče on ne trepnuvši. - I tada ti je ona saopštila kada ćeš umreti?!

Devojčica klimnu glavom i steže usnice da ne bi zaplakala.

- Nakon pomračenja Sunca - dodade.

- Posle pomračenja Sunca, eh, to može da bude i u narednih sto godina! - uteši je Delaura.

Morao je da se usredsredi na njene rane, kako ne bi primetila da mu se grlo steglo. Sierva Marija se više ne oglasi.

Začuden zbog njenog ćutanja, zagleda se u nju i vide da su joj se oči ovlažile.

- Strah me je - izusti ona.

Zatim se sruči na krevet i poče gorko da plače.

Delaura joj se primače bliže i pokuša da je smiri sredstvima saosećajnog ispovednika. Sierva Marija tek tada doznade da je on njen egzorcist a ne lekar.

- A zbog čega onda vi vidate moje rane? - upita.

Glas mu je podrhtavao: - Jer te veoma volim!

Ona preču tu njegovu hrabru izjavu.

U povratku Delaura pođe do Martinine ćelije. Po prvi put vide devojku izbliza. Njena koža beše izrovana boginjama, kosa ošišana do glave, nos prevelik, a imala je i šiljate pacovske zube. No, njena aura je zračila tolikom snagom da je poprimila izgled materijalnog. Delaura odluči da porazgovara s njom, ali samo s praga ćelije.

- Ono jadno devojče već ima dovoljno razloga da bude sluđeno, pa vas molim da joj ne dajete još više povoda za to.

Martina se zabezeknu. Nikada joj ne bi palo na pamet da nekome predskazuje dan smrti, a ponajmanje tako dražesnom i nezaštićenom detetu. Ona je zapitkivala Sierva Mariju jedino o tome

kako se oseća, i na osnovu tri ili četiri njena odgovora zaključila da verovatno laže. Martinin ozbiljan ton bio je Delauri dovoljan da shvati da je Sierva Marija i njega lagala. On se izvini zbog svoje lakovernosti i zamoli Martinu da devojčici ništa ne zameri i ne pregovara.

- Sada mi je jasno šta mi valja činiti - zaključí.

Martina pokuša da ga pridobije svojom slatkorečivošću.

- Znam ko ste, vaše blagorođe, i poznato mi je da vi uvek dobro znate šta vam valja činiti!

Delaura pak beše utučen, jer je morao da konstatuje kako Sierva Mariji nije bila potrebna nečija pomoć da bi u osamljenosti svoje ćelije izmzgala onaj samrtni strah.

U toku te iste sedmice, nastojnica samostana Josefa Miranda posla biskupu svojeručni izveštaj o svim svojim strahovanjima s mnoštvom žalopojki. Ona ga zamoli da klarise oslobodi odgovornosti za Sierva Mariju, smatrajući da joj je time određena kazna za grehe koje je već odavno okajala. Ona nabroja čitav niz novih čudovišnih zbivanja koja su ušla u anale, i bila shvatljiva jedino imajući u vidu gnusan savez devojčice s đavolom. Na kraju, gorko se požali na Kajetana Delauru, njegov nastup, njegov slobodarski način razmišljanja i njegovu ličnu omrazu prema njoj. Prebaci mu i povredu pravila samostanskog kućnog reda koji zabranjivaše unošenje jela u manastir.

Biskup pokaza memorandum Delauri, čim se ovaj bio vratio. On ga pročita stojeći, ne menjajući izraz lica. Na kraju se ipak naljuti.

- Ako je iko opsednut zlim dusima, onda je to Josefa Miranda. I to demonima besa, netrpeljivosti i gluposti. Ona je odvratna!

Biskupa začudi Delaurina žestina. Ovaj to primeti i smirenim tonom pokuša da obrazloži svoj bes.

- Htedoh reći da ona snagama zla pripisuje takvu moć, da bi čovek maltene i nju mogao da smatra sledbenicom đavola.

- Moje zvanje mi ne dopušta da se saglasim sa tobom. Ali bih to rado učinio - reče biskup.

Ukori ga za svaki ispad koji je eventualno učinio i zamoli da strpljivo podnosi nastojničin nezgodni karakter. - Jevanđelja su

krcata ženama kao što je ona, često i onima sa još gorim manama. A Isus ih je ipak veoma cenio.

Nije uspeo da produži, jer prva prolećna grmljavina prodrma palatu, a potom utihnu i izgubi se preko mora. Usledio je starozavetni pljusak koji ih odvoji od ostatka sveta. Biskup se opruži u stolici za ljuljanje i poče da jadikuje: - Mi smo tako strašno daleko! - uzdahnu.

- Od čega?

- Od nas samih - uzvratila biskup. - Smatraš li pravednim to da može da prođe i godinu dana dok utvrdiš da si prepušten samom sebi?

A pošto ne dobi odgovor, on dade oduška svome žalu za domovinom. - Već i sama pomisao da su u ovom trenutku ljudi u Španiji već odspavali ovu noć, ispunjava me užasom.

- Mi nismo u stanju sami da utičemo na obrtanje Zemlje - uzvratila Delaura.

- Ali, mogli bismo to da ignorišemo, tako bar ne bismo morali da patimo. Galileja više krivim zbog pomanjkanja dobrote srca, nego zbog nedostatka vere.

Delaura je bio navikao na ovakve biskupove krize koje bi ga, otkako ga je iznenada skolila starost, spopadale u noćima upornih kišnih padavina. Jedina pomoć, koju je mogao da pruži biskupu, sastojala se u tome da ga odvrati od tih mračnih i gorkih misli sve dok ga ne bi ophrvao san.

Krajem aprila zvanično je najavljen dolazak novog potkralja. Don Rodrigo de Buen Rosano beše na proputovanju ka svojoj rezidenciji u Santa Feu. Stigao je u pratnji svojih savetnika i službenika sa gomilom služinčadi, sa svojim ličnim lekarem i gudačkim kvartetom koji mu je kraljica dodelila da bi mu razagnala dosadu što mu je predstojala u Americi. Supruga potkralja beše u daljem srodstvu sa majkom nastojnicom, pa je zamolila da bude smeštena u samostanu.

Usred radova na gašenju kreča, podgrejavanja katrana, ubitačnog lupanja čekića i glasnih psovki raznih spodoba koje su upale u samostan i prodrle sve do same klauzure, svi zaboraviše na Sierva Mariju. Jedna skela se sruši uz užasnu tutnjavu i jedan zidar

pogibe, a još sedmorica drugih radnika bi ranjeno. Nastojnica nesreću pripisa demonskim vradžbinama Sierva Marije i tu priliku ponovo pokuša da iskoristi da, u vreme predstojećih svetkovina, devojčicu prebaci u neki drugi samostan. Ovoga puta njen glavni argument beše da se ne sme dozvoliti da supruga potkralja bude pod istim krovom sa jednom ludakinjom. No, biskup joj ne odgovori.

Don Rodrigo de Buen Rosano beše zreo muškarac naočitog izgleda, rodom iz Asturije. Pravi majstor u igri pelote i lovu na jarebice, uspevao je svojom duhovitošću da premosti jaz od dvadeset i dve godine, koliko je bio stariji od svoje žene. Smejao se celim telom, čak i samom sebi, i nije propuštao nijednu priliku da to i dokaže. Čim je osetio lahor prvih karipskih vetrova, miris zrelih gvajava plodova i začuo udaranje noćnih bubnjeva, skinuo je svoju prolećnu odoru, i golih grudi trčkarao mimo grupica brbljivih dvorskih dama. Sa broda se iskrcao u odeći kratkih rukava, odrekavši se govorancija i počasne paljbe topova, njemu u čast. Biskup beše odobrio dotad zabranjivane zabave sa fandangom i kumbiamba priredbe, kao i održavanje borbi s bikovima i petlovima.

Potkraljeva žena beše tako reći još devojčica, veoma živahna i vragolasta, pa u samostan upade kao uragan, željna novih utisaka. Zavirivala je u sve budžake; nije bilo problema kojem nije bila dorasla, niti je bilo ičega što ona ne bi mogla da dovede u red ili da poboljša. U toj invaziji na samostan, ona je u svojoj mladalačkoj neopterećenosti početnice pomislila kako sve može da sredi. Nastojnica zbog toga reši da je poštedi lošeg utiska koji bi na nju ostavila poseta zatvoru.

- Ne bi vam se isplatilo - reče. - Tamo su samo dve zatočenice, od kojih je jedna opsednuta đavolom.

To beše dovoljno da potpali njeno interesovanje. Nije je odvratilo ni to što ćelije nisu bile pospremljene niti što zatočenice nisu bile obaveštene o njenoj poseti. Čim su se vrata ćelije otvorila, Martina Laborde se baci pod noge vicekraljice i zamoli je za pomilovanje.

Posle njena dva pokušaja bekstva, jednog bezuspešnog i jednog uspelog, to se nije moglo baš tako jednostavno izdejstvovati. Prvi pokušaj bekstva izvela je pre šest godina, preko terase okrenute prema moru, i to zajedno sa još tri redovnice koje su iz različitih razloga bile osuđene na nejednake kazne. Jednoj je beg uspeo.

Tada su na prozore stavljene rešetke, a atrijum ispod terase je takođe ograđen. Tri godine kasnije, preostale tri zatvorenice vezale su nadzornicu, koja je tada takođe spavala u zatvorskom zdanju, i pobile kroz prolaz za služinčad. Po dogovoru sa ispovednikom, Martina je uz odobrenje svoje porodice ponovo vraćena u samostan. Četiri duge godine ona je bila jedina zatvorenica i nije imala pravo da prima posete u lokutorijumu niti da prisustvuje nedeljnoj misi. Stoga, dakle, pomilovanje nije dolazilo u obzir. Vicekraljica joj pak obeća da će se zauzeti za nju kod svog supruga.

U ćeliji Sierva Marije vazduh je još bio zagušljiv od krečenja i mirisa katrana, ali je prostorija ipak delovala urednije. Čim je čuvarica otvorila vrata, vicekraljicu ošamuti dah memle. Sierva Marija je sedela u svojoj iznošenoj haljini i s prljivim papučama na nogama i spokojno vezla u jednom kutku ispunjenom svetlošću njene aure. Ona podiže pogled tek kada je vicekraljica pozdravi. Ova spoznade u Marijinom pogledu nezadrživu snagu otkrovenja. - Sveti Bože! - promrmlja i koraknu u ćeliju.

- Pripazite! - šapnu joj nastojnica. - Ona je divlja kao tigrica - i zadrži vicekraljicu uhvativši je za ruku. Ova ne uđe, ali i to što je videla Sierva Mariju beše dovoljno da donese odluku o njenom stanju.

Guverner grada, neženja i ženskaroš, pozva potkralja na večerinku priređenu samo za muškarce. Svirao je španski gudački kvartet, zatim gajdaši i bubnjari iz San Hijasinta. Plesalo se, a crnci su izvodili mangange, bestidne parodije, kojima su karikirali ples belaca. Dok se služio desert, razmaknu se zavesa u dnu sale i pojavi se jedna abisinska robinja, ona koju je guverner otkupio plativši za nju u zlatu koliko je bila teška. Bila je ogrnuta samo prozirnom tunikom što je još više naglašavalo izazovnost njene golotinje. Pošto se pokazala ostalim gostima iz neposredne blizine, ona zastade ispred potkralja a tunika joj skliznu sa tela sve do stopala.

Savršenstvo njenog tela ga uznemiri. Ramena joj nisu bila unakažena znacima trgovaca robljem, utisnutim vrućim železom, a ni na leđima nije imala inicijale prvog vlasnika. Cela pojava te žene predstavljala je nagoveštaj nekih tajanstvenih čari. Potkralj preblede, duboko udahnu vazduh i pokretom ruke zbrisa ovo nepodnošljivo priviđenje iz svog sećanja.

- Izvedite je, tako vam dragog Boga! Do kraja života ne želim više da je vidim!

Kao odgovor na tu frivolnost, vicekraljica je na večeri, koju je nastojnica priredila u njenu čast u svojim privatnim odajama, predstavila guverneru Sierva Mariju. Martina Laborde ih je upozorila: - Ne pokušavajte da joj skinete ogrlice i narukvice i videćete da će se ponašati pristojno!

Tako je i bilo.

Sierva Mariji obukoše haljinu njene bake u kojoj je dovedena u samostan, oprae joj i očešljaše kosu i ostaviše je neupletenu kako bi se raskošnije vukla po podu. Vicekraljica je uhvati za ruku i sama dovede do stola svoga supruga. I nastojnica beše iznenađena držanjem Sierva Marije, njenim snažnim zračenjem i raskošnim obiljem kose. Vicekraljica šapnu svome mužu na uho: - Ona je opsednuta đavolom!

Potkralj ne htjede u to da poveruje. On je u Burgosu video jednu vešticu koja se tokom cele noći neprekidno praznila sve dok soba nije bila dupke puna izmeta. Da bi Sierva Mariju poštedeo takve sudbine, naredi svojim lekarima da je pregledaju. Ovi potvrdiše da nema simptoma besnila i složiše se sa Abrenunsiom da sa izbijanjem zaraze više ne bi trebalo računati. Uprkos tim nalogima, niko se nije osećao ovlašćenim da porekne da je devojčica opsednuta đavolom.

Biskup iskoristi svetkovinu da bi razmislio o nastojničinom memorandumu i o trenutnim činjenicama u vezi sa Sierva Marijom. Kajetano Delaura, pak, zatvorio se u biblioteku i, uz hleb od manioke i vodu, podvrgao neophodnom očišćenju uoči isterivanja zlih duhova. No, u tome nije uspeo. Provodio je noći u delirijumu i besane dane, pišući strastvene stihove, što je bilo jedino sredstvo koje mu je pomagalo da savlada požudu tela.

Upravo je započeo da iščitava popodnevene molitve osmog dana svoga posta, kada mu javiše da ga biskup očekuje kako bi zajedno dočekali potkralja u dvorani za prijem. Ta poseta je bila nenadana i za samog potkralja, koji je u toku obilaska grada kočijom iznenada došao na takvu ideju. Sada je sa cvetne terase posmatrao krovove grada, dok su se zvaničnici hitno okupljali, a dvorana za prijeme dovodila u red.

Biskup dočeka potkralja sa svitom od šest duhovnika. Sa svoje desne strane posadi Kajetana Delauru, koga predstavi samo punim imenom, bez ikakve titule. Pre no što je započeo razgovor, potkralj baci sažaljiv pogled na zidove koji su se krunili, otrcane zavese, nameštaj najjeftinije izrade i duhovnike, sa kojih je, u njihovim izbledelim mantijama, lio znoj. Povređen u svom ponosu, biskup reče: - Mi smo sinovi Josifa Drvodeljca.

Potkralj načini pokret razumevanja i poče da nabraja utiske prve sedmice svoga boravka. Govorio je o umetnostima i potrebi unapređenja obrazovanja, o literaturi, i tome kako bi ove kolonijalne provincije mogle da usklade korak sa ostalim svetom.

- Ovo je vreme obnove - zaključio potkralj.

Biskup je i ovom prilikom konstatovao kako svetovna vlast ne štedi na obećanjima. Svojim drhtavim kažiprstom upre u Delauru, ne pogledavši u njega, i reče potkralju: - Kod nas padre Kajetano vodi računa da sve bude u skladu sa tim novinama.

Potkralj pogleda u pravcu biskupovog kažiprsta i ugleda zabezegnuto lice i začuđene oči koje su ga netremice posmatrale. Iskreno zainteresovan upita Delauru: - Jesi li čitao Lajbnica?

- Jesam, ekšelencijo. - I dodade pravdajući se:

- Po službenoj dužnosti.

Na kraju posete ispostavilo se da se potkralj najviše zanima za sudbinu Sierva Marije. I to zbog nje same, objasni on, a i zbog spokoja nastojnice čiju je zabrinutost želeo da otkloni.

- Nedostaju nam konačni dokazi, ali akta koja su nam dostavljena iz samostana ukazuju na to da je to jedno stvorenje opsednuto đavolom. Majka nastojnica to zna bolje od nas - izjasni se biskup.

- Ona veruje da ste vi upali u zamku nečastivog - odvrati potkralj.

- Ne samo mi, već čitava Španija - nastavi biskup. - Mi smo preplovili okean da bismo ovamo preneli Hristove zakone. Barem nam je uspelo da dolaze u crkvu, da učestvuju u procesijama i praznuju sveće, ali nismo uspeli da im veru usadimo u duše.

Govorio je o Jukatenu, gde su izgrađene raskošne katedrale kojima se nastojalo da se prikriju paganske piramide, a pri tom se previđalo da su urođenici dolazili na misu jer je ispod srebrnih oltara i

nadalje živeo duh njihovih božanstava. Govorio je o mešanju krvi od samog početka konkviste, osvajanja ovih teritorija. Izmešala se španska krv sa indioskom, a obe su bile zasićene krvlju svih vrsta crnaca, čak i onom muslimanskih Mandinga. Upitao se ima li za takve nečiste veze mesta u carstvu Božjem. Uprkos disajnim teškoćama i svom staračkom kašljucanju, on izgovori sve to ne dopustivši potkralju da ga prekine: - A šta bi sve ovo moglo drugo da bude negoli klopka nečastivog?

Potkralj je bio zaprepašćen.

- Ovakvo sagledavanje stvari, vaša svetlosti, veoma je zloslutno - reče.

- Vaša ekselencija ne bi trebalo to tako da shvati - uzvratu biskup učtivo. - Ja samo pokušavam da vam ukažem kolika snaga vere nam je potrebna kako bi ovi ljudi bili dostojni našeg žrtvovanja.

Potkralj ponovo počeo da raspreda svoje misli:

- Ako sam vas dobro shvatio, nastojničine nedoumice su praktične prirode. Ona smatra da bi možda drugi samostani imali bolje uslove za rešavanje tako teškog slučaja.

- Vaša ekselencija bi trebalo da zna da smo Santa Klaru odabrali zbog energičnosti, autoriteta i sposobnosti Josefe Mirande - odvrati biskup. - I, Bog nam je svedok da smo dobro postupili.

- Biću tako slobodan da joj to saopštim - uzvratu potkralj.

- Ona je toga svesna. Međutim, uznemirava me jedino to što se ne usuđuje da u to poveruje.

Izrekavši to biskup oseti predznake nastupajućeg asmatičnog napada, pa se potrudi da posetu privede kraju. Napomenu da mu je nastojnica dostavila memorandum o svojim pritužbama, i obeća da će ga proučiti veoma brižljivo i preduzeti sve što je neophodno, čim mu to zdravstveno stanje bude omogućilo. Potkralj mu se zahvali i okonča posetu predusretljivim ličnim gestom. Pošto je i sam bolovao od tvrdokorne astme, on ponudi biskupu pomoć svojih lekara. No, ovaj to smatraše nepotrebnim.

- Što se mene tiče, sve je već u Božjim rukama. Ja sam, naime, u onim godinama u kojima je Bogorodica umrla.

Za razliku od dočeka, oproštaj je bio spor i ceremonijalan. Trojica duhovnika, među njima i Delaura, ćutke ispratiše potkralja mračnim hodnicima do glavnog ulaza. Potkraljeva telesna straža je

špaliirom ukrštenih helebardi zadržavala prosjake da mu ne priđu. Pre no što je ušao u kočiju, on se okrete Delauri, uperi u njega svoj neprikosnoveni kažiprst i reče: - Pobrинуću se da te ne zaboravim!

Ova njegova izjava beše tako neočekivana i zagonetna, da Delaura uspe da odvrati jedino naklonom.

Potkralj se odveze u samostan da bi izvestio nastojnicu o rezultatima svoje posete. Nekoliko časova kasnije, s nogom već na papučici kočija, on odbi upornu molbu svoje supruge da pomiluje Martinu Laborde, jer je smatrao da to ne bi bio dobar presedan u odnosu na brojne zatvorenike osuđene zbog teških zločina, na koje je nailazio po zatvorima.

Biskup je ostao da sedi, presamićen, nagnut napred, sklopljenih očiju, pokušavajući da obuzda šištanje svog daha. U takvom stanju zateče ga Delaura kada se vratio.

Biskupovi pomoćnici povukli su se na vrhovima prstiju i prostorija ostade u polumraku. Biskup se obazre i ugleda stolice poredane uza zid i usamljenog Kajetana u sali. Upita ga veoma tihim glasom: - Da li smo ikada videli ovako dobrog čoveka?

Delaura mu odgovori višeznačnim gestom. Biskup se s mukom uspravi i rukom osloni o naslon, pokušavajući da uravnoteži disanje. Nije želeo da večera. Delaura požuri da upali svetiljku kako bi biskupu osvetlio put do ložnice.

- Nismo se dobro poneli prema potkralju - reče biskup.

- A da li je postojao neki razlog da se prema njemu ophodimo pristojnije? Ne ulazi se na vrata jednog biskupa bez najave!

Biskup nije bio tog mišljenja i obrazloži mu svoj stav veoma živahno: - Moje dveri su vrata crkve, a on se poneo kao hrišćanin starog kova. No, ja sam se zbog svoje astme ponašao nedostojno i moraću nešto da preduzmem kako bih to nekako izgadio.

Ali, na pragu svoje spavaće sobe, već je izmenio ton i promenio temu. Od Delaure se oprostii prisnim tapšanjem po ramenu.

- Pomoli se za mene ove noći - reče. - Bojim se da će biti veoma duga!

Tokom te posete biskup je već bio pomislio da će umreti od žestokog napada astme. Pošto mu ni sredstva za povraćanje ni vinobran, niti drugi radikalni lekovi nisu donosili olakšanje, morali su

hitno da mu puste krv. Ali, čim je osvanuo dan, ponovo je bio dobro raspoložen.

Kajetano, koji je u susednoj biblioteci proveo noć budan, ništa nije primetio. Upravo je započeo svoja jutarnja molepstvija, kada mu javiše da ga biskup očekuje u svojoj ložnici. Zateče ga pri doručku, u krevetu, uz šolju čokolade sa hlebom i sirom. Biskup je disao kao da mu je ugrađen novi meh i beše odlično raspoložen. Kajetanu je bilo dovoljno da ga pogleda i zaključi da je biskup doneo presudnu odluku.

I odista, uprkos pritužbama majke nastojnice, Sierva Marija je mogla da ostane u Santa Klari, a padre Kajetano Delaura, uz bezgranično biskupovo poverenje, bio je i nadalje odgovoran za nju. Devojčica više nije morala da živi kao zatočenica, već joj je omogućeno da ima udela u privilegijama ostalih redovnica u samostanu. Biskup se zahvalio za spise koji su mu dostavljeni, ali je zbog nedovoljno obrazloženih pojedinosti smatrao da situacija nije sasvim jasna, pa je odlučio da se dalji proces isterivanja đavola odvija prema njegovim uputstvima. Na kraju naredi Delauri da poseti markiza i da u biskupovo ime sa njim sve dogovori i obavi, čim markiz bude imao za to vremena i zdravstveno stanje mu dozvoli da primi posetioca.

- Neće biti potrebno da ti dajem nove instrukcije. Neka te Bog blagoslovi! - završi biskup.

Kajetano vesela srca požuri u samostan, ali ne zateče Sierva Mariju u njenoj ćeliji. Sedela je u sali za priredbe, okićena pravim draguljima, sa slapom kose raširenog kraj nogu i urođenim dostojanstvom pozirala jednom slavnom slikaru portreta iz potkraljeve pratnje. Njena lepota zasluživala je podjednako divljenje kao i smernost kojom je odgovarala na slikareve zahteve. Kajetano je bio ushićen. Seo je u senku i neprimećen ju je posmatrao. Sada je imao dovoljno vremena da preispita osećanja svoga srca i odagna sve sumnje.

Kada je nastupio deveti čas molepstvija, portret je bio dovršen. Slikar ga proceni sa odstojanja, dodade još nekoliko poslednjih poteza kičicom i zamoli Sierva Mariju da pogleda sliku pre no što je signira svojim potpisom. Slika je bila veoma verna: prikazivala je devojčicu na oblaku usred brojne svite potčinjenih joj demona. Ona

pomno osmotri rad i prepoznade se u sjaju prikazane mladalačke lepote. Konačno izjavi: - Naslikali ste me kao u ogledalu!

- Da li se to odnosi i na predstavljene demone?

- Oni su upravo takvi!

Delaura je posle poziranja otprati do njene ćelije. Nikad dotad nije imao priliku da posmatra Sierva Mariju kako hoda. A ona je koračala s gracioznošću kojom je i plesala. Nikada je nije viđao drugačije odevenu osim u samostanske haljine; raskošna toaleta podarila joj je dob i eleganciju koji su ukazivali na to da je već uveliko stasala u ženu. Nikad do tada nisu hodali rame uz rame pa je bio očaran neusiljenošću kojom su usklađivali svoje korake.

Njena ćelija je izmenila izgled zahvaljujući veštini ubeđivanja potkraljevskog bračnog para. Oni su to postigli prilikom svoje oproštajne posete kod nastojnice, prenevši joj uveravanja o biskupovoj podršci. Ćelija je opremljena novim dušekom, lanenim plahtama, čak i perjanim jastukom, a tu su se našle i potrepštine za svakodnevnu negu tela i kupanje. Odsjaj mora prodirao je kroz prozor bez rešetaka i osvetljavao sveže okrečene zidove. Pošto je Sierva Marija dobijala istu hranu kao i ostale redovnice, nije više bilo potrebno donositi joj bilo šta izvana. Delauri je ipak uvek uspevalo da joj prokrijumčari neke đakonije kupljene kraj ulaza u samostan.

Sierva Marija htela da podeli večeru s njim, no Delaura se zadovolji jednim kolačićem koji je bio ponos samostanske kuhinje. Dok su jeli, ona mu, onako uzgred, saopšti: - Videla sam sneg!

Kajetana to nimalo ne uznemiri. Već su ranije kolale priče o jednom potkralju koji je namerio da sa Pirineja dopremi sneg, kako bi ga urođenici upoznali. No, on nije znao da snega ima i u ovim krajevima, u planinama Siera Nevada de Santa Marta, tako reći usred mora. Verovatno da je don Rodrigo de Buen Rosano nekom svojom majstorijom uspeo da ovaj slavodobitni podvig uspešno ostvari.

- Ne - reče devojče - ja sam to sanjala.

I ona mu ispriča: sedela je kraj prozora sa čije je druge strane padao gust sneg, dok je ona otkidala jedno po jedno zrno sa grozda koji je držala u krilu, i stavljala ih u usta. Delaura oseti kako ga spopada užas. Drhteći od straha u iščekivanju kraja njenog snoviđenja, on je upita: - A kako se tvoj san završava?

- Plašim se da vam to ispričam - odvratila Sierva Marija.

Nisu mu bile potrebne dalje pojedinosti. On sklopi oči i počeo da se moli za nju. Kada je završio, njegovo raspoloženje se promeni.

- Ništa ne brini - reče. - Obećavam ti da ćeš veoma brzo biti slobodna i srećna, zahvaljujući milosti Svetoga Duha.

Bernarda dotad nije znala da je Sierva Marija u samostanu. Ona to saznade skoro slučajno, jedne večeri kada je Dulce Oliviju zatekla kako mete i sprema po kući. Smatrajući je za priviđenje, ona počeo da pretražuje sobu po sobu, kako bi došla do nekog racionalnog objašnjenja. U toku obilaska kuće, sinu joj da već dugo nije videla Sierva Mariju. Karidad del Kobre joj ispriča ono što je saznala: „Gospodin markiz nam je saopštio da će ona otputovati daleko i da je mi više nećemo videti!”

Pošto u spavaćoj sobi njenog supruga nije gorelo svetlo, Bernarda uđe bez kucanja. On je ležao budan u ležaljci okružen dimom stajnjaka koji je sagorevao, kao zaštita od Moskita. Ugledavši tu neobičnu ženu ogrnutu svilenom tunikom, on takođe pomisli da pred sobom vidi priviđenje. Bila je bleđa i usahla, činilo se da stiže odnekud izdaleka. Bernarda ga upita za Sierva Mariju.

- Ona već danima nije više među nama - odvratila markiz.

Bernarda to shvati u najtragičnijem smislu i morade da sedne na prvu stolicu kako bi povratila dah.

- Znači li to da je Abrenunsio učinio ono što je moralo da se preduzme? - upita.

Markiz se prekrsti.

- Bože nas sačuvaj!

On ispriča joj istinu. Pažljivo je Bernardi objasnio da je zbog toga nije blagovremeno obavestio, jer je želela da je smatraju mrtvom. Bernarda ga sasluša i ne trepnuvši, s takvom pažnjom kojom ga, za sve vreme njihovog neskladnog zajedničkog života, nikad dotad nije bila udostojila.

- Znao sam da će to da me košta života - reče markiz. - Ali, neka to bude cena za njen!

Bernarda uzdahnu: - Znači, naša sramota je sada u potpunosti obelodanjena!

Na kopcima svoga muža ona ugleda svetlucanje jedne suze i utroba joj zadrhta. Ovoga puta to nije bila smrt, već neizbežno saznanje o tome što se, ranije ili kasnije, moralo dogoditi. Ona se nije varala. Markiz poslednjom snagom ustade iz ležaljke, sruši se pred Bernardine noge i poče promuklo da jeca, naričući vapajima beskorisnog starca.

Bernardu dirnuše te muške suze koje su prodrle kroz svilu njene haljine i pekle joj kožu slivajući se niz butine. Ona priznade da vest da je Sierva Marija živa za nju predstavlja olakšanje, iako je devojčicu mrzela.

- Ja sam oduvek sve razumevala sem smrti - izusti.

Ona se ponovo zatvori u svoju sobu da bi se drogirala melasom i kakaom, a kada se posle dve sedmice pojavila, beše to živi leš. Markiz je od ranog jutra primetio da se ona priprema na put, ali tome nije pridavao nikakav značaj. Još pre nego što je sunce pripeklo, on ugleda Bernardu kako na mazgi izjaha kroz dvorišnu kapiju, vodeći sa sobom i tovarnu životinju koja je nosila njen prtljag. Već je mnogo puta tako odlazila bez goniča mazgi ili robova, ne opraštajući se ni od koga i bez ikakvog objašnjenja. No, ovoga puta, markiz je znao da ona odlazi nepovratno, jer je osim uobičajenog kovčega sa sobom bila ponela i ona dva ćupa od ilovače napunjene zlatnicima koji su godinama bili zakopani ispod njenog kreveta.

Izležavajući se u ležaljci, markiza ponovo spopade strah da bi ga robovi mogli zaklati, pa im zabrani da u toku dana ulaze u kuću. Zbog toga je Kajetano Delaura, kada mu je po nalogu biskupa došao u posetu, morao sam da odgurne vrata i uđe nepozvan, jer se niko nije odazvao na zvuk zvekira. Psi su besno lajali u svojim kavezima ali ga to ne zadržava. U vrtu, markiz se odmarao u svojoj ležaljci u saracenskom ogrtaču s kapuljačom i kapićom iz Toleda na glavi, prekriven opalim narandžinim cvetovima. Delaura ga posmatraše ne budeći ga, i učini mu se kao da je pred njim Sierva Marija, lomna i satrvana osamom. Markiz se probudi i ne prepozna ga odmah zbog poveza preko oka. Delaura podiže ruku i ispruži prste blagosiljajući ga.

- Neka vas Bog čuva, senjor markiže! Kako ste?

- Pa - odvrati markiz - eto, kopnim.

Utrnulom rukom on skloni paučinu s očiju i uspravi se u ležaljci. Kajetano se izvini što je ušao nepozvan. Markiz mu objasni da niko ne obraća pažnju na lupanje zvekira, jer ga više niko ne posećuje. Delaura poče svečanim tonom: - Gospodin biskup, koji je veoma zauzet i boluje od astme, šalje me kao svog zastupnika.

Pošto je završio s tim kurtoaznim protokolom, on sede kraj ležaljke i pređe na stvar koja mu je pekla utrobu.

- Želim da vas obavestim o tome da sam zadužen za duhovnu dobrobit vaše kćerke.

Markiz mu se zahvali i požele da sazna kako joj je.

- Dobro - odgovori Delaura. - No, nastojim da joj uz moju pomoć bude još bolje!

On objasni markizu svrhu i metode isterivanja đavola. Govorio mu je o moći koju je Isus preneo svojim učenicima kako da iz opsednutih isteruju zle duhove i leče bolesti i tegobe tela. Ispriča mu biblijsku povest o Legionu i njegovih dve hiljade svinja koje su bile opsednute demonima. Dakako, najbitnije je, pre svega, da se utvrdi da li je u Sierva Mariju stvarno ušao đavo. On to ne veruje, ali mu je neophodna markiževa pomoć kako bi otklonio i najmanju sumnju. Za sada bi želeo da sazna kako se ponašala njegova kćerka pre nego što ju je odveo u samostan, završi Delaura.

- Ne znam - odvrati markiz. - Čini mi se kao da sam je sve manje shvatao što sam je bolje upoznavao.

Mučila ga je krivica što ju je prepustio robovima u njihovom boravištu. To je, po markizu, bio razlog njenog otuđenja od oca, njenim ćutanjem koje bi ponekad trajalo i mesecima. Takođe pomenu i izlive iracionalne žestine i lukavost kojom je zavaravala majku kačeći njene zvončice sa svog ručnog zgloba mačkama o vrat. No, najveća prepreka u očevom nastojanju da je bolje upozna beše njen porok da uživa u lažima.

- Kao što to čine crnci - primeti Delaura.

- Crnci obmanjuju nas, ali se ne lažu međusobno - odvrati markiz.

Delaura je u njenoj spavaćoj sobi jednim jedinim pogledom mogao da razdvoji brojne bakine predmete od novih stvarčica Sierva Marije: pokretne lutke, plesačice na navijanje, muzičke časovnike. Na krevetu se nalazio kovčežić sa stvarima koje je markiz bio

spakovao i namenio kćerki kada ju je odvodio u samostan. Prašnjava teorba stajala je u jednom kutku. Markiz mu objasni da je to italijanski muzički instrument koji se više ne koristi i, preterujući, ukaza na kćerkinu veštinu da na njemu svira. Rasejano poče da podešava teorbu i zatim ne samo što je po sećanju dobro zasvirao, već je i zapevao pesmu koju je uobičavao da peva zajedno sa Sierva Marijom.

Beše to upečatljiv trenutak. Ta muzika otkri Delauri i ono što mu markiz o svojoj kćerci nije umeo reći. A markiz je pak bio tako dirnut, da nije uspeo da dovrši pesmu. On uzdahnu: - Ne možete ni da zamislite kako joj je šešir dobro stajao.

Delaura bi zaražen njegovim izlivima osećanja.

- Očigledno je veoma volite - reče.

- Tako je - odvrati markiz. - Dao bih svoju dušu da mogu da je vidim.

Delaura i ovom prilikom oseti da sveti Duh ne ispušta iz vida ni najsitniju pojedinost.

- Ništa lakše od toga, ukoliko uspemo da dokažemo da nije opsednuta đavolom.

- Razgovarajte sa Abrenunsijom - odvrati markiz. - On je od samog početka tvrdio da je Sierva zdrava, ali je samo on u stanju da to i dokaže.

Delaura shvati dilemu. Abrenunsio bi mu bio od koristi, ali razgovor s njim mogao je imati neželjene posledice. Markiz kao da mu je čitao misli.

- On je izuzetan čovek - reče.

Delaura značajno klimaše glavom:

- Imao sam uvid u spise Svete inkvizicije.

- Za mene nijedna žrtva ne bi bila prevelika ako bih mogao ponovo da je dovedem - istrajavao je markiz. I pošto Delaura nije reagovao, on zaključio: - Preklinjem vas, za ljubav Boga!

Delaura odvrati teška srca:

- Ja preklinjem vas: nemojte da me izlažete još većoj patnji.

Markiz nije više navaljivao. Uze kovčežić sa kreveta i zamoli Delauru da ga odnese Siervi:

- Tako će barem znati da mislim na nju.

Delaura pobeže i ne oprostivši se. Skrio je kovčežić pod ogrtač u koji se uvio jer je lila kiša. Tek posle izvesnog vremena postade svestan da mu neki unutarnji glas ponavlja stihove pesme koju je markiz otpevao uz teorbu. Šiban kišom, on poče glasno da je pevuši po sećanju, i ponovi je do kraja. Stigavši do četvrti zanatlija, on skrenu kod hodočasničke kapelice ulevo, još uvek pevajući, pa zakuca na Abrenunsijeva vrata.

Posle dužeg muka začuše se tromi koraci i još uvek pospani glas:

- Ko je to?

- Predstavnik zakona - odgovori Delaura.

To mu prvo pade na pamet da ne bi morao da vikne svoje ime. Abrenunsio otvori vrata poverovavši da su to odista vladini ljudi i ne prepoznade ga. - Ja sam bibliotekar biskupije - reče Delaura.

Lekar mu oslobodi prolaz u tamni trem i pomože mu da skine mokri ogrtač. U njemu svojstvenom stilu upita ga na latinskom: - U kojoj ste bici izgubili to oko?

Delaura mu ispriča, takođe na klasičnom latinskom, o nezgodi koja mu se desila prilikom pomračenja Sunca i upusti se u detalje o dugotrajnosti nevolje što ga je snašla, iako ga je biskupov lekar uveravao da će povez na oku biti spasonosno sredstvo. Abrenunsio je, međutim, obraćao pažnju jedino na besprekornost njegovog latinskog.

- Vi savršeno vladate latinskim, gde ste ga naučili? - reče diveći se.

- U Avili - odvrati Delaura.

- Utoliko je to za veću pohvalu - odvrati Abrenunsio.

Pozva ga da skine sandale i mantil, iscedi ih i prebaci mu preko leđa svoj ogrtač slobodnjaka. Onda mu skide povez sa oka i baci u sanduk za smeće. - Jedina mana ovog oka je ta što vidi više no što bi trebalo.

Delaura se začudi mnoštvu knjiga koje su ispunjavale prostoriju. Abrenunsio to primeti i odvede ga do kućne apoteke gde je, na policama koje su dopirale do tavanice, bilo još više knjiga.

- Sveti Bože - izusti Delaura. - Pa ovo je prava Petrarkina biblioteka.

- Obimnija je za dve stotine tomova od njegove - reče Abrenunsio i dozvoli mu da pretura po knjigama. Tu je bilo unikata zbog kojih bi se u Španiji dospelo u zatvor. Delaura ih prepoznade i oduševljeno poče da ih lista, a zatim, teška srca, vrati na policu. Na istaknutom mestu, pokraj većitog Fraja Gerundija, on naiđe na Volterova sabrana dela na francuskom i na latinski prevod *Filozofskih pisama*.

- Volter na latinskom, to je već maltene jeres - reče šaleći se.

Abrenunsio mu ispriča da taj prevod potiče od jednog monaha iz Koimbre, koji je sebi dozvoljavao luksuz da, radi uveseljavanja hodočasnika, prevodi retke knjige. Dok je Delaura prelistavao to delo, lekar ga upita da li zna francuski.

- Ne govorim, ali čitam na francuskom - reče Delaura latinski. I dodade bez lažne skromnosti: - A, osim toga, i grčki, engleski, italijaneki, portugalski, a nešto malo i nemački.

- Pitam vas to zbog vaše primedbe u vezi sa Volterom - reče Abrenunsio. - To je zaista savršena proza.

- A to nas i najviše boli. Šteta je, naime, što je pisac Francuz.

- Vi to kažete jer ste Španac - reče Abrenunsio.

- Uz toliko izmešane krvi, ja više i ne znam tačno svoje poreklo niti ko sam zapravo.

- Niko to ne zna na ovim prostorima - reče Abrenunsio. - I čini mi se da će proći stoleća dok se to ne sazna.

Delaura je i dalje razgovarao s njim, ne prekidajući listanje po knjigama iz biblioteke. Iznenada, kao što mu se to često događalo, on se priseti knjige koju mu je rektor bio oduzeo kada mu je bilo dvanaest godina a iz koje je zapamtio samo jednu epizodu. A nju je celog života ponavljao svakome ko bi mogao da mu pomogne u pronalaženju te knjige.

- Da li se sećate naslova? - upita Abrenunsio.

- Nikada ga nisam ni znao - odvrati Delaura. - I dao bih sve ili bilo šta da saznam kako se završava.

Bez ikakve najave, lekar stavi pred njega knjigu koju Delaura smesta prepoznade. Beše to staro izdanje iz Sevilje jedne od četiri knjige Amadisa iz Galije. Delaura je pogleda veoma pažljivo, drhteći zbog preteće opasnosti da bude nepovratno izgubljen. Konačno prozbori: - A znate li da je ova knjiga zabranjena?

- Kao što su to i svi ostali najbolji romani ovog stoleća - dodade Abrenunsio. - A, umesto njih, štampaju se samo traktati namenjeni učenim ljudima. I šta da čitaju današnji siromasi, ako potajno ne uživaju u viteškim romanima?

- Ima i drugih - odvrati Delaura. - Na primer, stotine primeraka prvog izdanja *Don Kihota* ovde su pročitani već u prvoj godini objavljivanja.

- Nisu čitani, već su na putu u razna carstva prošla kroz „carinu“.

Delaura nije poklanjao pažnju fizikusu, pošto je prepoznao jedinstveni primerak knjige Amadisa iz Galije.

- Ovo delo je nestalo iz tajnog odeljka naše biblioteke, i nikad mu nismo ušli u trag.

- Tako nešto sam mogao i da pretpostavim! - promumla Abrenunsio.

- No, postoje i drugi dokazi da je ova knjiga istorijski primerak. U toku godinu dana ona je prelazila iz ruke u ruku najmanje jedanaest osoba, od kojih su tri umrle. I to kao žrtve nekog nepoznatog isparenja, u to sam siguran! Ja bih, dakle, sada morao da vas prijavim Svetoj inkviziciji.

Abrenunsio to shvati kao šalu:

- Da li sam izrekao neku jeres?

- Kažem to zbog toga jer vi ovde imate zabranjenu knjigu koja vam ne pripada, a niste je ni prijavili.

- Posedujem ovu i još mnoge druge - reče Abrenunsio i širokim pokretom kažiprsta pokaza na prepune police. - Ali, da je to bilo u pitanju vi biste odavno već bili došli, a ja vam ne bih otvorio vrata.

On se okrenu prema Delauri i dobro raspoložen zaključí: - Umesto toga, radujem se što ste sada došli, i drago mi je što vas ovde vidim.

- Markiz brine zbog svoje kćerke i, preporučio mi je da dođem do vas - odvrati Delaura.

Abrenunsio ga pozva da sedne sučelice i dok je apokaliptično nevreme uzburkavalo more, obojica se upustiše u mučan razgovor. Lekar mu održa inteligentno i učeno izlaganje o besnilu, od samih početaka povesti čovečanstva, pominjući njen nekažnjeni pohod i žrtve. Navodio je i žalosne primere o tome kako je odvajkada ova boljka poistovećivana sa opsednutošću demonima, kao i sa izvesnim

oblicima ludila i duševnim rastrojstvom. Što se Sierva Marije tiče, činilo mu se malo verovatnim da bi se ona posle proteklih sto pedeset dana još mogla razboleti. Postoji jedino opasnost da bi devojka, kao i mnogi drugi, mogla da umre od grozota postupka isterivanja đavola, završi Abrenunsio.

Ova poslednja rečenica učini se Delauri kao tipično preterivanje zagovornika srednjovekovne medicine. No, nije protivurečio, jer se to dobro uklapalo u njegove teološke dokaze da devojčica nije opsednuta zlim dusima. On reče da ona tri afrička jezika koja nisu slična španskom i portugalskom, a na kojima je Sierva Marija progovorila, nemaju u sebi ničeg satanskog, što su joj u samostanu pripisivali. Bilo je mnoštvo dokaza da devojčica poseduje znatnu fizičku snagu, ali ništa nije govorilo u prilog tome da je u pitanju neka natprirodna moć. Takođe nisu utvrđeni nikakvi znaci levitacije, lebdenja, ili takozvane prozorljivosti. Uostalom, oba ta fenomena mogla su da se smatraju sekundarnim dokazima njenih svetačkih kvaliteta. Delaura se, radi podrške, ipak obratio i istaknutim duhovnicima, čak i iz drugih opština, ali se niko nije usuđivao da se izjasni protiv spisa sročeni u samostanu, ili da se suprotstavi lakovernosti svetine. Delaura je pak bio svestan da ni njegov sud, niti Abrenunsijevo mišljenje, a ponajmanje njihov zajednički stav, ne bi mogli nikoga da ubede.

- A to znači: vi i ja protiv svih! - reče.

- Zbog toga me i začudilo što ste navratili - odvrati Abrenunsio. - Jer, ja nisam ništa drugo nego poželjan plen u lovačkom reviru inkvizicije.

- Zapravo, ni sam pouzdano ne znam zašto sam došao - reče Delaura - sem ako mi to stvorenje sveti Duh nije predodredio da bi iskušao nepokolebljivost moje vere.

Čim je to izgovorio, laknulo mu je, pa prestade da uzdiše. Abrenunsio ga pogleda u oči, pogled mu dopre do dna njegove duše i on oseti da Delaura samo što nije zaplakao.

- Ne mučite sebe uzalud - reče umirujućim glasom. - Možda ste navratili samo zato jer ste o njoj morali s nekim da popričate.

Delaura oseti da je raskrinkan. On ustade, potraži put ka vratima, ali ne odjuri, jer je bio samo poluodeven. Abrenunsio mu

pomože pri oblačenju još uvek vlažne odeće i pokuša da ga zadrži, ne bi li završili započeti razgovor.

- Sa vama bih rado neprekidno raspravljao, sve do nastupajućeg stoleća - reče. Pokuša da ga zadrži flašicom bistre vodice za oči koja je trebalo da izleči njegovu upaljenu mrežnjaču. Pozva ga već sa vrata da se vrati, da bi zajedno potražili kovčežić koji je negde u kući bio ostavio. Delaura pak kao da je bio pogođen nekim smrtnim bolom. Zahvali se na gostoprimstvu, za lekarsku pomoć, za očne kapi, ali ipak ode, obećavši jedino da će ponovo da navrati kada bude imao više vremena.

No, nije uspeo da savlada potrebu da ponovo vidi Sierva Mariju. Dospevši na ulicu, nije ni primetio da je već bila mrkla noć. Kiša je prestala da pada, ali su se odvodni kanali zapušili od nevremena. Delaura se probijao sredinom ulice, gazeći po vodi koja mu je dopirala sve do gležnjeva. Vratarka samostana pokuša da mu prepreči put, jer su se svi pripremali za večernju misu. On je odgurnu: - Po naređenju gospodina biskupa!

Sierva Marija se uplašeno trže, ne prepoznavši ga u mraku. Delaura nije znao kako da joj objasni razlog svoje posete u tako neuobičajeno vreme, pa se doseti izgovora: - Tvoj otac želi da te vidi!

Devojčica prepoznade kovčežić i lice joj zaplamti od srdžbe.

- Ali ja to ne želim - reče.

Zbunjen, upita je zbog čega.

- Zbog toga, eto! Radije ću da umrem - odvrati ona.

Delaura pokuša da odreši remen sa njenog zdravog gležnja, misleći da joj time čini uslugu.

- Pustite me! I ne dodirujte me!

On je ne poslušao, a devojka mu besno pljunu u lice. On ne ustuknu već joj okrete i drugi obraz. Sierva Marija je i dalje pljuvala po njemu. On joj dozvoli da ga i dalje pljuje po licu omamljen talasom grešne požude koja mu je dopirala iz utrobe. Sklopljenih očiju molio se iz sveg srca dok ga je ona i dalje pljuvala i činila to utoliko bešnje što je on u tome više uživao, sve dok ne primeti koliko je njen bes zaludan. A onda Delaura dožive stravičnu scenu pravog besnila. Vlasi Sierva Marije kao da su oživele i počеше da se uvijaju kao zmijoliki kraci meduze. Iz ustiju joj poteče zelenkasta pena i bujica

psovki izgovorenih na paganskim jezicima. Delaura poteže svoj krst, približi ga licu devojčice i užasnuto poče da viče: - Gubi se, ko god da si, paklena beštijo!

Njegova vika još više razjari devojku koja je kidala vezove remenja. Dotrča uplašena nastojnica i pokuša da smiri Sierva Mariju, ali to uspe tek Martini i njenom nebeski blagom nastupu. A Delaura pobeže.

Biskup se u vreme večere zabrinuo što Delaura nije došao da mu, kao što je uobičavao, nešto pročita. Bi mu jasno da Delaura lebdi na nekom naročitom oblaku i da ga ništa drugo sa ovog ili nekog drugog sveta ne zanima sem užasnog lika Sierva Marije koju je đavo iskvario. Delaura se skloni u biblioteku, ali nije uspeo da se čitanjem smiri. Molio se usredsređeno i predano, pevušio pesmicu koju je markiz pevao uz teorbu i ronio suze koje su mu, kao vruće ulje, palile utrobu. On otvori kovčežić Sierva Marije i stavi preda se na sto njene stvari, komad po komad. U njima preloznade nju, njuškao ih je nezasitom požudom i ljubio ih, razgovarao s njima u prostačkim heksametrima dok se nije zadovoljio. Onda razgoliti gornji deo tela, izvuče iz fioke velikog stola gvozdenu šibu koju dotad nije smeo ni da dotakne, i poče da se kaštiguje u neobuzdanom besu koji mu nije davao mira sve dok u svom telu nije zatro i poslednji trag Sierva Marije.

Biskup, koji ga je još uvek iščekivao, zateče ga kako se valja u lokvi krvi i suza.

- Oče moj, ona je ipak đavo, i to najgori od svih - prostenja Delaura.

5.

Biskup naloži Delauri da dođe u njegove službene prostorije i položi račune. Bez ikakvog saosećanja sasluša njegovu bespoštednu i iskrenu ispovest. Bio je svestan da ga ne ispoveda već da sprovodi neumitni službeni postupak. Jedini ustupak koji je Delauri učinio svodio se na to što je pred drugima prećutao učinjeni prestup, ali mu bez ikakvog zvaničnog objašnjenja oduze zvanje i privilegije i posla ga u bolnicu „Amor de Dios”, gde je na odeljenju za leprozne bolesnike trebalo da radi kao bolničar. Delaura zamoli da

mu se pruži makar ta uteha da leproznim bolesnicima može da služi misu u pet sati, što mu biskup odobri. Sa osećanjem dubokog olakšanja, Delaura kleknu, i oni zajedno očitavaše *Očenaš*. Biskup ga blagoslovi i pomože mu da ustane.

- Neka ti se Bog smiluje - reče, i zauvek ga iščupa iz svog srca.

I nakon što je Kajetano počeo da izdržava svoju kaznu, mnogi visoki zvaničnici biskupije zauzimali su se za njega, ali je biskup ostao neumoljiv. On je isključio mogućnost da egzorcisti na kraju bivaju opsednuti onim istim demonima koje nastoje da savladaju. Njegov poslednji argument beše da se Delaura nije zadovoljio time da se neprikosnovenim Hristovim autoritetom suprotstavi demonima, već je sebi dao tu slobodu da sa njima raspravlja o pitanjima vere. Upravo je to ugrozilo Delaurinu dušu i dovelo ga na ivicu jeresi, tvrdio je biskup. Još je bilo čudnije što je biskup tako strogo postupio sa svojim čovekom od poverenja, i to zbog krivice koja bi, u najgorem slučaju, zasluživala ispaštanje uz zelene lojanice.

Martina se brinula o Sierva Mariji s primernom požrtvovanošću. No, pri tome je i ona bila ogorčena zbog odbacivanja molbe za pomilovanje. Devojčica to nije uočila, sve dok jednog popodneva, dok su vezle na terasi, ne podiže pogled i ugleda Martinu oblivenu suzama. Ova ne sakri svoj očaj pred Sierva Marijom: - Radije bih se ubila nego da i dalje beznadežno umirem u ovom zatvoru.

Izjavi da joj je jedina nada Sierva Marijino opštenje sa demonima. Martina je nastojala da sazna koliko ih je, kako izgledaju i kako se sa njima može biti u vezi. Devojčica ih nabroja šest i Martina prepoznade jednog afričkog demona koji je nekoć boravio u kući njenih roditelja. Iskra nove nade je obodri. - Rado bih s njim porazgovarala - reče i tu svoju želju izrazi određenije: - Nudim mu zauzvrat svoju dušu.

Sierva Mariju oduševi pružena mogućnost da se našali. - On ne ume da govori - reče. - Pogledaš ga u lice i saznaš šta ima na umu.

Uozbiljivši se, ona obeća Martini da će je obavestiti o času kada će moći da prisustvuje sledećem sastanku sa demonom.

Kajetano se u međuvremenu uklopio u sramne uslove koji su vladali u bolnici. Leprozni bolesnici, po slovu zakona već proglašeni za mrtvace, spavali su na čvrsto utabanoj ilovači u barakama pokrivenim palminim lišćem. Poneki su još samo puzali. Naročito su

bili naporni oni dani kada su ih podvrgavali intenzivnom lečenju. Kajetano je kao posebnu žrtvu očišćenja nametnuo sebi obavezu da najnemoćnije bolesnike kupa u bačvama smeštenim u štali. To je upravo obavljao prvog utorka otkako je izdržavao svoju kaznu. Skinuvši duhovničku odeždu, imao je na sebi samo bolničarski mantil, kada se Abrenunsio pojavi na poklonjenom markiževom riđanu.

- Kako je vaše oko? - upita ga. Kajetano mu ne pruži priliku da se raspituje o njegovoj nesreći ili da lamentira nad njegovom sudbinom. Zahvali za očne kapi koje su mu sa mrežnjače odista uklonile posledice pomračenja Sunca.

- Ne morate mi se zahvaljivati - odvrati Abrenunsio. - Dao sam vam najbolje sredstvo koje poznajemo u lečenju zaslepljenosti od Sunca: običnu kišnicu!

Lekar pozva Kajetana u posetu. Ovaj mu objasni da bez odobrenja ne sme da napušta bolnicu.

Abrenunsio tome ne pridade nikakav značaj. - Ako poznajete slabosti ovog carstva, onda vam mora biti jasno da se zakoni poštuju samo tri dana!

On mu stavi na raspolaganje svoju biblioteku kako bi Delaura mogao da nastavi svoja proučavanja, sve dok se za njega ne nađe pravedno rešenje.

Kajetano ga pažljivo sasluša, ali bez ikakvih iluzija.

- Razmislite o mojoj ponudi - završi Abrenunsio i obode svoga konja - nema tog Boga koji bi stvorio takav talenat kao što je vaš, da bi ga zatim proćerdao na kupanje leproznih bolesnika.

Sledećeg četvrtka donese mu na dar *Filozofska pisma* na latinskom. Kajetano ih prelista, onjuši i proceni im vrednost. Što je više cenio Abrenunsija, utoliko je manje razumevao njegove postupke.

- Voleo bih da znam zašto ste mi tako naklonjeni?

- Jer nama ateistima ne uspeva da živimo bez sveštenika - odvrati Abrenunsio. - Pacijenti nam ostavljaju svoja tela, ali ne i dušu, te smo nalik đavolu koji ih otima od Gospoda Boga.

- To se ne uklapa u vaša ubeđenja!

- Ne znam ni sam kakva su - odvrati Abrenunsio.

- Ali su poznata Svetoj inkviziciji - reče Kajetano.

Na Kajetanovo iznenađenje, Abrenunsio beše oduševljen tom žaokom: - Navratite u moj dom, i staloženo ćemo raspravljati o tome. I onako noću spavam najviše dva sata i to samo na rate, prema tome možete doći u bilo koje doba.

Abrenunsio obode konja i odjaha.

Kajetano se ubrzo uveri da i velika moć odjednom može da iščezne. Oni isti ljudi koji su mu ranije odavali dužno poštovanje, sada su ga izbegavali kao da je leprozni bolesnik. A prijatelji koji su zajedno s njim delili interesovanje za svetovnu literaturu i umetnost, držali su se na odstojanju da ne bi došli u sukob sa Svetom inkvizicijom. Ali, to mu nije smetalo, njegovo srce kucalo je jedino za Sierva Mariju, ali se time nije zadovoljavao. Bio je ubeđen da nikakvi okeani, nikakve planine, nikakvi zemaljski ili nebeski zakoni ni sile pakla neće moći da ih razdvoje.

Jedne noći, mučen neobuzdanom čežnjom, on pobeže iz bolnice, s namerom da po svaku cenu prodre u samostan. Postojala su četiri ulaza. Glavni, sa pokretnim vratima, jedna podjednako velika vrata prema moru i dvojica manjih, za služinčad. Službeni ulazi nisu dolazili u obzir. Kajetano sa morske strane s lakoćom odredi koji je Sierva Marijin prozor na zatvorskom zdanju, jer je sada jedino sa njega bila skinuta drvena rešetka. On celu zgradu proveri rukama, ne bi li naišao na neko ispupčenje koje bi mu omogućilo da se uspenetra uza zid. Ali sve beše uzalud, već je bio izgubio svaku nadu kada se priseti tunela kroz koji su žitelji snabdevali samostan u vreme proklamovane zabrane *Cezzatio a Divinis*. Tuneli koji su vodili do samostana ili kasarni bili su karakteristični za ta vremena. U gradu se znalo za najmanje šest takvih tunela, a tokom godina otkriveni su još poneki, dostojni da uđu i u romane strave i užasa. Jedan od leproznih bolesnika, bivši grobar, otkri Kajetanu gde se nalazi ulaz u jedan tunel. Odvodni jarak, koji više nije bio u upotrebi, povezivao je samostan sa obližnjom parcelom što je pre sto godina prvim klarisama služila kao groblje. Taj tunel se završavao neposredno ispod samostanskog zatvora, pred visokim i hrapavim zidom kojim se na prvi pogled nije moglo uspenetrati. Kajetanu ipak pođe za rukom da se posle više neuspelih pokušaja popne, kao što je dotad i mislio da sve može da postigne snagom molitve.

Zdanje zatvora delovalo je u praskozorje kao ostrvo mira! Uveren da čuvar spava negde drugde, Delaura se pritaji jedino pred ćelijom Martine Laborde, koja je hrkala kraj odškrinutih vrata. Do tog trenutka sav je bio obuzet napetošću poduhvata, ali kada ugleda Marijinu ćeliju pred sobom i otključani katanac u alci na vratima, srce ga izdade. On gurnu vrata vrhovima prstiju, pretrnu i prestade da diše kada šarke zaškripaše. Tada ugleda Sierva Mariju koja je spavala u odsjaju večnog plamena. Ona iznenada otvori oči, ali joj je bilo potrebno izvesno vreme da bi ga prepoznala u košulji koju su nosili negovatelji leproznih bolesnika. On joj pokaza svoje izranavljene nokte.

- Popeo sam se preko zida - reče muklo.

Sierva Mariju to nimalo ne dirnu.

- A zašto?

- Da bih te video!

Nije znao šta bi još rekao, zbunjen drhtanjem ruku i svojim promuklim glasom.

- Nestanite - reče Sierva Marija.

Strahujući da bi ga glas mogao izdati, on samo nekoliko puta odmahnu glavom.

- Idite - ponovi ona - ili ću vikati!

On je sad stajao tako blizu da je mogao da oseti njen devičanski dah.

- Ni po cenu da me sad ubiju, nisam spreman da odem. Odjednom oseti da je prevladao strah te odlučno dodade: - Ako ti se više, onda možeš odmah da počneš!

Ona se ugrize za usnu. Kajetano sede na ležaj i poče da joj izlaže sve pojedinosti u vezi sa svojom kaznom, ali joj ne otkri razlog zbog kojeg sada ispašta. Ali ona shvati više no što je on bio u stanju da joj poveri. Pogleda ga bez ikakvog nepoverenja i upita zbog čega je skinuo povez sa oka.

- Nije mi više potreban - reče ohrabren. - Sada čim sklopim oči, ugledam zlatni slap tvoje kose!

On ode posle dva provedena sata, srećan što mu je Sierva Marija dozvolila da ponovo navrati, ako joj bude doneo njene omiljene kolačiće sa ulaznih vrata. Sledeće večeri on stiže tako rano, da je u samostanu još uvek vladala živost, a u njenoj ćeliji gorela

svetiljka kako bi Marija mogla da završi Martinine ručne radove. Treće noći on donese ulje za svetiljku i fitilj da bi pojačao osvetljenje u ćeliji. Četvrte noći, u subotu, pomože joj tokom nekoliko časova da se otresti od vaški, jer su joj se u zatočeništvu u velikom broju ramnožile. Kada je bujica njene kose bila očišćena i počešljana, on ponovo oseti ledeni znoj iskušenja. Zadržavajući dah leže kraj Sierva Marije i susrete njen jasni pogled, dok su joj oči bile udaljene samo za dlan od njegovih. I oboje behu zbunjeni. On izdrža njen pogled, svesrdno se moleći u sebi. Ona se usudi da prva progovori: - Koliko imate godina?

- U martu sam napunio trideset i šest - odgovori on.

Ona ga pomno osmotri.

- Vi ste već star čovek! - reče ona s prizvukom začikavanja. Ugledavši bore na njegovom čelu, dodade svom nemilosrdnošću svojih godina: - Jedan naborani stari čovečuljak!

On to dobrodušno prihvati. Sierva Marija ga upita zašto mu je pramen kose osedeo.

- To mi je zapravo mladež!

- Izbleдели - našali se i ona.

- Urođeni - odvrati Delaura. - Imala ga je i moja majka.

On upre pogled u njene oči, a ni ona ne skrenu svoj. Delaura duboko uzdahnu i poče da deklamuje: - *Oh slatka zalogo mog otkrića nesrećnog!*

Ona ne shvati smisao tih stihova.

- To je stih dede moje prababe - objasni on. - Napisao je tri ekloge, dve elegije, pet poema i četrdeset soneta. Većinu za jednu Portugalku bez ikakve posebne obdarenosti, koja nikad ne postade njegovom. Isprva stoga što je bio oženjen, a kasnije zato jer se udala za drugog i, konačno, umrla pre njega.

- Da li je i on bio monah?

- Vojnik.

Nešto se u srcu Sierva Marije pokrenulo, jer ona htjede ponovo da čuje taj stih. On ga ponovi, i ovog puta nastavi da recituje zvučnim i dobro artikulisanim glasom sve do poslednjeg od četrdeset soneta viteza ljubavi i ratništva don Garsilaso de la Vege, koga je u najboljim godinama, u ratnom pohodu, usmrtio jedan kamen.

Kada je završio, Kajetano uze ruku Sierva Marije, i stavi je na svoje srce. Ona oseti kako burno kuca.

- Šta se to sa mnom zbiva u poslednje vreme? - reče Delaura.

I ne pružajući mogućnost panici da ponovo ovlada njime, on se rastereti svega što mu je razdiralo utrobu i sputavalo ga da živi. Priznade Sierva Mariji da ni trenutka nije prestajao da misli na nju, da je sve što bi pojeo ili popio imalo ukus koji bi ga podsećao na nju. Da je ona smisao njegovog života, u svako vreme i na svakom mestu, a da je ranije njegova duša stremila jedino Bogu. Smatrao je da samo Gospod ima na nju isključivo pravo, a da bi sada najveća želja njegovog srca bila da umre zajedno s njom. Nastavio je da govori ne gledajući u nju, podjednako tečno i s puno topline, kao što je recitovao i stihove, sve dok nije pomislio da je Sierva Marija zaspala. Međutim, ona je bila budna, očiju progonjene kuje uprtih u njega, i jedva se osmeli da ga upita: - I šta sad?

- Ništa! Dovoljno mi je da ti to znaš!

Nije uspeo da nastavi. Položi svoju ruku umesto jastuka pod njenu glavu, a ona se sklopča uz njega. Ostadoše tako, ne prozborivši ni reč, budni sve dok petlovi ne zakukurikaše i on morade da požuri kako bi stigao na jutarnju misu. Pre no što je krenuo, Sierva Marija mu pokloni raskošnu ogrlicu Odua, dugu osamnaest cola, izrađenu od koralnih i sedefastih bisera.

Njegovo dotadašnje očajanje sada se pretvori u tugovanje. Delaura nije nalazio mira, otaljavao je nekako svoje obaveze sve do onog srećnog časa kada se iskrao iz bolnice da bi video Sierva Mariju. Stiže u ćeliju dahćući, pokisao na jakoj kiši, a ona ga dočeka sa takvom žudnjom da joj i sam njegov osmejak preseče dah. Jedne noći ona odrecitova stihove koje je on u nekoliko navrata izgovorio a ona naučila napamet: - *Stani, da bi osmotrio moj položaj i korake kojima si me usmerio* - izgovori i vragolasto ga upita: - A kako ide dalje?

- *Sagledah kako sam se bezazleno predao onoj koja će da me iskvari i postati vinovnikom moje smrti* - dovrši on.

Ona ponovi te stihove veoma nežno i tako nastaviše sve do kraja poeme. Preskakali su neke stihove, preinačavali i menjali po svojoj volji, smišljali nove sonete, poigravali se stihovima kako bi im se prohtelo i ovladali njima kao svojim sopstvenim. Konačno su

zaspali, potpuno iscrpljeni. Čuvarica je u pet sati, pri prvom javljanju petlova, ušla s doručkom, pa se oboje uplašeno probudiše i pretrnuše. Redovnica stavi doručak na sto, rutinski lampom obavi inspekciju i udalji se, a da Kajetana nije ni primetila na ležaju.

- Sotona je pravi gad - podrugivao se kada je ponovo došao do daha. - Čak je i mene učinio nevidljivim!

Sierva Marija je morala da smisli nova lukavstva kako bi nadzornicu odvratila od daljih poseta ćeliji u toku dana. Kasno u noći, posle jednog čitavog dana raspojasanosti, činilo im se kao da se vole oduvek. Kajetano se osmeli da joj, upola u šali, upola ozbiljno, odveže uzice steznika. Sierva Marija obema rukama zaštiti grudi, u njenim očima zaiskri bes, a val crvenila joj užari čelo. Kajetano palcem i kažipretom dohvati njene ruke kao da su živa vatra i odgurnu ih sa dojki. Ona pokuša da se odbrani, a on joj se suprotstavi nežnom ali odlučnom snagom.

- Ponavljaj zajedno sa mnom - reče joj. - *Na kraju ću dospeti u tvoje ruke!*

Ona ga poslušala. - *Gde mi je suđeno da umrem* - nastavi on dok je svojim ledenim prstima razvezivao stezник. Drhteći od straha, skoro bezglasno, ona ponovi: - *Tako bi upravo moje telo poslužilo kao dokaz do koje dubine mač u pobeđenog može da proдре.*

A onda je po prvi put poljubi u usta.

Sierva Mariju prože jeza. S tužnim uzdahom njen dah, nalik blagom morskom povetarcu, pomilova njegov obraz, i ona se predade svojoj sudbini. Vrhovima prstiju dodirivaše joj kožu jedva je dotičući i po prvi put dožive čudesni osećaj poniranja u tuđe telo. Jedan unutrašnji glas mu došapnu koliko je u svojoj latinskoj i grčkoj nesanicu, u ekstazama vere, u čamotinji čistote bio daleko od đavola, dok je ona, u barakama robova, doživljavala sve blagodeti slobodne ljubavi. On dopusti da ga ona vodi, dok se batrgao po mraku, ali u zadnjem trenu se pokaja i sunovrati u ponor griže savesti. Ležao je na leđima, zatvorenih očiju. Sierva Marija se uplaši njegovog ćutanja i samrtne ukočenosti i dodirnu ga jednim prstićem.

- Šta vam je? - upita ga.

- Pusti me sada - promrmlja on. - Molim se Bogu.

Narednih dana, kad bi bili zajedno, imali su samo retke trenutke spokoja, neumorno su raspravljali o ljubavnom bolu. Proždimali su se

poljupcima, uz vruće suze deklamovali stihove o zaljubljenima, pevušili jedno drugom na uho, valjali po močvarama požude do krajnjih granica svojih snaga, do iznurenosti, ali devičanski. Naime, on je odlučio da ostane veran svom zavetu sve dok se ne pričesti, a i ona je bila saglasna s njim.

U pauzama izliva strasti pružali su jedno drugom egzaltirane dokaze istinske ljubavi. On joj je govorio kako je za nju spreman na sve. Sierva Marija ga detinjasto svirepo zamoli da njoj za ljubav proguta bubašvabu. On uhvati bubu i proguta je živu, pre no što je uspela da ga u tome spreči. Drugi suludi izazov je bilo pitanje da li bi, njemu za ljubav, dozvolila da joj odseče pletenice. Ona pristade, ali ga upozori, pola u šali pola ozbiljno, da će u tom slučaju morati da se oženi njome, kako bi time bili ispunjeni uslovi zaveta. On donese jedan kuhinjski nož u ćeliju i reče: - Da vidimo šta će se desiti!

Ona mu okrete leđa kako bi mogao da joj odseče pletenice iz korena. Podsticala ga je: - Samo hrabro!

Delaura nije smogao tu hrabrost. Nekoliko dana kasnije ona ga upita da li bi pristao da, njoj za ljubav, bude zaklan kao neki jarac. On to odlučno potvrdi. Ona donese nož i htela da se uveri u njegovu odlučnost. Njega spopade jeza i prestravljeno skoči. - Ne ti! - uzviknu. - Nikako ti!

Sierva Marija poče da se trese od smeha i htela da dozna zašto da to ne učini. On joj priznade istinu: - Jer ti za tako nešto imaš dovoljno hrabrosti!

Kada bi zaplovili mirnijim vodama strasti, uživali su u ritualima svakodnevnne ljubavi. Ona je za njega održavala ćeliju čistom i urednom, a on je, kao svaki suprug, to od nje i očekivao. Kajetano je nauči da čita i piše i upozna sa kultom poezije i služenja Svetom Duhu u iščekivanju onog sretnog dana kada će oboje biti slobodni i skladan bračni par.

Dvadeset sedmog aprila, u samu zoru, kada Sierva Marija beše upravo usnula, nakon što je Kajetano napustio ćeliju, oni se pojaviše nenajavljeni kako bi počeli sa isterivanjem đavola. Taj ritual je bio istovetan sa procedurom koja je očekivala osuđene na smrt. Odvukoše je do volova, sručiše na nju nekoliko kofa vode, strgnuše joj ogrlice i navukoše grubu košulju jeretika. Jedna opatica koja se

bavila baštovanstvom odseče joj baštenskim makazama, iz četiri puta, grivu kose u visini potiljka i baci je na lomaču koja je plamtela u dvorištu. Zatim joj ostatak kose skрати na dužinu od pola cola, na meru kako su i ostale klarise bile podšišane pod kukuljicom. Sve čuperke je bacala pravo u vatru. Sierva Marija je posmatrala te zlataste plamenove, čula pucketanje sirovih cepanica i udisala gorki smrad izgorele kose. Pri tom joj ne zadrhta nijedan mišić na skamenjenom licu. Na kraju joj obukoše ludačku košulju, pokriše tamnim ljubičastim pokrovom i dva roba je na poljskim nosilima odnesoše u kapelu.

Biskup je sazvaо епархијски savet koji su sačinjavali istaknuti crkveni oci, a ovi su između sebe odabrali četvoricu koji su određeni da mu asistiraju u proceduri isterivanja đavola iz tela Sierva Marije. U poslednjem činu svog javnog nastupa biskup nadvlada svoje narušeno zdravstveno stanje. Naredi da se ovoga puta ceremonija ne održi, kao u drugim značajnim prilikama, u katedrali, već u samostanskoj kapeli Santa Klare i lično preuze rukovođenje egzorcizmom.

Već pre jutarnje mise klarise su se pojavile na mestu određenom za hor i u svečanom raspoloženju predstojećeg dana pevale psalme praćene orguljama. Onda se pojaviše prelati biskupskog saveta, veledostojnici triju redovničkih bratstava i principali Svete inkvizicije. Izuzev principala, nije bilo predviđeno prisustvo drugih civilnih ličnosti.

Konačno se pojavi i biskup, u svečanoj odeždi, u nosiljci koju su na ramenima unela četiri roba. Bio je okružen aurom neutešne tuge. Ispred glavnog oltara, kraj mramornog odra predviđenog za svečane pogrebe, on se posadi u stolicu na obrtanje koja ga učini pokretljivijim. Tačno u šest sati, dvojica robova uneše Sierva Mariju na poljskim nosilima i u ludačkoj košulji, još uvek pokrivenu tamnoljubičastim pokrovom.

Vručina za vreme pevanja hora i održavanja mise postade nenodnošljiva. Basovi orgulja odbijali su se od rezbarenog svoda i zatomljivali piskave glasove klarisa koje su bile nevidljive iza rešetaka hora. Dvojica polunagih robova, koji su doneli Sierva Mariju na nosiljci, ostadoše kraj nje kao stražari. Po završetku mise skidoše pokrov sa nje i položiše je, kao neku mrtvu princezu, na mramorni

katafalk. Biskupovi robovi poneše veledostojnika na stolici do pokraj Sierva Marije i ostaviše ih nasamo u širokom prostoru kraj glavnog oltara.

A onda usledi neizdrživa napetost i apsolutna tišina koje ukazivaše na preludijum nekakvog nebeskog čuda. Jedan crkvenjak stavi biskupu nadomak ruke posudu sa svetom vodicom. Ovaj dohvati škropionicu kao da je neki malj, naže se nad Sierva Mariju i popraska njeno telo od glave do pete, mrmljajući pri tom neku molitvu.

Iznenada on izgovori pretnju sotoni glasom koji prodrma kapelu iz temelja.

- Ko god da si - vikao je - po zapovesti Hrista, Boga i gospodara nad svim vidljivim i nevidljivim, nad svim onim što postoji, što je postojalo i čega će ikad ubuduće biti, napusti ovo krštenjem izbavljeno telo i vrati se u pomrčinu!

Sierva Marija, izvan sebe od užasa, takođe poče da viče. Biskup podiže glas kako bi nadjačao devojčino vrištanje, ali je ona urlala gromkije od njega. Biskup duboko uzdahnu i otvori usta da bi nastavio sa kletvom, ali mu vazduh zastade u grudima i on poče da se guši. Pade ničice na tlo, poče da se bori kao riba na suvu za vazduh, a ceremonija se završi neviđenom panikom.

Te noći Kajetano zateče Sierva Mariju u ludačkoj košulji kako se trese od groznice. Najviše ga ogorči to što su joj naneli bol odsekavši joj kosu do glave. - Bože na nebesima! - mrmljao je zgražavajući se dok je odvezivao remenje. - Kako si mogao da dopustiš ovakav zločin!

Čim ju je oslobodio stega, Sierva Marija mu se obisnu o vrat, i ostade u njegovom zagrljaju sve dok nije prestala da jeca. On sačeka da se isplače. Onda joj podiže glavu i reče: - Dosta je bilo suza!

I nastavi deklamujući Garsilaso: - *Mnoge sam prolio za te!*

Sierva Marija mu ispriča šta se događalo u kapeli. Govorila mu je o gromoglasnom pevanju hora koje je podsećalo na ratne pokliče, o biskupovom izbezumljenom urlanju, o njegovom šištavom disanju, ali i o njegovim lepim zelenim očima koje su plamtele od uzbuđenja.

- Bio je nalik đavolu - zaključio.

Kajetano je pokušavao da je umiri. Uveravao ju je da je biskup, uprkos titanskih razmera, zagrobnog glasa i grubih metoda, dobar i

mudar čovek. Sierva Marijin strah je doduše opravdan, ali joj ne pretila nikakva opasnost.

- Želim jedino da umrem! - izusti ona.

- Osećaš se poniženom i besna si zbog toga. No, i ja se tako osećam, jer nisam u stanju da ti pomognem. Ali, Bog će nas za to nagraditi na dan vaskrsenja!

On skide ogrlicu Odua što mu je poklonila Sierva Marija i vrati joj oko vrata, kao zamenu za one koje joj behu oduzeli. Zatim legoše na ležaj, bok uz bok, zaboravljajući na svet oko sebe i podeliše svoju muku i tugu. Čulo se samo krckanje termita koji su rovarili pod drvenom oplatom. Temperatura joj spade. Kajetano progovori u pomrčini.

- U *Knjizi otkrovenja* nagovešten je dan koji neće osvanuti. Dao Bog da to bude ovaj današnji!

Sierva Marija je spavala čitav sat nakon što je Kajetano bio otišao. Tada je probudi neko šuškanje. Pred njom je stajao stari duhovnik zadivljujuće visine u pratnji nastojnice. Njegova koža bila je preplanula i zategnuta od soli. Kosa mu je neposlušno štrčala sa glave, imao je nakostrešene guste obrve i nervozne ruke. Ali, njegove oči su ulivale poverenje. Još pre no što se Sierva Marija sasvim razbudila, duhovnik progovori na joruba jeziku: - Donosim ti tvoje ogrlice!

On ih izvuče iz džepa, pošto mu ih je na njegov zahtev ekonomka samostana izručila. Dok ih je jednu za drugom Sierva Mariji stavljao oko vrata, nabrajao je njihovo poreklo, i na afričkom jeziku objašnjavao njihovo simbolično značenje. Crveno-bela boja Čanga predstavljala je snagu ljubavi i krvi; crveno-crna Elegua označavala je život i smrt, a sedam kristalnih bledoplavih bisera personifikovali su Jemaju. Zatim spretno pređe sa jaruba jezika na kongo narečje, pa progovori mandinga jezikom. Ona ga je smerno i pažljivo slušala. Kada bi duhovnik progovorio španski, to bi činilo jedino iz obzira prema majci nastojnici koja se nije mogla načuditi što se Sierva Marija upristojila i ovako se smerno ponašala.

To je bio padre Tomas de Akvino de Nervaes, bivši islednik inkvizicije u Sevilji, a sada župnik u četvrti robova, koga je biskup odredio da ga, zbog lošeg zdravstvenog stanja, zameni u postupku isterivanja đavola. Beše on odlučan čovek a njegov životni put je bez

sumnje zasluživao uvažavanje. Jedanaest jeretika je otpremio na lomaču, uglavnom su to bili Jevreji i muslimani, ali je za svoj dobar glas mogao da zahvali prvenstveno tome što je brojne duše u Andaluziji spasao od pogibelji što im je pretila od demona. Otmenog ponašanja i istančanog ukusa, imao je meki izgovor žitelja Kanarskih ostrva. Bio je sin kraljevog prokuratora koji se oženio robinjom iz Kvarterone a on je rođen ovde i iskušeništvo apsolvirao u mesnom semeništu, pošto je besprekornost njegovog porekla, kao belca, bila potvrđena kroz četiri pokolenja. Dobre ocene obezbedile su mu doktorsku titulu u Sevilji, gde je do svoje pedesete godine živeo i propovedao. Pri povratku u domovinu zamolio je da mu dodele najsiromašniju župu, jer se oduševljavao afričkim religijama i jezicima, i živeo kao rob među robovima. Niko nije bio pogodniji da se posveti Sierva Mariji i pozvaniji da se suprotstavi njenim demonima.

Sierva Marija smesta prepoznade u njemu arhandela spasitelja, i nije se prevarila. U njenom prisustvu on obori argumente koji su navođeni u aktima i obrazloži nastojnici da nijedan od tih navoda nije presudan. Pouči je da su demoni Amerike istovetni sa onima u Evropi a da se od njih razlikuju po načinu prizivanja i ponašanja. Ukaza joj na četiri najčešće primenjivana pravila za prepoznavanje opsednutosti zlim dusima i objasni koliko je demonima lako da se koriste tim regulama kako bi, zahvaljujući njima, obmanuli egzorciste i islednike. Pri odlasku, prijateljski štipnu Sierva Mariju za obraz.

- Spavaj mirno - reče joj. - Imao sam ja posla sa mnogo opasnijim protivnicima.

Nastojnica je njegovom posetom bila do te mere ohrabrena i zadovoljna, da je padre Tomasa pozvala i ugostila proslavljenom mirisnom čokoladom, pecivom od anisa i čudesnim poslastičarskim proizvodima kojima su čašćeni samo odabrani. Dok su se sladili u njenoj ličnoj trpezariji, on joj je davao uputstva kako nadalje da se ophodi prema Mariji. Nastojnica ih prihvati sa zadovoljstvom.

- Uopšte me nije briga da li je stanje ove nesretnice dobro ili loše - izjavi. - Ali molim Boga da ona što pre napusti ovaj samostan.

Padre joj obeća da će se svojski potruditi da ovaj slučaj bude što pre rešen. Već kroz nekoliko dana, štaviše možda i za samo nekoliko časova. Kada su se, oboje zadovoljni, u lokutorijumu

opraštali, ni jedno ni drugo nisu mogli ni zamisliti da se više nikada neće videti.

A evo šta se dogodilo. Padre Akvino, kako su ga zvale njegove ovčice, uputi se peške do svoje crkve, jer se već poodavno vrlo retko molio, a pred Bogom je to iskajavao tako što je dan za danom iznova preživljavao mučeništvo svoje nostalgije. Izvesno vreme se zadržao na trgu zagluhnut vikom uličnih prodavaca, koji su nudili sve i svašta, iščekujući da sunce zađe i da onda krenu kućama preko močvarnog lučkog zemljišta. On kupi najjeftinije pecivo i loz dobrotvorne lutrije u bezizglednoj nadi da će izvući zgoditak kojim bi mogao da renovira svoju dotrajalu crkvu. Zatim provede pola sata ćaskajući sa crnim matronama koje su, kao monumentalni paganski kipovi, sedele iza svojih jeftinih ručnih radova poređanih na prostirkama od jute raširenih po zemlji. Oko pet sati on pređe preko pokretnog mosta u Hetsemani gde su upravo vešali leš jednog debelog, jezivog psa kako bi time nagovestili da je uginuo od besnila. Vazduh je mirisao po prvim majskim ružama, a nebeski svod nad mestom bio je verovatno najprozračniji na svetu.

Četvrt na samoj ivici slanog močvarnog područja Marisme, u kojoj su obitavali robovi, delovala je potresno; pravi prizor očajne bede. U kolibama od ilovače s krovom od palminog lišća, živeli su ljudi skupa sa kopcima pilićarima i svinjama, a deca su pila vodu iz uličnih bara. Ipak, to beše najveselija gradska četvrt, sva u jarkim bojama. Tu su odjekivali zvonki glasovi, naročito kada bi nastupilo veče pa su nasred ulice iznošene stolice, da bi se tu uživalo u prvoj svežini noći. Župnik podeli pecivo među decom Marisme a sebi ostavi tri komada za večeru.

Crkva beše zapravo baraka od ilovače i spleta lijana pokrivena palminim lišćem a na vrhu slemena nalazio se krst sačinjen od balvana. Klupe u crkvi behu od neobrađenih dasaka, a pred jedinim oltarom beše statua jednog sveca i drvena predikaonica sa koje je župnik nedeljom držao propoved na afričkom jeziku.

Župnikov stan je bio produžetak crkve iza oltara. Tamo je on živeo pod veoma primitivnim uslovima, u samo jednoj sobi opremljenoj ležaljkom i jednostavnom stolicom. Iz sobe se ulazilo u popločano dvorištanje sa čokotom vinove loze prepunim grozdova, a ograda od bodljikavog rastinja označavala je među prema Marismi.

Vode za piće bilo je samo u ozidanoj cisterni koja se nalazila u jednom kutku dvorišta.

Jedan stari crkvenjak i četrnaestogodišnje siroče, oboje pokrštene Mandinge, pomagali su u kuhinji i stanu, ali posle večernjih molepstvija odlazili bi svojoj kući. Pre no što je zaključao svoja vrata, župnik pojede ona tri peciva, zali ih čašom vode i na španskom oprosti od komšija, koje su sedele na ulici, uobičajenom izrekom: - Neka vam svima Bog podari dobru i spokojnu noć!

Ujutru u četiri sata stiže crkvenjak koji je stanovao u obližnjoj ulici, da bi pozvonio za jutrenje, na jedinu misu u toku dana. Nešto pre pet on pođe do župnikove sobe da ga dovede, pošto je ovaj kasnio na službu. No, ne zateče ga tamo. Crkvenjak ga ne nađe ni u atrijumu. Zatim ga potraži u neposrednoj okolini, jer je župnik ponekad već rano izjutra odlazio na ćaskanje kod suseda. Ali ne pronade ga. Malobrojnim vernicima koji su došli, objavi da mise neće biti jer nije uspeo da nađe župnika. U osam sati, sunce je već bilo upeklo i služavka htela da zahvati vodu iz cisterne a u njoj je, izvrnut na leđa, po vodi plutao padre Akvino u pantalonama u kojima je uobičavao i da spava. Beše to tužna i mučna smrt, prava zagonetka koja nikad nije razrešena. Ali, majka nastojnica ju je smatrala konačnim dokazom bitke koju je đavo poveo protiv njenog samostana.

Ova vest nije doprla do ćelije Sierva Marije koja je u naivnoj nadi i dalje očekivala padre Akvina. Nije mogla da objasni Kajetanu ko je zapravo bio taj duhovnik, ali njenu zahvalnost zbog povraćaja ogrlica i obećanja da će je spasiti, Kajetano je delio zajedno s njom. Do tada su oboje mislili da im je ljubav dovoljna za sreću. No, Sierva Marija, razočarana u padre Akvina, shvati da njena sloboda zavisi jedino od njih samih. Jednog jutra, u samu zoru, posle mnogih izmenjenih poljubaca, ona preklinjaše Delauru da ne ode. Ali on to ne shvati ozbiljno i oprosti se od nje još jednim poljupcem. No, ona skoči sa kreveta i raširenih ruku stade na vrata.

- Nećete otići, ili i ja odlazim sa vama!

Jednom prilikom rekla je Kajetanu da bi rado pošla s njim u San Basilio de Palenkve, selo udaljeno dvanaest milja od grada, u kojem su se skrivali odbegli robovi, a gde bi, bez sumnje, bila prihvaćena

kao kraljica. Kajetano je to smatrao srećnom idejom ali je nije povezivao sa nužnošću bekstva. Naime, on se zalagao za legalne mogućnosti, na primer, da markiz povрати svoju kćerku pozivajući se na neporecivi dokaz da ona nije veštica, a da on, Delaura, izdejstvuje oprost od svog biskupa i dozvolu da postane član civilne zajednice u kojoj brakovi duhovnika ili opatica behu tako česti da se više niko zbog toga nije uzbuđivao. Kada ga je Sierva Marija stavila pred odluku da ostane ili da je povede sa sobom, on još jednom pokuša da je odvрати od tog nauma. No, ona mu se obisnu o vrat preteći da će vikati. Već je svanjivalo. Uplašenom Delauri pođe za rukom da je odgurne i uspe da pobegne u trenutku kada je počinjala jutarnja misa.

Sierva Marija je žestoko reagovala. Zbog nekog nebitnog neslaganja ona čuvarci izgreba lice, zaboravi se i poče da preti da će ćeliju zapaliti i izgoreti u njoj ukoliko je ne puste na slobodu. Izvan sebe zbog okrvavljenog lica, čuvarka se izdra na nju: - Samo pokušaj, ti đavolji izrode!

Sierva Marija umesto odgovora zapali dušek večnim plamenom kandila. Martina pokuša da interveniše i na svoj umirujući način uspe da otkloni tragediju. Čuvarka u svom dnevnom izveštaju ipak zatraži da se Sierva Marija premesti u jednu bolje obezbeđenu ćeliju u odeljku klauzure.

Nestrpljivost Sierva Marije poveća i Kajetanovu, pa poče da traga za efikasnim rešenjem koje se ne bi svodilo na bekstvo. U dva navrata pokuša da pronade markiza, ali oba puta psi ga sprečiše u tome, jer ih je zatekao na slobodi i prepuštene samima sebi u napuštenoj kući. U stvari, markiz je bio otišao. Uznemiren svojim večitim strahovanjima, pokušao je da pobegne pod okrilje Dulse Olivije, ali ga ona ne prihvati. Otkako je ostao potpuno usamljen pokušavao je svim sredstvima da uspostavi tu vezu, ali je zauzvrat dobijao samo podrugljive odgovore ispisane na lastavicama od hartije. Odjednom, ona ipak iskrsnu, nepozvana i nenajavljena. Počela je da čisti i ponovo osposobi ognjište koje je zbog duge zapuštenosti postalo neupotrebljivo. A onda je lonac sa mesom veselo zaklokotao na plamenu raspaljene vatre. Bila je praznično odevena u haljinu od tila sa volanima, našminkana i namazana

pomodnim pomadama. Suludo je izgledao samo njen šešir, širokog oboda, ukrašen ribama i pticama od krpica.

- Zahvalan sam ti što si došla - reče markiz. - Osećao sam se veoma usamljen.

I završi vapajom: - Izgubio sam Siervu!

- Sam si za to kriv - reče Olivija, onako uzgred. - Činio si sve što je doprinelo tome da je izgubiš.

Večera se sastojala iz začinjenog lonca na kreolski način sa tri vrste mesa i najkvalitetnijim povrćem iz bašte. Dulse Olivija posluži ovo jelo sa manirima otmene domaćice što je bilo u savršenom skladu sa njenom toaletom. Opasni psi sledili su je cvileći, zaplitali joj se među noge, a ona ih je terala od sebe nežnim šapatom. Sela je za sto sučelice, kao što se to nekad moglo zbiti dok su bili mladi i nimalo strahovali od ljubavi. Jeli su ćutke ne pogledajući se, preznojavali se u potocima i srkali supu ravnodušno kao neki stari bračni par. Posle nekoliko zalogaja, Dulse Olivija uzdahnu i priseti se svojih godina.

- Eto, takvima bismo postali! - reče.

Markiz se povede za njenim samomrcvarenjem.

Osmotrio ju je gojaznu i ostarelu - dva zuba su joj nedostajala, oči joj behu mutne. Takvi bi možda postali da je imao hrabrosti da se suprotstavi svome ocu. - Pa ti deluješ sasvim razumno - reče.

- To sam vazda i bila - odvrati ona. - No, ti me nikad nisi video onakvom kakva jesam.

- Ja sam te otkrio usred velikog mnoštva, kada su svi oko tebe bili lepi i mladi, pa ne beše lako izabrati najbolju.

- Nisi me ti odabrao već sam ti ja skrenula pažnju na sebe - reče ona. - Ti si oduvek bio što i sada: bedno ništavilo.

- Vređaš me u sopstvenoj kući - uzvрати on.

Predstojeći obračun oduševi Dulse Oliviju. - To se podjednako odnosi i na tebe i na mene. Kao što i ta devojčica pripada meni, iako ju je okotila kuja.

I ne davši mu vremena za odgovor, zaključí:

- A najgore je to što si je poverio u loše ruke.

- U Božje ruke!

Dulse Olivija besno uzviknu:

- U ruke tog biskupskog sina koji ju je iskvario i od koga je zatrudnela.

- Ako ugrizeš sebe za jezik, umrećeš od trovanja - povika markiz izvan sebe.

- Sagunta preteruje, ali ne laže - reče Dulse Olivija. - I ne pokušavaj da me ponižavaš, jer osim mene nemaš nikoga ko bi ti napuderisao lice kada umreš.

Sve se završi na isti način kao nekad. Suze su joj kao krupne supene kapi upadale u tanjir. Psi su zaspali, ali ih razbudi žestina svađe i oni podigoše glave i grleno zarežaše. Markiz oseti da mu ponestaje vazduha.

- Eto, sada vidiš kakvi bismo postali - reče ljutito.

Ona ustade ne dovršivši obed. Pospremi sto, oprala tanjire i sudove s zatomljenim besom i polupa ih u sudoperi pri ispiranju. On nije pokušavao da je uteši, a ona baci krhotine posuđa u sanduk za otpatke, što je odzvanjalo kao da se sručio grad. Ona ode ne oprostivši se. Ni markiz niti iko drugi ne saznadoše kada je Dulse Olivija prestala da se ponaša kao ljudsko stvorenje i postala prikaza koja je noću avetinjala po kući.

Kleveta da je Kajetano Delaura biskupov sin zamenila je onu prethodnu, naime da su još iz Salamanke njih dvojica bili ljubavnici. Dulse Olivijina verzija, koju je Sagunta potvrdila i još dodatno izopačila, glasila je da je Sierva Marija zatočena kako bi bila zadovoljena satanska požuda Kajetana Delaure i da je s njim začela dvoglavo dete. Njegove bahanalije, spletkarila je Sagunta, inficirale su celokupnu zajednicu Santa Klare.

Markiz do kraja života nije uspeo da se oporavi. Teturajući po baruštini svojih sećanja tragao je za прибежиštem od doživljenih grozota, ali mu je u osami jedino Bernardin lik predstavljao izvesnu svetlu tačku. Pokuša da odagna tu misao prisećajući se onih njenih mana koje su mu bile najmrskije: na ispuštanje smrdljivih gasova, njene sarkastične primedbe, njene čukljeve. No, što je više nastojao da je naruži, utoliko se u njegovom sećanju njen lik sve više preobražavao i postajao privlačniji. Ophrvan čežnjom, slao joj je provokativne poruke u mlin za šećernu trsku u Mahatesu, jer je pretpostavljao da se ona tamo krije otkako ga je napustila, a gde je ona odista i bila. Molio ju je da zaboravi na svoju srdžbu i da mu se

vrati, kako bi oboje barem znali pored koga će umreti. Pošto nije bilo odgovora, on odluči da pođe i da je potraži.

Pokušavao je da obnovi svoja sećanja. Od hacijende, nekad najuređenije u potkraljevstvu, nije ostalo skoro ni traga. Bilo je nemoguće probiti se kroz šipražje i pronaći put do mlina koji je sav bio u razvalinama. Mašine je izjela rđa, a skeleti poslednja dva vola još uvek su bili zavezani za šipku žrvnja. Jedino je ozidani „bunar uzdaha” u senci stabala kalebasa još uvek bio upotrebljiv. Pre no što ugleda kuću usred spaljenih stabljika šećerne trske, markiz oseti miris Bernardinih sapuna koji se vremenom poistovetio sa njom. On shvati da mu je veoma stalo da je što pre vidi. Ugleda je na verandi, pod nastrešnicom, kako sedi u stolici za ljuljanje. Sladila se kakaom a ukočeni pogled usmerila ka horizontu. Imala je na sebi ogrtač od ružičastog pamuka, a kosa joj beše još uvek vlažna od kupanja u bunaru.

Markiz je pozdravi pre no što se popeo trima stepenicama do ulaza:

- Dobar dan!

Ne skrenuvši pogled, Bernarda odvrati na pozdrav, kao da joj je upućen od nepostojeće osobe. Markiz se pope na verandu i otud okruži pogledom iznad šikare preko celog horizonta. Sve dokle mu je pogled dopirao, osim kalebasa oko bunara, svuda je bujalo samo divlje rastinje.

- A kuda su nestali robovi? - upita. Bernarda odgovori istim rečima kao njen otac, ne pogledavši u nj: - Svi su otišli. Na sto milja naokolo nema živog stvorenja.

On uđe unutra da bi našao neku stolicu. Pod u kući se slegnuo a između cigala provirivale su biljčice s malim ljubičastim cvetovima. U trpezariji se još uvek nalazio stari sto a oko njega termitima izbušene stolice. Sat je bio stao još ko zna kada, a vazduh je odisao nevidljivom prašinom koja je prilikom udisanja prodirala u pluća. Markiz dohvati jednu stolicu, sede kraj Bernarde i tiho joj reče: - Došao sam da vas povedem!

Bernarda se ne pokrenu, ali kao da je neprimetno klimnula glavom. On joj ukaza na svoj položaj: na osamu u kući, robove koji su naoružani nožem vrebali iza žbunja, na beskonačno duge noći.

- Kakav mi je to život! - reče.

- Nikad to i nije bio neki život - odvrati ona.
- Ali bi možda još mogao biti!
- Ne biste mi ovako nešto rekli da znate koliko vas mrzim.
- I ja sam oduvek mislio da vas mrzim. No, sada više nisam u to posve siguran.

Bernarda mu onda otvori dušu, kako bi se u njoj mogao oglednuti. Ispričala mu kako je njen otac nju, haringe i maslinke koristio kao izgovor, da ju je slao sa određenom namerom, kako ga je starim trikom čitanja sudbine sa dlana obmanula, kako ju je otac poučio da siluje markiza ukoliko on to sam ne učini, a sve to da bi ga doživotno vezala za sebe. Jedina olakšavajuća okolnost zbog koje bi markiz trebalo da joj bude zahvalan, beše da ona nije imala dovoljno hrabrosti da izvede poslednji čin dogovoren sa svojim ocem. Naime, da mu sipa malo opijuma u supu, da ga kasnije ne bi morala i dalje podnositi.

- Ja sam sama sebi stavila omču oko vrata. Ali, ne kajem se zbog toga. Ipak, zahtevati od mene da posle svega zavolim to jadno nedonošče od sedam meseci ili čak i vas, koji ste uzrok moje nesreće, bilo bi odista previše!

Poslednji stepen njenog poniženja beše gubitak Jude Iskariotskog. Pokušavala je da ga nadomesti drugim muškarcima i pri tome se podala raspojasanom bludu sa robovima u mlinu za šećernu trsku. Ispočetka joj se bludničenje gadilo, ali samo dok prvi put nije iskusila to sladostrašće. To je činila masovno, poređavši muškarce u stroj na stazama usred nasada banana, sve dok je drogiranje prevrelim medom i tabletama kakaa nije lišilo ženskih draži, prouzrokovalo odvratna nadimanja i gubljenje lepote, pa više nije bila u stanju da zadovolji tolika muška tela. A onda je počela da plaća za ljubav. Mladiće isprva lažnim zlatnicima, već prema njihovoj lepoti i kalibru, a kasnije, one koji bi joj se podali, pravim zlatnicima. Prekasno je primetila da su oni listom bežali u San Basilio de Palenkve, kako bi se zaštitili od njene neutažive požude.

- Tada sam pomišljala da ih ubijem mačetom - reče ona ne zasuzivši. - I ne samo robove, već i vas, i dete, i svog oca, tog podvodača, i sve i svakoga ko se posrao na moj život. Ali, ko sam ja tada bila da bih mogla nekoga da ubijem?

Oboje su ćutke posmatrali zalazak sunca nad šikarom. Izdaleka se oglašavalo neko stado i ćuo žalostivi ženski glas koji je poimenićno zivkao te životinje sve dok nije pala noć. Markiz uzdahnu: - Vidim da ni za šta ne moram da vam budem zahvalan.

Ustade, polako vrati stolicu na njeno mesto i ode kao što je i došao, bez pozdrava i svetiljke.

Martina je toga dana celo pre podne provela u vezenju, kako bi dovršila započeti rad. Rućala je sa Sierva Marijom u njenoj ćeliji, a zatim se odmarala u svojoj. Predveće, završavajući sa vezom, ona se tužnim glasom obrati Sierva Mariji: - Ako nekad uspeš da izadeš iz ovog zatvora, ili ako se ja dokopam slobode pre tebe, misli uvek na mene. To će mi biti jedina radost.

Sierva Marija to shvati tek idućeg dana kada je ćuvarka probudi vićući, jer Martina nije bila u svojoj ćeliji. Bili su pretražili ceo samostan, ali od nje ni traga ni glasa. Jedino obaveštenje beše cedulja ispisana Martininim kitnjastim rukopisom koju Sierva Marija pronađe pod jastukom: „Moliću se tri puta dnevno da postanete veoma srećni.”

Bila je još pod utiskom tog iznenađenja kada u njenu ćeliju uđe nastojnica u pratnji vikarke i drugih uglednih opatica i sa nekoliko vojnika naoružanih musketama. Nastojnica ljutito zgrabi Sierva Mariju za ruku i povika: - Ti si njena saućesnica i bićeš kažnjena!

Devojćica podiže slobodnu ruku tako silovito da se nastojnica skameni:

- Videla sam ih sve kako odlaze!

Nastojnica se zapanji.

- Zar nije bila sama?

- Bilo ih je šest - reće Sierva Marija.

To je bilo malo verovatno kao i pretpostavka da su pobegle preko terase, jer je ta jedina mogućnost za beg bila osujećena ograđenim atrijumom. - Imale su krila slepog miša - nastavi Sierva Marija i zalepeta rukama. - Na terasi su raširile krila i odletele sa Martinom, udaljavale su se sve više i odletele na drugu stranu mora.

Kapetan patrole se prekrsti od užasa i pade na kolena:

- Presveta Marijo, Majko Božja - izusti.

- Bezgrešno začeta - odvратиše svi u horu.

Beše to savršeno bekstvo koje je Martina, u potpunoj tajnosti isplanirala do najsitnije pojedinosti, kada je otkrila da Kajetano provodi noći u samostanu. Jedina stvar o kojoj nije pvela računa beše nesmotrenost što nije ulaz u tunel zatvorila iznutra, i tako zamela svaki trag. Kada su počeli da istražuju moguće puteve njenog bekstva, otkriše otvoreni podzemni hodnik, prođoše njime i, pošto utvrdiše njegovu namenu, zazidaše ga sa oba kraja. Sierva Mariju na silu premestiše u jednu ćeliju odeljka za zauvek utamničene, zabraviše i zakatančiše je. Te noći po predivnoj mesečini Kajetano izranjavi pesnice pri pokušaju da probije zazidani ulaz u tunel.

Podstaknut nekom čudesnom snagom, on pojuri da potraži markiza. Maltene razvali kapiju i bez kucanja stupi u praznu kuću koja je bila iznutra jarko osvetljena kao i ulice pod mesečinom, pošto su okrečeni zidovi delovali kao da su providni. Čistoća, uredne prostorije, cveće u rondelama - sve je u napuštenoj kući bilo besprekorno sređeno. Škripa šarki pri otvaranju vrata uznemiri pse, ali ih Dulse Olivija umiri grubim povicima. Kajetano ugleda tu ženu u zelenoj senci atrijuma, lepu i blistavu u raskošnoj toaleti, kose ukrašene mirisnim kamelijama, i on podiže ruku, ukrsti palac i kažiprst i uzviknu: - U ime Svevišnjeg, ko si ti?

- Jedna grešna duša - uzvratila ona. - A vi?

- Ja sam Kajetano Delaura, i došao sam da na kolenima zamolim gospodina markiza da me na trenutak sasluša.

Oči Dulse Olivije zaškriše od srdžbe.

- Gospodin markiz ne želi ništa da čuje od takvog dripca.

- A ko ste vi da to sa takvom sigurnošću možete da izjavite?

- Ja sam kraljica ove kuće!

- Za ljubav Božju - preklinjaše Delaura - obavestite markiza da sam došao da porazgovaram s njim o njegovoj kćerci.

I bez daljeg okolišanja stavi ruku na srce i reče:

- Umirem od ljubavi za njom!

- Još samo jednu reč i nahuškaću pse na vas - reče Dulse Olivija ogorčeno i pokaza na vrata:

- Gubite se odavde!

Snaga njenog autoriteta beše tako velika da Kajetano natraške krenu iz kuće kako bi je držao na oku.

U utorak kada je stigao u svoju sobicu u bolnici, Abrenunsio zateče Delauru smrtno smoždenog probdevenim noćima. Ovaj mu ispriča sve: o pravim uzrocima za njegovo kažnjavanje pa sve do noćnih časova ljubavi provedenih u Marijinoj ćeliji. Abrenunsio je bio zapanjen: - Mogao sam svašta da pomislim o vama, ali ne i takav vrhunac ludosti.

Kajetano ga začuđeno upita:

- Zar nikada niste doživeli tako nešto?

- Ne sine moj - reče Abrenunsio. - Požuda je dar koji ja nemam.

On pokušava da ga odvraća od takvih nagona. Reče mu da je ljubav neprirodno osećanje koje osuđuje dvoje neznanaca na uskogrudu i nezdravu zavisnost. Što je to osećanje kratkotrajnije, utoliko je intenzivnije. No, Kajetano ga nije slušao. Bio je opsednut mišlju da pobjegne što je moguće dalje od prinuda hrišćanskog sveta.

- Jedino markiz na zakonit način može da nam pomogne - reče.

- Htedoh na kolenima za to da ga zamolim, ali ga nisam zatekao kod kuće.

- Nikada ga i nećete zateći - odvraća Abrenunsio. - Dočuo je da ste pokušali da zloupotrebite devojčicu. I, meni je sad jasno da je, sa hrišćanskog stanovništva, on u pravu.

Upre pogled u njega i upita:

- Zar se ne plašite prokletstva?

- Mislim da sam već proklet, ali ne od Svetog Duha - odvraća Delaura bezbrižno. - Oduvek sam verovao da je njemu više stalo do ljubavi nego vere u njega.

Abrenunsio ne uspe da prikriva svoje divljenje prema tom čoveku koji se upravo oslobodio jarma razboritosti. Ali, nije ga uljuljkivao lažnom nadom, jer se moralo računati sa nadležnošću Svete inkvizicije.

- Vi ispovedate religiju smrti koja vam daje hrabrost i snagu duha da joj se oduprete. A ja smatram da je jedino bitno ostati u životu!

Kajetano požuri do samostana. Usred bela dana prođe kroz ulaz za služinčad i bez ikakvih mera predostrožnosti produži vrtom, ubeđen da je, zahvaljujući moći molitve, postao nevidljiv. Pope se na drugi sprat, prođe praznim hodnikom s niskom tavanicom koji je

povezivao dva trakta samostana i stupi u tihi i uski svet sahranjenih za života.

I ne sluteći, prođe kraj ćelije u kojoj je Sierva Marija ronila suze za njim. Već je skoro bio stigao do zatvorskog zdanja kada iza sebe začu povik: - Stoj!

On se okrenu i ugleda opaticu sa velom na licu koja je prema njemu isturila krst. On učini korak napred, ali mu ona prepreči put krstom: - *Vade retro!* Ustukni! - viknu na njega.

Iza leđa začu drugi glas: - *Vade retro!*

A zatim još jedan glas pa još jedan: - *Vade retro!*

Okrete se više puta oko sebe i utvrdi da se nalazi u središtu kruga avetinjskih opatica prekrivenog lica koje su mu pretile krstom, uzvikujući: - Ustukni, sotonu!

Kajetano je bio stigao do kraja svojih nastojanja. Predadoše ga Svetoj inkviziciji i na javnom suđenju osudiše zbog jeresi i unošenja nemira u narod kao i izazvanih kontroverzi u krilu crkve. Zahvaljujući posebnoj milosti dozvoljeno mu je da svoju kaznu izdržava kao bolničar u bolnici „Amor de Dios”, gde je četiri godine proveo u neposrednom dodiru sa bolesnicima. Jeo je i spavao sa njima na podu, umivao se iz njihove bačve sa već upotrebljavanom vodom, ali postavljeni cilj da bude zaražen leprom nije uspeo da ostvari.

Sierva Marija ga je uzalud čekala. Posle tri dana ona odbi svaku hranu u izlivu nekontrolisanog bunta, što je još izrazitije ukazivalo na znake postojeće opsednutosti đavolom. Zbunjen Kajetanovim moralnim padom, neobjašnjivom smrću padre Akvina, reagovanjem javnosti na tu nesreću koja se otela njegovoj mudrosti i moći, biskup s nezamislivom energijom, neprimerenoj njegovom zdravstvenom stanju i godinama, ponovo nastavi sa isterivanjem đavola. Sierva Marija, ovoga puta obrijane glave i u ludačkoj košulji, stade pred njega satanski razjarena vičući i govoreći na jezicima utvara pakla. Drugog dana, njeno urlanje beše nalik rikanju podivljale stoke, zemlja je podrhtavala i više nije moglo biti sumnje da je Sierva Marija u službi vaskolikih demona podzemlja. Kada su je ponovo vratili u ćeliju, klistirali su je svetom vodicom, što beše francuska metoda za isterivanje preostalih demona iz njene utrobe.

Ta bitka je vođena tri dana. Iako već čitavu sedmicu ništa nije jela, Sierva Mariji je uspelo da oslobodi jednu nogu pa je biskupa

petom ritnula u donji deo trbuha, što ga je srušilo na zemlju. Tek tada primetiše da je njeno telo toliko omršavelo da je remenje olabavilo te je uspela da se izmigolji. Izazvani skandal davao je povoda da se prekine sa egzorcizmom. I crkveni odbor se za to zalagao, ali se biskup usprotivi.

Sierva Marija nikada nije doznala šta se dogodilo Kajetanu Delauri, zbog čega više nije navraćao sa korpicom punom đakonija sa ulaza u samostan, da provodi s njom noći požude i ljubavi. U njenom krilu našao se grozd prepun zlaćanih bobica koje su ponovo izrastale čim bi ih pojela. Ali, ovog puta ona zrna nije otkidala pojedinačno, već dva po dva i, jedva dišući od žudnje za smrću, hitala da što pre otkine i poslednju bobicu. Čuvarka koja je ušla u ćeliju da pripremi Sierva Mariju za narednu, šestu proceduru isterivanja đavola, zateče je u krevetu. Umrta je od ljubavi. Oči su joj još sijale, a koža joj beše kao u novorođenčeta. Izdanci kose vrcali su kao mehuri iz njene obrijane glave i golim okom se videlo kako te vlasi rastu.

[1](#) „Hvaljen ko nam istinu donosi.” (Prim. prev.) [2](#) Klarise - redovnice samostana Santa Klara (Prim. prev.) [3](#) Ustukni! (sotono) – (Prim. prev.)

Table of Contents

[Start](#)